ilke

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN !

Cilt/15 Temmuz 1986 Sayı: 85

ilke

Cilt/15
Temmuz 1986
Sayı: 85

İÇİNDEKİLER

Yazışma Adresi: Postfach 10 16 34, 4100 Duisburg 1 – F.Almanya

Türkiye'de Ulusal Sorun - 2

Dergimizin Ocak 1978 sayısında yayınlanan TÜRKİYE'DE ULUSAL SORUN başlıklı yazının geniş özetinin daha çok, sınıfsal analizleri ve ekonomik-sosyal tespitleri içeren ilk bölümünü Haziran 1985 sayımızda vermiştik. Geçen sayımızdaki TSİP MK toplantısına sunulan PB raporu nedeniyle, yazının Türkiye Kürdistanı'ndaki ulusal sorunun siyasi muhtevasını işleyen bölümüne bu sayımızda yer veriyoruz.

Önce, yeniden ve yeniden vurgulamamız gereken şu siyasal gerçekleri bir kez daha sıralayalım:

●T.Kürdistanı'nda ezen ulus şovenizminin devlet terörü bütün boyutlarıyla hüküm sürmektedir. Bu terör sadece 12 Eylül, ya da 12 Mart gibi militarizmin büsbütün azıttığı dönemlere özgü bir özellik değildir. Tüm Cumhuriyet tarihi boyunca Türk devletinin militarist ve şovenist zulmü Türk burjuvazisinin Kürdistan'a yönelik temel ve geleneksel politikasıdır. Gerçi Türk devleti kendi ulusuna karşı da hiçbir zaman demokrat olmamıştır, daima işçi sınıfının ve emeçilerin en azılı düşmanı niteliğinde tüm emekçilere kan kusturmuştur. Ama aynı devletin Kürtler üzerindeki politikası sadece gözü dönmüş bir komünizm düşmanlığıyla ve halk düşmanlığıyla sınırlı değildir. Mevcut Türkiye Cumhuriyeti'nin militarist karakteri, azgın bir şovenizmle birlikte kat kat katmerleşerek Kürt halkına karşı kin kusmaktadır.

●Beş yılı aşkın zamandır işbaşında bulunan faşist diktatörlük TC'nin Kürtlere yönelik geleneksel zorbalık politikasını doruğuna tırmandırmıştır, Kürt halkına karşı kitle halinde uygulanmakta olan terörü kat be kat şiddetlendirip yaygınlaştırmıştır.

●Tekrar edelim: Bu uygulamaları faşizme özgü geçici bir olgu olarak görmeğe olanak yoktur. Devletin faşist olmadığı dönemlerde de TC'nin politikası en basit, en doğal, en olağan ulusal demokratik taleplere bile amansızca saldırmak, geniş Kürt yığınlarını şiddet yoluyla sindirerek o talepleri boğmaya çalışmak olmuştur.

●Oysa sosyal bilimler göstermiş ve dünya pratiği kanıtlamıştır ki, bir ulusun ya da bir halkın ve hatta bir toplumsal grubun talepleri, bu talepleri ileri sürüp onlara sahip çıkanlara saldırmakla ortadan kaldırılamaz. Objektif olgulardan kaynaklanan bu tür talepler ancak elde edildikleri zaman, fiilen gerçekleştirildikleri için, talep olmaktan çıkarlar, yani kuvveden fiile geçmiş olurlar.

●Nitekim faşizmin beş yıldır işçi sınıfının en doğal demokratik haklarına ve taleplerine olan saldırısı, baskısı, zoru ve şiddeti, nasıl ki bu talepleri yoketmemişse, Türk devletinin Kürt ulusal demokratik taleplerine karşı sürdürdüğü altmış yıllık saldırı da bu talepleri ortadan kaldıramamıştır ve kaldıramaz da.

●Kaldı ki, Kürt halkının talepleri sadece ulusal nitelikli demokratik hakları istemekten de ibaret değildir. Yani Kürt halkının sorunu salt dil, kültür, siyasal demokrasi gibi taleplerle sınırlı değildir, sorunun çözümü *SOSYAL KURTULUŞ* mücadelesi ile içiçe girmiştir.

●Türk hakim sınıfları bu zorbalığı sürdürürken, "Kürt sorunu" konusunda tabu yaratmışlardır. Güçlü şovenist propagandalarla sürdürülen bu tabu nedeniyle, sadece Türk burjuvazisi ve onun devleti değil, Türk ulusunun burjuva olmayan mensuplarının küçümsenmeyecek kadar geniş bölümleri de şovenist ve milliyetçi şartlanmaların altındadır.

●Türk burjuvazisi komünizme karşı, milliyetçiliğin ve şovenizmin en pespaye, en demagojik propagandalarını yaparken, aynı zamanda Kürtlerin ulusal demokratik taleplerine ve haklarına karşı da aynı milliyetçiliği kışkırtmaktadır. Vatan-Millet-Sakarya edebiyatı, "ayyıldızlı al bayrak" tapıncı, "şanlı ordumuz" nakaratı, ya da "bu vatanın her karış toprağının Türk kanıyla sulanarak kazanıldığı" sözleri, şovenizmin, militarizmin Türk yığınlarına habire empoze ettiği iğrenç lâf yığınları olarak etkisini sürdürmektedir.

●Türk şovenizminin çirkin propagandalarının Türk ulusunun fertleri üzerindeki etkisi öylesine farklıdır ki, pekçok ilerici, demokratik kişi bu etkiden kendisini kurtaramamaktadır. Oysa bilimsel sosyalizmin kurucularının söyledikleri gibi, "Başka ulusları ezen bir ulusun özgür olama-

yacağı" gerçeği Türk ilericileri için tüm siyasal olaylarda yeniden ve yeniden yaşanmaktadır.

●Özetle, ezen ulus şovenizmi bütün boyutlarıyla Türkiye'de başlı başına bir siyasal olgudur.

EZEN ULUS EGEMENLİĞİNE SON VERMEK BİR DEVRİM SORUNUDUR

Ezen ulusun ulusal baskısı kuşkusuz ki, salt bir şovenizmden ya da ordunun, Atatürkçülerin milliyetçi, şovenist anlayışlarından kaynaklanmamaktadır. Türk burjuvazisinin Kürdistan'daki ekonomik çıkarları ulusal baskının gerçek ekonomik temelidir. Bu temel, Türk ordusunun şovenist ve milliyetçi karakterinde terörcü ifadesini bulmaktadır.

●Temeli ekonomik de olsa, Kürt ulusal sorununun çözümü *SİYASAL ARENADAN*, yani siyasal mücadeleden geçmektedir. Nasıl ki, bir sınıfın diğer bir sınıfı ekonomik bakımdan sömürmesi olayı ekonomik bir olaysa, ama bu olay siyasete egemen sınıfın devletiyle, günümüzdeki burjuva diktatörlüğüyle yansıyorsa, ve ekonomik sömürüye son vermek için mücadele yolu siyasetten geçmekteyse, ezilen ulusun da bir başka ulusça ekonomik sömürülmesine son verme sorunu da siyasal mücadeleden geçmektedir.

Nasıl ki, işçilerin ekonomik sömürüden kurtuluşunu reformist yollardan gerçekleştirmek mümkün değilse, işçi sınıfı ile burjuvazi reformcu temelde uzlaşsın demeye nasıl imkan yoksa, aynı şekilde Kürt ulusunun ekonomik sömürüden kurtulmasının da yolu "Doğu'nun ekonomik bakımdan kalkınması" vb. gibi reformist yollardan ve ekonomi alanında yapılacak düzenlemelerle mümkün değildir. Bu kurtuluş siyasal bir kurtuluştur ve ancak siyasal mücadeleyle sonuçlanabilir.

Bir başka deyişle, Kürt ulusu üzerindeki siyasal baskının (ulusal baskının) kalkması bir *DEVRİM* sorunudur. Ve her devrim gibi, Kürt ulusunun da devrimi, politik bir devrimle başlamak zorundadır.

Bu olgu, Kürt ulusal topluluğunun güncel ulusal ve demokratik taleplerini görmezlikten gelmeyi, onlar için mücadeleyi küçümsemeyi haklı kılmaz. Tüm sosyal devrim mücadelelerinde olduğu gibi, bu devrim sorununda da asıl önemli olan güncel talepler uğruna verilen demokratik mücadeleyi, ana hedefe, devrime bağlı kılmaktır. Üstelik de güncel talepler uğruna mücadele, giderek daha geniş kitleleri devrime kazanmanın en etkili pratik yoludur.

Türk tekelci burjuvazisinin Kürdistan'daki hakimiyetine ve ulusal baskısına devrim'le sonverilebilmesi, yani Kürt ulusunun özgürleşmesi mücadelesi, Türk tekelci burjuvazisinin Türkiye genelindeki politik egemenliğinin son bulması için verilmekte olan topyekün devrimci mücade-

leyle bütünleşmiş durumdadır. Yazımızın birinci bölümündeki sınıfsal tespitlerin siyasal sonucu bu iki devrimci sürecin birlikteliğini, yani iki emekçi halkın ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesinin topyekün bir devrimci bütünlük oluşturmasıdır.

İLKE'nin adı geçen Ocak 1978 tarihli sayısında, her iki halkın ortak mücadelesi konusunda şunlar yazılıydı:

"Türkiye'de Türk ve Kürt hakim sınıfları çok köklü ve organik sınıfsal bağlarla birbirlerine bağlıdırlar ve çok yönlü sömürü ağı çerçevesinde bütünleşmişlerdir. Kürt burjuvazisini 'bir avuç işbirlikçi burjuvazi'den ibaret görmek hatadır. Kürt burjuvazisi ve diğer Kürt hakim sınıfları uzun uzun anlattığımız ekonomik ve sosyal, siyasal ilişkiler içinde kaynaşmışlardır. Bu tespit bizim Kürt ulusal sorununda varacağımız pratik çözüme ışık tutan en önemli objektif gerçekliklerden biridir.

Kürt hakim sınıfları arasında bir milli burjuva zümresinin bulunmamasının üzerinde bu denli durmamızın nedeni de buradan kaynaklanmaktadır. Çünkü Kürt ulusal demokratik mücadelesinin belirleyici karakteri kimi ulusal kurtuluş hareketlerinde olduğu gibi milli burjuva değil, emekçi sınıf niteliğidir.

Bu olgu, aynı zamanda Türk ve Kürt halklarının ortak düşmana karşı ortak mücadelesini de zorunlu kılmakta, bir başka deyimle, Türkiye'de ister Türk ister Kürt olsun, bütün emekçilerin sınıfsal ve ulusal kurtuluşlarının bir devrimci süreç içinde birlikteliğini gerektirmektedir.

Türkiye'de işçi sınıfının ve Türk emekçilerinin sınıfsal (sosyal) kurtuluş sorunu vardır, keza Türk emekçilerinin mücadelesi emperyalizme de karşı olduğu için, sosyal kurtuluş sorunu ulusal kurtuluş mücadelesinden bağımsız ele alınamaz... Ama, Kürt ulusunun daha derin ve daha köklü bir ulusal kurtuluş sorunu vardır. Kürt ulusunun ulusal kurtuluş mücadelesi, emperyalizme bağımlı olan, fakat kendisini de sömüren Türk egemen sınıflarına karşı bir ulusal mücadeledir... Kürt ulusal demokratik hareketi, ulusal kurtuluş planında, hiç kuşkusuz Türk ulusunun bağımsızlık mücadelesinden çok daha değişik faktörleri ve güçlü ulusal talepleri içermektedir. Çünkü, Türk ulusu emperyalizmin tahakkümü altında olsa bile, kendi siyasal devletine, kendi diline ve kültürüne sahiptir. Emperyalizme karşı Türk ulusunun bu sorunu yoktur. Kürt ulusunun üzerindeki baskılar ise katmerlidir. Türkiye'deki Kürt ulusal topluluğu hem emperyalizm ve onun Türkiyeli ortakları tarafından sömürülmektedir... Bu anlamda sınıfsal baskılara maruzdur, hem de ayrıca *çok uluslu bir ülke olan Türkiye*'de Kürt ulusu, Türk ulusu tarafından ezilen bir ulus durumundadır. Türk egemen sınıflarının egemen burjuva milliyetçiliğinin ve zorbalığının getirdiği milli zulüm Kürtler üzerinde uygulanmaktadır, asimilasyon politikası sürmektedir. Kürt ulusu en doğal hakkı olan kendi dilini ve kültürünü kullanma hakkından bile mah-

rum edilmiştir, hiçbir ulusal yasal statüsü yoktur. Kürtler, ayrıca sık sık rastladığımız gibi yasalardaki yurttaşlık haklarından bile yararlanmamakta, komando zulmü, bürokrat baskısı, jandarma dipçiği altındadırlar. Kürt oldukları için onlara yapılan zulüm katmerlidir. Kürt ulusunun önündeki ulusal kurtuluş sorunu, Türk ulusununkinden kat kat önemlidir. Çünkü bu mücadele sadece emperyalizme karşı mücadele değil, aynı zamanda onun Türkiye'deki temsilcisi olan Türk egemen tekelci sermayesine ve milli baskısına karşı da ulusal mücadele Kürt ulusunun gündemindedir.

Özetlersek, her ikisi de emperyalizmin tahakkümü altında olsa bile, bu iki ulustan birisi, Türk ulusal topluluğu, ezen ulus durumundadır... Ezilen ulus durumundaki Kürt ulusal topluluğunun sorunları ise çok daha derindir, kat kattır... Şu halde, Kürt ulusunun ulusal kurtuluş görevleri ve hedefleri öncelik taşımaktadır. Ulusal demokratik talepleri *acildir.*

Fakat Kürt ulusunun bu ulusal mücadelesi, tek başına bir ulusal mücadele değildir. Kürt hakim sınıflarının hemen hemen tümüyle Türk hakim sınıflarıyla kaynaşmış olmasından dolayı Kürt halkının ulusal kurtuluşu, onun sınıfsal kurtuluşu ile içiçe geçmiştir. Kürt ulusal görevlerinin birinci planda olması, Kürdistan'daki sınıfsal çelişkileri gözardı etmemizi veya sınıfsal sorunun çözümünü bilinmeyen bir tarihe ertelememizi sonuçlamaz. Böylesi bir tutum Kürt ulusal kurtuluşuna milli burjuva karakter vermek olur. Oysa Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesiyle sınıfsal kurtuluş mücadelesi bütünlük içindedir. Sosyalist ulusların da bulunduğu ve pekçok ulusal devrimci mücadelenin kapitalizmi amaçlamadığı çağımızda ulusal kurtuluşu *burjuva ulus* anlamında mutlaklaştırmak bir milli burjuva tavrıdır ki, bu zümre Kürdistan'da yoktur, gelecekte de belirleyici olmayacaktır. Bu durumda, Kürt ulusal hareketi aynı düşmana karşı (Türkiye tekelci burjuvazisine ve tüm diğer sömürücü ortaklarına karşı mücadele etmekte olan) Türkiye işçi sınıfının ve Türk emekçilerinin kurtuluş mücadelesiyle bütünleştirildiği taktirde, yani ortak düşmana karşı, ortak mücadele örgütlenip yürütüldüğü takdirde zafer güvence altına girmektedir... Ve henüz politik bakımdan dağınık da olsa, henüz ekonomik mücadelede ileri boyutlara varmamış bile bulunsa, Türkiye'deki Türk ve Kürt halklarının bu ortak mücadelesinin öncüsü işçi sınıfıdır. Ve bu önderlik, uzun olmayan bir erimde güçlenecektir, pekişecektir...

Hiç kuşkusuz, işçi sınıfı sosyalizmi, işçi sınıfından bağımsız bir Kürt ulusal kurtuluş hareketi gelişirse, ona sempati duyacaktır, çünkü böyle bir ihtimal bugünkü koşullarda zayıf da gözükse, kesinlikle reddedilemez. Bağımsız ulusal demokratik gelişime ambargo konulamaz. Dünya devrimci sürecine ters düşmeyecek bir Kürt ulusal hareketi –maceracı değil, gerçek ve yığınsal bir Kürt halk hareketi– gelişirse, Türki-

ye işçi sınıfı bunu destekleyecektir. Ama uzun uzun anlattığımız veriler göstermektedir ki, bugün Türkiye'de sınıfsal kurtuluş mücadelesi ne denli dağınık olursa olsun, işçi sınıfı Türk ve Kürt halklarının ortak mücadelesine yakın bir gelecekte güçlü bir önderlik yapabilecektir. Türkiye işçi sınıfından ve emekçilerinden kopuk bir bağımsız Kürt ulusal demokratik hareketinin, bugünkü sınıfsal (sosyal) koşullarda merkezi siyasal otoriteye karşı –tek başına– belki belli mevziler alabilir, fakat onu yenemez. Aynı otorite aygıtını parçalamayı amaçlayan işçi sınıfı ile ortak mücadele yürütülmeden tek başına bir Kürt ulusal hareketinin başarı şansı gözükmemektedir. Tersine, Kürt ulusal demokratik hareketi, Türkiye'deki topyekün devrimci-demokratik mücadelede ve sosyalist siyasal hareketle tek bir devrimci bir dalga halinde yükselirse, iki halkın mücadelesi tek bir cephede bütünleştirilirse muazzam bir güç doğacaktır." (s. 106-108)

DEMOKRATİK HALK DEVRİMİ VE ULUSAL DEMOKRATİK DEVRİM

Türkiye işçi sınıfı politik hareketi açısından Türk ve Kürt halklarının birleşik devrim süreci bilimsel sosyalizm ve proleterya enternasyonalizmi ışığında, somut durumun somut tahlilinden çıkan programatik çerçevede en özlü ifadesini bulur.

Türkiye için öngördüğümüz Demokratik Halk İktidarı'dır. Bu iktidar hedefinin ulusal sorundaki temel siyasi maddesi, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin (ayrılma) hakkıdır. Türkiye işçi sınıfının iktidar mücadelesi, her iki ulusun halklarının ortak düşmana karşı ortak mücadelesini öngörürken ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesine gölge düşürmeksizin, bu ilkeyi bilimin koyduğu çerçevede sonuna kadar savunur ve ulusal sorundaki bir numaralı ilkesi ve siyasal programının ulusal baskı ve ayrıcalık konusundaki ilk maddesi sayar.

Bu birleşik devrimci mücadele programının Kürt ulusu açısından ulusal demokratik devrim karakterinde olması kaçınılmazdır, yani siyasal bağımsızlık dahil olmak üzere her türlü ulusal baskının sona ermesi ve Kürt ulusunun kendi yönetimini kendisinin belirlemesi onun en doğal hakkıdır. Bu temel hedef Kürt halkının tüm sosyal kurtuluş hedeflerinin gerçekleşmesinin ön şartıdır. Kendi siyasal yönetimini özgürce belirleme hakkına ve olanağına sahip olmayan bir halkın, kendi sosyal sistemini de özgürce seçebilmesine olanak yoktur.

Türkiye ve Türkiye Kürdistanı için Demokratik Halk İktidarı şeklinde öngördüğümüz programın Kürt ulusu açısından ulusal demokratik bir siyasal içeriğe sahip olması ne anlama gelir?

Her şeyden önce, döne döne vurguladığımız gibi, iki ulusun siyasal

eşitliği ve kendi yönetimlerini kendilerinin belirlemesidir. Kürt halkı kendi kaderini tayin hakkını ayrılma yönünde kullanabilir, ya da iki ulusun tam siyasal eşitliği temelinde ve Kürt ulusunun serbest rızasıyla gönüllü birlik halinde Demokratik Halk İktidarı birlikte kurulabilir.

Burada Türk Marksistlerine düşen görev, ezilen ulusun ayrılma hakkını savunmak ve bu hakkın ajitasyonunu yapmaktır. Sosyal gelişmenin büyük birimlerden yana olduğu, Marksistlerin ayrılma hakkını savunmasının, ayrılmayı teşvik etmeleri anlamına gelmemesi, her iki ulusun halklarının birlikte devrimi gerçekleştirdikten sonra, sosyalizmi birlikte kurmaları elbette istenir bir durumdur. Ama Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını ayrılma değil, gönüllü birlik yolunda kullanmasının ve hedefe yönelmesinin ön şartı, ezen ulus devrimcilerinin ayrılma hakkının ajitasyonunu yapmalarıdır, bunu kararlı bir şekilde savunmalarıdır. Ayrılma hakkını savunmayan, ya da bunun ajitasyonunu yapmayan bir tutum ezilen ulusun devrimcilerine ve emekçi kitlelerine güven vermeyecek bir tutumdur. Bu nedenle, ezen ulus devrimcilerinin ayrılma hakkını savunmamaları halinde, ezilen ulus devrimcilerinden birliği savunmaları beklenemez.

İşçi sınıfı öncülüğünde iki halkın ortaklaşa olarak Demokratik Halk İktidarı'nı kurarak, sosyalizme geçmeleri süreci ancak siyasal eşitlik temelinde gerçekleştirilebileceği için, böyle bir birleşik devletin siyasal statüsü, yani anayasası ve bu anayasada tam siyasal eşitliğin somutlanması büyük önem taşımaktadır.

Bu nedenledir ki, Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nden bu yana 68 yıl geçtiği halde ve Sovyet halkları, yeni bir tarihsel kategori olarak, sosyalist enternasyonalizm temelinde Sovyet halkı olarak bütünleştikleri halde, Rus olmayan tüm ulusların ayrılma hakları Sovyetler Birliği Anayasası'nın en önemli siyasal maddesini oluşturmaktadır. 100'e yakın ulus, ulusal azınlık ya da etnik grubun insanlarından oluşan Sovyet halkı ve onların birliklerini somutlayan Sovyetler Birliği devleti, devrimden altmış yıl sonra yaptığı yeni anayasada bile bu maddeyi kaldırmamıştır. Oysa Sovyetler Birliği'nden ayrılmak isteyen tek bir ulus ya da ulusal azınlık yoktur, buna rağmen sosyalizmde yetmiş yıla yakın süredir birlikte yürüttükleri halde, anayasada, ulusların ayrılma hakları mahfuzdur.

Bir başka deyişle, bilimsel sosyalizm, ayrılma hakkını taktik bir sorun olarak değil, ilkesel bir sorun olarak görür; ayrılma hakkını savunmak sadece ezen ve ezilen ulus ilişkilerinin bir sonucu olmayıp, ulusların birlikte yaşamaları halindeki siyasal eşitliğin ve dolayısıyla serbest rızanın da temel bileşenidir.

Kuşkusuz aynı ilkesellik Türkiye'deki ulusal sorun açısından da belirleyici önemdedir. Demokratik Halk İktidarı'nın siyasal muhtevası ulusal sorunda ezilen ulusun ayrılma hakkını baş ilke olarak savunmak, ezi-

len ulusun ayrılmaması, yani kendi kaderini tayin hakkını gönüllü birlikten yana kullanması halinde ise iki ulusun siyasal eşitlik temelinde ve işçi sınıfı öncülüğünde siyasal birliğini şekillendirmek durumundadır.

Her iki durumda da, Demokratik Halk İktidarı'nın amacı sosyalizmdir. İki halkın birlikte kurtuluşu ve birleşik bir devlet kurmaları durumunda, bu devletin, Türkiye genelinde Demokratik Halk İktidarı programına sahip olması, Kürdistan özelinde ise Ulusal Demokratik bir karakter taşıması birbiriyle çelişmez. Bir başka deyişle Türkiye genelinde Demokratik Halk Devrimi'nin amaçlanması, ama bu birleşik devrimci mücadelede Kürdistan devriminin Ulusal Demokratik karakterde olması çelişkili bir durum değildir. Zira T.Kürdistanı'ndaki ulusal demokratik mücadele de –Türkiye'deki Demokratik Halk Devrimi mücadelesi gibi– emekçi karakter taşımaktadır. Yani T.Kürdistanı'nda ulusal demokratik hedeflerle yola çıkan ve *KAPİTALİZMİ ÖNGÖREN* herhangi bir zümre (ulusal burjuvazi) yoktur. Böyle olunca da, T.Kürdistanı'ndaki ulusal demokratik mücadelenin programatik hedefleri bir ulusal burjuva programı niteliğinde değildir. Şayet T.Kürdistanı'ndaki kapitalistleşme ve dolayısıyla uluslaşma sürecinde bir ulusal burjuvazi teşekkül etmiş olsaydı ve böyle bir zümre kendi bağımsız pazarını elde etmek ve bu pazara sahip çıkmak amacıyla siyasal bağımsızlık talebiyle mücadele veriyor olsaydı, kuşkusuz ki, bugün T.Kürdistanı'ndaki burjuva nitelikli bağımsız bir devlet kurmak isteyen etkili bir güç bulunacaktı. Ve böyle bir güç belki de kent küçük burjuvazisinin, kır küçük burjuvazisinin belli kesimlerini yanına çekebileceği gibi, antifeodal bir çizgi izlemesi halinde, geniş yoksul köylü kitlelerini de arkasına alma şansını taşıyabilecekti. Ne var ki, yazımızın birinci bölümünde değindiğimiz nedenlerden dolayı, T. Kürdistanı'ndaki sosyal gelişme ulusal nitelikli bir burjuvazinin oluşmasına yol vermemiştir. Aşağıda da değineceğimiz gibi Kürdistan'da yeşeren burjuvazi, Türk tekelci burjuvazisinin bir uzantısı olarak kalmış, biraz daha fazla sermaye biriktirebilen Kürt burjuvaları ise sermayelerini Türkiye'nin büyük sanayi ve ticaret merkezlerine taşıyarak Türkiye tekelci burjuvazisinin içine katılmışlardır.

Kapitalizmin yarattığı bu temel üstünde ve bundan sonraki süreçte de T.Kürdistanı'nda ulusal nitelikli bir burjuvazının türemesi ve kendi bağımsız iç pazarına talip olması ihtimali gözükmemektedir. Türkiye'de devlet kapitalizmi döneminde de, kapitalistleşmenin hızlı bir seyir izlediği 1950 sonrasında da ve kapitalist büyümenin durduğu –ama kapitalistleşmenin ve tekelleşmenin sürdüğü– son derin ekonomik kriz yıllarında da T.Kürdistanı'nda ulusal burjuvazi oluşmamıştır. Krizin daha da derinleşeceği önümüzdeki süreçte de ulusal Kürt burjuvazisinin oluşmasına olanak bulunmamaktadır. Tersine krizin derinleşmesi Kürdistan ekonomisinin ve dolayısıyla Kürt burjuvalarının Türk tekelci

sermayesine bağımlılıklarını büsbütün arttırmaktadır (tıpkı Türk tekelci burjuvazisinin emperyalist burjuvaziye bağımlılığını arttırdığı gibi).

Ulusal burjuvazinin bulunmaması faktörü nedeniyle Türkiye KPD'si bir kısım feodallerin ve yurtsever aydınlar partisi olmaktan öteye gidememiştir. Kapitalistleşmenin gelişmesiyle bu parti bir ulusal burjuva partisine dönüşmenin maddi koşullarına ulaşamamış, Kürdistan'daki yurtsever aydınlar Türkiye genelindeki sol ve ilerici akımlardan ve onları ivmelendiren asıl faktör olan Türkiye işçi sınıfının sosyal ve siyasal gelişiminden etkilenerek sola açılmışlardır. Yeni kuşakların yurtsever unsurları da sol düşüncelerle yetişince, Kürdistan'daki ulusal demokratik devrim mücadelesi sosyalizm ve diğer sol düşüncelerle gelişme göstermiştir. Bugün T.Kürdistanı'nda kapitalizmi amaçlayan herhangi bir ulusal demokratik akım yoktur.

Bu durum kuşkusuz ki, subjektif bir olgu değildir, tersine objektif bir temele sahiptir. Bu objektif temel ise Kürdistan'daki ulusal kurtuluş mücadelesinin *SOSYAL KURTULUŞU* da öngörmesini gerektirecek geniş emekçi kitlelerden başkası değildir. Sosyalist ve sol görüşler taşıyan kentli aydınlar, büyük çoğunluğu Kamu İktisadi Teşebbüslerinde çalışmakta olan işçilerin ileri unsurları ve nihayet nüfusun çok büyük çoğunluğunu teşkil eden yoksul ve küçük köylü kitleleri bugün Kürdistan ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesinin aktif ya da potansiyel güçlerini oluşturmaktadırlar.

Bu kesimlerin hepsinin çıkarı, sadece uzun erimde değil, kısa erimde de sosyalizmdedir. Kuşkusuz ki bu objektif durum, Kürdistan'daki geniş emekçi kitlelerin çıkarlarını sosyalizmde görmüş oldukları ve politik tercihlerini solda yapmış olmaları anlamına gelmemektedir. Çünkü bu olgu bir politik bilinç ve bilinçlenme sorunudur, yani subjektif faktörün eksikliğidir. Nasıl ki Türk emekçi kitlelerinin büyük çoğunluğu da tercihlerini henüz sosyalist, ilerici ve diğer solcu akımlardan yana yapmış değillerse, ama tüm objektif koşullar muzzam bir sol potansiyele el vermekteyse, Kürdistan'da da –dinsel ve feodal faktörlerin önemine rağmen– büyük bir sol potansiyel mevcuttur.

İşte böyle olunca, her iki emekçi halkın sol potansiyelini birleşik bir devrimci süreçte birleştirmek, her iki ulusun devrimci ve ilerici güçlerine düşmektedir. Böyle bir birlik ise ancak işçi sınıfı öncülüğünde gerçekleştirilecek olan ve sosyalizmi amaçlayan bir Demokratik Halk İktidarı'nın programatik hedeflerinde somutlanabilir. Böyle bir demokratik halk iktidarı programının Kürdistan için Ulusal Demokratik karakter taşıması, siyasal özgürleşme ve kendi kaderini tayin hakkı ilkesi, zora dayalı bağların sona erdirilmesi ve gönüllü birliğin maddi koşullarının yaratılması açısından *ULUSAL*'dır, Türkiye genelindeki anti-tekel anlamdaki *DEMOKRATİK* niteliğin yanısıra Kürdistan özelinde feodal ka-

lıntılara karşı anti-feodal özellik taşıması açısından da*DEMOKRATİK*'tir.

Şu halde, ister her iki halkın ulusal ve sosyal kurtuluşu demek olan Demokratik Halk İktidarı için verilen mücadelede, isterse devrimin gerçekleşerek iki halkın birlikte devlet kurmaları halinde yerine getirilecek görevlerde işçi sınıfının öncülüğü sorunu belirleyici nitelik taşımaktadır.

İŞÇİ SINIFININ ÖNCÜLÜĞÜ

Bütün sosyal göstergeler Türkiye genelinde sosyalizmin maddi ve teknolojik önkoşullarının mevcut bulunduğunu göstermektedir. T.Kürdistanı'ndaki kapitalistleşme düzeyi Türkiye kesimindekinden daha geri olmakla birlikte, Türkiye genelinin ekonomisi orta gelişkinlik düzeyindeki bir kapitalizmdir. Sanayinin konsantrasyonu (yoğunlaşması) ve santralizasyonu (merkezileşmesi) doğal olarak işçi sınıfının sosyal varlığını ve işçi sınıfının en ileri kesimi sanayi proletaryasını devrime ve sosyalist kuruluşa öncülük edecek düzeye getirmiştir. Genel olarak Türkiye işçi sınıfı, özel olarak da sanayi proletaryası 1960'ların ikinci yarısından bu yana güçlü sınıf muharebeleri içinde olmuştur. Gerçi sanayi proletaryası dahil işçi sınıfının geniş yığınları henüz kendi bağımsız siyasal bilinciyle donanmış ve iktidar mücadelesine katılmış durumda değildir, ama bu durum işçi sınıfının sosyal varlığının eksikliğinden ya da güçsüzlüğünden değil, bilimsel sosyalist hareketin öznel durumundan kaynaklanmaktadır. Nitekim işçi sınıfımız ve özellikle sanayi proletaryası, taşıdığı devrimci potansiyeli ekonomik sınıf muharebelerinde ve DİSK'in ve DİSK'e bağlı tüm sendikaların ve bir kısım Türk-İş sendikalarının siyasal yöneliminde kanıtlamıştır.

Bugün Türkiye'de işçi sınıfının öncülüğü dışında herhangi bir devrim sözkonusu değildir. Böyle olduğu içindir ki, küçük burjuva radikalizmi —sola ve emekçi halk hareketine getirdiği zararlarla birlikte— iflas ederek tarihe karışmıştır. Gene işçi sınıfının sınıfsal muharebeleri ve iktidar hareketi karşısında kayıtsız kalarak "kendi yolunu kendi başına çizmeye çalışan" küçük burjuva devrimciliği, hangi subjektif devrimci amaçları taşırsa taşısın, boyuna hüsrana uğramaktadır. Türkiye'deki çeşitli sosyal gelişmeler, kırsal kesimdeki hızlı mülksüzleşme ve ilerici aydın potansiyeli küçük burjuva devrimciliğini besleyen faktörler olmakla birlikte, herhangi bir devrimci, ilerici mücadele işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki temel mücadele kamplaşmasına oturmadığı, yani işçi sınıfının iktidar mücadelesi ekseninin yörüngesine girmediği müddetçe başarısızlığa mahkumdur.

T.Kürdistanı'na gelince, buradaki şiddetli ulusal baskı, Türk şovenizminin ve militarizminin azgın terörü yoksul emekçi kitlelerin sınıfsal kurtuluşu Türk emekçileri için sözkonusu olan tekelci burjuvazinin sı-

nıfsal egemenliğinden ve dolayısıyla onun politik iktidarının boyunduruğundan kurtulmaktır. Bu ise ancak ve ancak işçi sınıfının öncü macadelesiyle mümkün olabilir. Yani tekelci burjuvazinin askeri-büroktarik mekanizmasının parçalanması, onun politik egemenliğinin son bulması, işçi sınıfı öncülüğündeki Demokratik Halk Güçlerinin ortak iktidarının kurulması ve giderek sosyalizmin inşası...

T.Kürdistanı'nda ise çok önemli farklı bir boyut bulunmaktadır: orada emekçiler hem emekçi oldukları için, ama aynı zamanda Kürt oldukları için Türk devletinin azgın terörü altındadırlar. İşte bunun içindir ki, Türk kesimindeki devrim mücadelesini Halk Demokratik Devrimi diye *HALK* sözüyle nitelendirirken, Kürdistan'daki mücadeleyi ulusal demokratik devrim diye *ULUSAL* olarak nitelemekteyiz.

Ama, T.Kürdistan'daki devrim mücadelesinin de karakteri *HALK* nitelikli olmasıdır. Bu politik mücadele için kullanılan ulusal sözcüğü, burjuva anlamda ulusal değildir. Kürt halkının ulusal talebi, *ULUSAL SORUNU* olduğu için bu adlandırma ulusaldır. Fakat Kürt halkının ulusal özgürleşme talebi de, sosyal (sınıfsal) özgürleşmeye, yani emekçilerin aynı zamanda sınıfsal kurtuluşu için mücadelesine bağlıdır.

Kürdistan devriminin Türkiye devrimiyle olan ilişkisini a) Sosyal; b) Siyasal –ve dolayısıyla stratejik– açıdan ele almak gerekir. Bu sorunun yanıtı bizi gene işçi sınıfı öncülüğü meselesine getirmektedir.

Kürdistan'daki ulusal demokratik mücadelenin işçi sınıfı öncülüğünde gerçekleşmesi ne anlama gelmektedir. Herşeyden önce hareketin öncü kadrolarının bilimsel sosyalist siyasal bilinçle donanmaları ve bilimsel öğretinin öngördüğü biçimde politik örgütlenmeyi gerçekleştirmeleri birinci koşuldur. Ama bu kadroların bilimsel sosyalist dünya görüşüne bağlı olmaları ve bu öğretinin örgütlenme gereklerini yerine getirmeleri yeterli koşul değildir. Kürdistan'da işçi sınıfı partisinin ilkelerine göre örgütlenme, böyle bir örgütlenmenin işçi tabanına oturmasını, ileri işçileri kucaklaması ve işçilerin sınıfsal muharebelerine öncülük etmesini zorunlu kılar. Kürt işçilerinin sınıfsal muharebelerini ise Türkiye'deki Türk işçilerinin sınıfsal muharebelerinden ayırdetmek T. Kürdistanı dahil Türkiye genelindeki burjuvazi-proletarya mücadelesinin sosyal realitesine aykırıdır. Örneğin Kayseri'deki demiryolu-kara yolu ya da Sümerbank işçilerinin sınıfsal mücadelesiyle, bu İl'e üç saat mesafedeki Malatya'da aynı işletmelerin işçilerinin sınıfsal mücadelesini biribirinden ayrı görmek nasıl mümkün olacaktır? Aynı şeyi Sivas ile Erzincan, Gaziantep ile Urfa... ilh.. için de söylemek mümkündür. Ekonomik mücadele alanındaki bu birliktelik –işçi sınıfı sözkonusu olduğunda– politik mücadele (siyasal iktidar mücadelesi) açısından da geçerlidir. Çukurova'da sosyalizm için mücadele eden sınıf bilinçli bir işçinin, Diyarbakır'da ya da Van'da aynı amaçla mücadele eden bir işçiyle olan or-

ganik, sınıfsal bağı, onlar arasındaki ulusal farklılıklardan çok daha önemlidir. (Kaldı ki Çukurova'daki işçilerin önemli bir çoğunluğu Kürt kökenlidir).

Kürt burjuvalarının Türk burjuvalarıyla bütünleşmişliği, Kürdistan'daki kapitalist işletmelerin hemen tamamına yakın bir bölümünün devlet sektörüne ait bulunması, her iki ülkede tek bir kapitalizmi ve dolayısıyla tek bir burjuva sınıfının egemenliğini getirdiği için, onun karşısındaki temel sınıf olan işçi sınıfı da *ÜRETİM SÜRECİ İÇİNDE TEK BİR SINIFTIR*.

İşçilerin güncel çıkarlarını ilgilendiren ekonomik mücadelede, Türkiye'deki kamu söktörü işçileri hangi ücret zammını alıyorlarsa, Kürdistan'daki işçiler de aynı toplusözleşme hükümlerine göre ücret almaktadırlar. Kürdistan'daki işçiler Türkiye'deki işçilerle aynı sendikalarda örgütlenmiş oldukları için ortaya daha güçlü bir ekonomik örgütlenme çıkmıştır. Bu ekonomik örgütlenmenin bugünkü konfederasyonu olan Türk-İş'in tepesine sarı sendikacılığın çöreklenmiş bulunması, ya da faşizm koşullarında özel ve kamu sektöründeki işçi ücretlerinin Yüksek Hakem Kurulu'nca belirlenmesi geçici bir olgudur. Geçmişte Türküyle, Kürdüyle Türkiye işçi sınıfı DİSK'i yaratarak sarı sendikacılık zincirini kırmış, yine Türk-İş içinde sola açılan sendika yönetimlerine ulaşmıştır. İşçi sınıfımızın ekonomik alandaki bu gücü, sendikal örgütlenmede ulusallık esasına göre ayrım bulunmadığı için sağlanmıştır. Böyle bir ayrımın ortaya çıkması, yani Kürdistan'daki işçilerin ayrı bir sendikal örgütlenmeye gitmemeleri ise Türk işçileriyle Kürt işçileri arasında üretimden ve ekonomik temelden kaynaklanan organik sınıf birliğinin bir sonucudur.

Kürdistan'daki sınıf bilinçli işçinin siyasal planda sosyal kurtuluş talebine ilaveten ulusal kurtuluş talebi taşımasından daha doğal bir istek yoktur. Ezilen bir ulusun işçisi için ulusal kurtuluşun en genelinde üç alternatifi vardır: a) Ulusal burjuvazi öncülüğündeki bir kurtuluş mücadelesinde saf tutmak ve bu süreç içinde işçi sınıfının o mücadeledeki etkinliğini arttırmaya çalışmak ve ulusal kurtuluştan sonra sosyalizm için mücadeleye devam etmek; b) Birçok üçüncü dünya ülkesinde olduğu gibi devrimci-demokratlar öncülüğündeki bir ulusal mücadele içinde etkili olmak ve ulusal kurtuluşun gerçekleşmesinden sonra dünya sosyalist sisteminin de desteğiyle kapitalist olmayan yoldan sosyalizme yönelmek ve bu süreç içinde sınıfsal varlığını ve dolayısıyla öncülüğünü güçlendirerek sosyalizmi amaçlamak; c) İşçi sınıfının ulusal demokratik devrime öncülük etme koşullarının varlığı durumunda, kendi sınıfı öncülüğünde ulusal kurtuluşu ve oradan süreç içinde sosyalist kurtuluşa geçmeyi amaçlamak.

Türkiye Kürdistanı'ndaki durum yukarıdaki alternatiflerden üçüncüsüne en yakındır. T.Kürdistanı'nda bir ulusal devrim işçi sınıfının damgasını taşıyacaksa, Kürdistan'daki işçilerin organik bir sınıfsal birlik içinde bulundukları topyekün sınıfsal mücadeleyle olacaktır.

Türk ve Kürt işçilerinin organik sınıf bağları tüm dünyadaki işçiler arasındaki (uluslararası proletarya anlamındaki) genel sınıf bağlarında varolandan çok daha ileridedir. Proletarya enternasyonalizmini, yani proletaryanın uluslararası niteliğini vareden objektif temel, üretimin sosyal karakterinin ve dolayısıyla sosyal işbölümünün uluslararasılaşmış olmasıdır. Kapitalizmin bu uluslararası niteliği ise ayrı ayrı ekonomik bütünlüklerin –aralarındaki çelişkilerle ve çıkar çatışmalarıyla birlikte– kozmopolit bir beraberliğidir. Kapitalist ekonomiler bile, temeldeki ortak karakterlerine rağmen, ayrı ayrı ekonomik bütünlükler iken, bir de kapitalizme zıt olan ekonomilerin (sosyalist ekonomilerin) varlığı gözönüne alındığında ve kapitalist-emperyalist ekonomilerden bağımsızlaşmış üçüncü dünya ülkelerinin ekonomileri de dünyadaki genel ekonomik ilişkiler içinde mütalaa edildiğinde görülecektir ki, dünya ekonomisi tek bir bütün değildir. Sosyalist ve kapitalist olmak üzere iki karşıt eksenin etrafında kümelenmiş ayrı ayrı ekonomik bütünlüklerin oluşturduğu karmaşık (çok bileşenli) bir yapıda proletaryayı uluslararası bir aile kılan faktör üretimin sosyal karakterinin ve sosyal işbölümünün uluslararası niteliğidir. Alman ya da Fransız veya İngiliz ya da Amerikan sanayi işçisinin üretim yapabilmesi en azından ham madde ihtiyacı bakımından Sovyet işçisinin, ya da yeraltı rezervlerine sahip üçüncü dünya ülkeleri işçilerinin çalışmalarına bağlıdır. Üçüncü dünyadaki işçinin çalışabilmesi ise ya kapitalist veya sosyalist ülkelerdeki işçilerin ürettikleri makina, diğer araç-gereç sayesinde olmaktadır. Sosyal işbölümünün uluslararası karakteri budur ve tüm dünyanın sayısız ülkelerinin proleterlerini birbirlerine bağlayan sınıf bağının maddi temeli de budur. Ama bu temel birbirinden nitelikçe farklı ayrı ayrı ekonomik bütünlerin varlığını ortadan kaldırmamaktadır. Çokuluslu tekellerin varlığına ve sermayenin uluslararasılaşma boyutlarının hayli gelişkin olmasına rağmen ayrı ayrı ekonomik bütünlükler uluslar temelinde şekillenmektedir.

KÜRT BURJUVALARININ TÜRKİYE BURJUVAZİSİNE ENTEGRASYON DÜZEYİ

Türkiye ve T.Kürdistanı'nda ise tek bir kapitalist yapının hakim olması, her iki ülkenin burjuvalarının tek bir sınıf halinde bütünleşmiş bulunmalarını getirmiştir. T.Kürdistanı'ndaki kapitalist işletmelerin büyük çoğunluğunu devlet sektörüne ait üniteler oluşturmaktadır. Bunun dışında kalan ve özel sektör niteliğini taşıyan işletmelerin sahipleri olan

Kürt burjuvaları da Türk tekelci burjuvazisinin egemenliğindeki tek bir burjuva sınıfı içinde bütünleşmişlerdir. Kürt burjuvaları arasında önemli bir yer tutan inşaat müteahhitleri, toptancılar (ticaret burjuvaları), nakliyatçılar, modern anlamda olmamakla birlikte üretim süreci içinde burjuva konumda bulunan büyük toprak ve sürü sahipleriyle diğer tarım burjuvaları, hayvan tüccarları vb. gibi burjuva unsurlar da aynı burjuva sınıfının ve aynı kapitalist yapının unsurlarıdırlar. Türk ve Kürt ulusunun iki ayrı ulus, iki ayrı milliyet ve Türk ulusunun ezen ulus Kürt ulusunun ezilen ulus olması ve Kürdistan'ın zenginliklerinin Türk tekelci burjuvazisi tarafından talan edilmesine katılmaları olgusu nedeniyle Kürt burjuvalarının hepsine "işbirlikçi burjuva" denilebilir. Bu terim aynı zamanda Kürt ulusal demokratik hareketi açısından önemli bir ajitasyon karakteri de taşır. Ama bu burjuvalar Türk burjuvalarıyla ve onların devletiyle öylesine bütünleşmişlerdir ki, sınıfsal çıkarlarını Türk burjuvalarıyla öylesine özdeşleştirmişlerdir ki, Kürk milliyetinden olmaları ayrıntıda kalmakta, onların hangi milliyetten oldukları ekonomik bir anlam taşımamaktadır. Bu burjuvaların ekonomi içindeki konumlarını Konya'daki ya da Trabzon'daki, veya Burdur'daki vb. bir burjuvadan ayırdedebilecek belirli bir özelliğe bile rastlanmamaktadır. Hepsinin burjuvazi içindeki konumları (çıkarları) Türk ya da Kürt olmalarıyla değil, tekelci olup olmamalarıyla, devlet ihaleleri ve mübayaalarıyla, tarım rekoltelerinde belirlenen taban ve baş fiyatlarla –tarım ürünlerinin ve hayvanların daha çok Türk pazarlarındaki fiyatlarıyla– KİT'lerin ya da tekelci özel sektör ürünlerinin Kürdistan'da pazarlanmasıyla, Kürt ve Türk illeri arasındaki insan ve yük taşımacılığıyla, Kürdistan dahil Türkiye genelindeki piyasa ekonomisi ve bu ekonomideki canlanmalar ya da durağanlıklarla, banka işlemleri ve para-kredi piyasasıyla vb. belirlenir. Türkiye'de sanayi ve ticaret merkezleri olan metropol kentler haricindeki illerdeki tekel dışı burjuvalardan ekonomi çarkı içinde hiç bir farkları yoktur. Bu nedenle onların milliyetinin Kürt olması ekonomik verilerde dikkate alınacak bir faktör değildir. Tekelci burjuvazi, onun devleti ve bu devletin ekonomik birimleri önünde Türk olsun, Kürt olsun tekel dışı burjuvaların milliyet esasına dayalı farklı statüleri ya da farklı çıkarları yoktur. Muş'taki bir müteahhit ile Kırşehir'deki bir müteahhit, Bitlis'teki büyük tütün üreticisiyle Giresun'daki büyük fındık üreticisi, Gevaş'daki celep ile Karaman'daki koyun tüccarı, Diyarbakır'daki nakliyatçı ile Trabzon'daki ambarcı... ilh. bunların hepsinin ekonomik mekanizmadaki yerleri, tekelci burjuvazi ve devlet önündeki konumları aynıdır. Türkiye genelinde burjuvazi içindeki ayrılıklar çoğrafi düzlemde ya da milliyet farklılıklarından değil, tekelci olup olmamakta ya da değişik tekeller arasındaki çıkar çekişmelerindedir. Tekelci burjuvazi dışındaki burjuvalar da Türk olsun, Kürt olsun, çıkarlarını burju-

vazinin bu iç ilişki ve çelişkilerinde bulmakta, tutumlarını ona göre belirlemektedirler. Tekelci burjuvazi ve onun politik aygıtı Kürt burjuvalarına ayrı, Türk burjuvalarına ayrı davranmamaktadır. Örneğin ne Kürdistan'daki tarım ürünlerine daha düşük fiyat biçilmektedir, ne de demir-çelik, çimento, akaryakıt vb., Kürdistan müteahhitlerine daha pahalıya satılmaktadır, ne de dayanıklı tüketim mallarını pazarlayan Kürt burjuvalarına fiyat arttırımı, ödeme koşulları zorluğu gibi Türklere uygulanmayan birtakım güçlükler çıkartılmaktadır. Böyle olunca da Kürt burjuvazisinin Kürt'lüğü milliyetinde, –çoğu kez de milliyet kökeninde– kalmakta, sermaye biriktirip palazlananlar ise tekelci burjuvazi kervanına rahatça katılarak sermayelerini Türkiye'nin büyük sanayi merkezlerine aktarmaktadırlar (Ağrılı Beyazıt'lar, Yardımcı'lar, Diyarbakırlı Dicleli'ler, Tatlıcı'lar, Onur'lar, İşmen'ler, Pirinçioğulları, Bitlisli Nasır'lar, Mermutlu'lar, Erzincanlı Fırat'lar ilh. gibi).

Ezen ulusla ezilen ulusun burjuvaları arasında böylesine bütünleşmiş ve kaynaşmış duruma ender rastlanır. Leninizmin ulusal sorun öğretisinin şekillendiği koşullarda Rus burjuvazisi ile Ukrayna burjuvazisi ya da Çarlık Rusyası'ndaki diğer burjuva ulusların burjuvazisi, İngiliz burjuvazisi ile Hint ve Çin burjuvazisi vb. aralarındaki tüm bağlara rağmen ayrı ekonomik bütünlükler halindeydiler ve bu nedenle de kendi ekonomik bütünlüğünün sahibi olmak, yani kendi bağımsız pazarını oluşturmak isteyen ulusal burjuva zümreleri oluşuyor ve bağımsızlık talebini ileri sürüyorlardı. Aynı durum yukarıda andığımız örneklerdekinden çok daha entegre olmuş bir durum arzeden Fransa ile Magrip ülkeleri (Fas, Tunus, Cezayir) ilişkilerinde de görüldü, çünkü bu ülkelerin ekonomilerine geçmişte oraya yerleşmiş "pied noir" denilen Fransız asıllı burjuvalar hakimdiler, kendi pazarına sahip çıkmak isteyen Arap burjuvaları ise ulusalcı ve bağımsızlıkçı nitelik kazanmışlardı. T.Kürdistanı'nda ise kapitalizm bir yandan ilkel sermaye biriktiren Kürt burjuvalarının, öte yandan Prusya modeli denilen tarzda kapitalistleşen büyük toprak sahiplerinin *tamamının* gönüllü işbirliğiyle ve Türk devlet sektörünün yatırımlarıyla gelişti. Bu süreç Kürt burjuvalarını da, Kürdistan'daki kapitalist gelişimi de Türkiye burjuvazisine ve kapitalizmine entegre etti. Her iki milliyetin egemenlerinin hem ekonomik hem de politik alandaki bu sıkı kaynaşmışlığı bir ulusal burjuvazinin yeşermesine engel oldu. Türk burjuvazisinin devleti krom, bakır, petrol vb. başta olmak üzere Kürdistan'ın yeraltı servetlerini, barajlar yapıp metropollere Kürdistan'dan enerji aktarmak yoluyla yerüstü servetlerini talan ederken, ya da Kürdistan'a devlet fabrikaları ya da diğer işletmeleri kurarak oradaki sınai gelişimi ve Kürdistan pazarını tam anlamıyla kendi kontrolü altında tutarken "el koyduğun servetler benim ülkemin servetleridir, ele geçirmiş olduğun pazar benim pazarımdır, ben kendi ba-

ğımsız devletimi kurup kendi ülkemin servetlerine ve pazarına kendim sahip çıkarım, sonra da seninle ya da başka ülkelerle kendim ticaret yaparım, ülkemin ekonomik gelişmesini de sana tabi olmaktan kurtarırım" diyecek bir burjuva zümresi çıkmamış olmasını –yani tüm sömürge ve bağımlı *uluslarda* rastlanmış bir duruma T.Kürdistanı'nda rastlanmamasını– tarihsel bir tesadüf olarak görmeye olanak yoktur. Dahası da, bırakınız ulusal nitelikli bir burjuva zümresinin meydana çıkmamış olmasını dahi Kürt burjuvazisi diyebileceğimiz –yani Türk burjuvazisinden ayrı– bir sosyal sınıf Kürdistan'da kristalleşmiş değildir. Tek tek Kürt burjuvaları kendi alanlarındaki tekellerle ya da devletle kendi kişisel çıkarları doğrultusunda ayrı ayrı bütünleşmişlerdir. Örneğin burjuvazinin ekonomik örgütlerinde (Sanayi, Ticaret ve Ziraat odalarında) "Doğulular Grubu" ya da "Diyarbakır Sanayi Odası, veya Ticaret Odası" gibi somut bir çıkar grubu, yahut da Odalar Birliği'nde "Doğulu Delegeler" gibi bir *grup* dahi teşekkül etmiş değildir. Burjuva partilerindeki "Doğulu Milletvekilleri" ise –sosyal demokrat partideki bazı ilerici ve demokrat unsurlar dışında– yakın oldukları burjuvalara kredi ya da ihale temin etmek, ya da "kendi seçim bölgelerine" devletin yatırım yapmasını, köylere yol, su, elektrik vb. getirmesini talep etmek ötesinde "Doğulu" bir misyona sahip değillerdir. Bu çabalar, talepler "Doğulu olmayan" diğer Anadolu illerinin milletvekillerininkilerden farklı değildir. Bu anlamda adı geçen milletvekilleri "Kürdistan millitvekili" gibi değil, "Doğulu milletvekili" gibi davranmaktadırlar, tıpkı Kürdistan burjuvalarının da "Doğulu" olmaları gibi. Kürt burjuvalarının Türk burjuvazisiyle olan entegrasyonları öylesine ileri boyutlardadır ki, aralarında herhangi bir birlik dahi yoktur. Yukarıda da söylediğimiz gibi her biri kendi öznel çıkarı ve iş alanı doğrultusunda –tıpkı Anadolu'daki Türk milliyetli taşra burjuvaları gibi– tekil olarak ya da iş ortaklıkları halinde davranmaktadırlar.

İşte bu somut durumun bir sonucu olarak, Türkiye genelinde işçi sınıfının sınıf savaşı da, kendi sınıf düşmanı olan burjuvaziye karşı tek bir sınıfın savaşıdır. Kürt burjuvalarının Türk burjuvazisiyle olan sımsıkı organik bağları, kendi karşıtı olan Kürt işçilerinin Türkiye işçi sınıfıyla olan sımsıkı organik sınıf bağlarını doğurmuştur.

Deniliyor ki, Kürt işçileri bu sınıf savaşları içinde kendi kurtuluşlarını politik platformda Türk işçilerinden ayrı olarak Kürdistan'ın ulusal kurtuluşuna öncülük ederek gerçekleştireceklerdir; bir başka deyişle Kürdistan devriminin yolu Türkiye işçi sınıfının ve halkının devriminden ayrı bir seyir izleyerek sonuca ulaşacaktır. Böyle bir öngörüyü, onun olanaklarını ve olanaksızlıklarını ciddi bir şekilde irdelemek gerekir. Hem hareketin ideolojik ve politik yönünden, hem de devrim stratejisi açısından böyle bir netliğe zorunluluk vardır. Herşeyden önce, bir

ülkenin devriminin nasıl bir yol izleyeceği subjektif niyetlere bağlı olarak belirlenemez, böylesi belirlemeler şayet toplumsal objektiviteye oturmuyorsa pratikte sonuçsuz kalırlar.

T.Kürdistanı'nda devrimin yolu Türkiye genelindeki devrimden ve iki halkın işçi sınıfı öncülüğündeki mücadelesinden ayrı bir yol izleyecekse, bu öngörünün en yalın ifadesi T.Kürdistanı'nın ulusal kurtuluş savaşı vermek suretiyle siyasal özgürlüğüne kavuşmasıdır. Türkiye devrimiyle birleşik bir süreci öngörmeyen böyle bir belirleme ancak Ortadoğu genelindeki birtakım uluslararası faktörlerin uygun düşmesine dayalıdır. Bu faktörlerin başında ise Kürt milliyetinin ve dolayısıyla Kürt ulusal demokratik hareketlerinin T.Kürdistanı'ndan ibaret olmaması, yani İran ve Irak Kürdistanı'ndaki silahlı mücadelelerin belirli bir gelişkinlik düzeyine ulaşmış bulunması gelir.

Türkiye Kürdistanı ulusal demokratik hareketi kapsamındaki politik güçler, temel hedefler ve bu hedeflere ulaşmak için izlenecek stratejiler açısından net bir belirlemeye sahip olmak, değillerse bu hayati konulardaki görüşlerini netleştirmek ve stratejilerini açıkça deklare etmek zorunluluğunu taşımaktadırlar.

Türkiye Kürdistanı ulusal demokratik hareketinin önündeki politik alternatifler, en genel anlamda, hangileridir:

– Türkiye genelinde Demokratik Halk Devrimi ve sosyalizm mücadelesinin zafere ulaşması ve iki ulusun eşitlik temelinde sosyalist enternasyonalist birliğinin sağlanarak sosyalizmin birlikte inşa edilmesi.

– Türkiye Kürdistanı'nda bir ulusal kurtuluş savaşı yoluyla bağımsız bir devlete ulaşılması (ve bu devletin Ortadoğu'da Kürdistan'ın birliği, yani tek bir Kürt devleti için çaba göstermesi)

– Kürdistan'ın diğer parçalarındaki ulusal demokratik hareketlerden birisinin bağımsız devlete ulaşması halinde, T.Kürdistanı'nın da ayrılma hakkının bu devlete katılma şeklinde gerçekleştirilmesi.

T.Kürdistanı'ndaki politik güçlerin istisnasız hepsi sosyalizm iddiasını taşımaktadırlar, ama en az rağbet edilen görüş –açıkça deklare edilmiş olsun ya da olmasın– yukarıda saydıklarımızın ilkidir; daha ağırlıkta olanı ise ikinci ve üçüncüdür, yani tüm Kürdistanı kapsayacak tek bir devlet öngörüsüdür. Bu nedenle böyle bir öngörünün olasılıkları ve perspektifleri üzerine durmak gerekir.

Ortadoğu'daki tüm Kürt devrimcilerinin gelecekte tek bir bağımsız ve antiemperyalist, giderek sosyalist bir Kürt devletini öngörmeleri doğal bir istektir. Ayrı devletler tarafından parçalanmış ve tek tek eğemenlik altına alınmış olan Kürt halkını birleştirmek ve kendi devletine ulaşmasını, kendi ekonomik, sosyal ve siyasi statüsü üzerinde özgürce söz sahibi olmasını istemek, saygı gösterilecek bir dilektir. Ama böyle bir dileğin politik yansımaları irdelendiğinde gerçek ile gerçek olmaya-

nın, somut durum ile soyut yakıştırmaların birbirine karıştığı görülmektedir.

Herşeyden önce Kürdistan'ın değişik parçalarında değişik sosyal, ekonomik ve siyasal koşullar bulunmaktadır. Her parçadaki ulusal mücadelenin kendine özgü bir şekilde gelişmesinin nedeni de buradan ileri gelmektedir. Ulusal hareketlerin silahlı mücadele ve kurtarılmış bölgeler açısından gelişkinlik gösterdiği Irak ve İran Kürdistanı'ndaki politik önderlikler hem sosyalist değildirler —hatta sosyalizme karşıdırlar, hareketteki sosyalist unsurları mücadeleden safdışı etmekte, bu amaçla gerekirse kuvvete bile başvurmaktadırlar—, hem de bu politik önderlikler *kendi politikalarını* gütmektedirler. Bu *tekil politikalar* ise mücadeleyi tüm Kürt milliyetinin Ortadoğu çapındaki topyekün ve birleşik bir mücadelesi olarak gerçekleşmesine veya öyle görülmesine olanak vermemektedir. İran ve Irak KPD'leri düşman kardeşler durumundadırlar ve bu husumetin kökleri geçmişe dayanmaktadır (Bak. *Kürdistan'da Politik Süreçler*, GERÇEK). Şu anda her iki önderlik de kendi "bağımsız" politikalarını, yekdiğerini ezen ulusun devletine bağlamışlardır. İran KPD'si Saddam Hüseyin'den destek görürken, Irak KPD'si de Humeyni yönetimine yaslanmaktadır; dahası da, Barzani'nin gönderdiği silahlı birlikler İran Kürdistanı'nda Humeyni rejiminin bekçiliğini yapmaktadırlar. İki devlet arasındaki çelişkilerden yararlanmak politikası geçmişte hüsranla ve yenilgiyle sonuçlanmıştır, buna rağmen aynı yolda yürünmekten vazgeçilmemektedir.

Şu halde, Kürdistan'ın değişik parçalarında birbirinden farklı ekonomik ve sosyal koşulların varlığı, Kürt ulusal demokratik hareketlerinin farklı sınıfsal bileşimlerde olması, önderlikler arasında ideolojik ve politik farklılıkların bulunması nedeniyle Kürdistan'ın tüm parçalarını içerecek tek bir global strateji çizmeye, tek bir merkez, ya da hatta birleşik bir stratejik merkez oluşturmaya olanak bulunmadığı açıktır. Böyle bir merkez ancak ve ancak değişik parçalardaki ulusal demokratik mücadelelerin önderliklerinin bilimsel sosyalist bir nitelikte olmasıyla mümkündür ki, değişik parçalardaki değişik sınıfsal ve dolayısıyla politik göstergeler buna engeldir.

Bu nedenle, T.Kürdistanı ulusal demokratik hareketinde yer alan güçler açısından diğer parçalardaki hareketlere bel bağlamak, sonucu belli olmayan bir bekleyişten başka birşey değildir.

Bugün T.Kürdistanı'nın kurtuluşu için mücadele eden istisnasız tüm siyasal hareketler sosyalizmi amaçladıklarını açık açık söylemektedirler. T.Kürdistanı'nda Marksist-Leninist olma iddiasını taşımayan tek bir ilerici siyasal hareketin dahi bulunmaması ilginç bir durumdur. Hiçbir ezilen ulusun özgürlük mücadelesinde böyle birşey gözlenmemiştir. İdeolojik, politik ve örgütsel ölçütlere göre komünist olmayan akımların

bile kendilerini öyle tanımlamasının nedenleri nelerdir? Ulusal sorunun biricik çözümünü Marksizm-Leninizm'de görmeleri, Türkiye Kürdistanı'nda sosyalizmi amaçlamayan tek bir kurtuluşçu sosyal zümrenin bulunmaması, Kürdistan ulusal devriminin potansiyel güçlerinin hepsinin çıkarlarının aynı zamanda sosyal kurtuluşta ve dolasıyısla sosyalizmde olduğunun politik kadrolar tarafından kavranmış bulunması ve nihayet bilimsel sosyalizmin prestijinin ve etkinliğinin gerek genel Türkiye solunda, gerekse Ortadoğu'daki ilerici, antiemperyalist atmosferde bir hayli yüksek olması... bu olgunun başlıca nedenleridir. Gerçi T.Kürdistanı'nda ulusal ve sosyal kurtuluş için mücadele etmek amacıyla örgütlenmiş öncü kadroları derinden etkisi altında tutan bilimsel sosyalizm kitle tabanında yaygınlaşmış, yani kitleselleşmiş durumda değildir. Ama aynı durum Türkiye'deki Türk toplumu ve Türk emekçileri açısından da sözkonusudur. Bilimsel sosyalizmin düşüncel gücünün maddi siyasal güce dönüşmesi, halen daha çok intelligentsiya'nın benimsediği bir ideoloji olmaktan çıkarak, işçi kitleleri başta olmak üzere yoksul köylülüğün, diğer çalışanların ileri unsurlarını kucaklayarak siyasal arenada etkili ve giderek tayin edici bir güç haline gelmesi, bilimsel sosyalist hareketin bölünmüşlük durumunun aşılmasına, işçi sınıfı politik hareketinin merkezi siyasal otoritesine varılmasına ve böyle bir politik merkezin geniş kitlelerin mücadelesine önderlik edebilmesine bağlıdır.

Türkiye komünist hareketi gösterdiği gelişmelere rağmen, hâlen ne işçi sınıfını iktidar mücadelesine sevkedebilecek ve ülkenin siyasal yaşamında söz sahibi etkili bir güç sayılabilecek duruma yükselmiştir, ne de geniş yığınların güncel ekonomik, demokratik talepler için verdiği mücadeleyi bihakkın kucaklayabilecek bir güce ulaşabilmiştir. İrdelenmesi yazımızın konusu olmayan bu verili durum nedeniyle, bilimsel sosyalist siyasal hareket, işçi sınıfı dahil olmak üzere Türkiye'deki muazzam devrimci ve demokratik potansiyeli derleyip toparlamak ve kitleleri geniş bir güçler cephesi halinde birleşik bir mücadeleye sevketmek yetisinden şimdilik yoksundur. Böyle bir güçlü ve sonuç alıcı politik mücadelenin tüm objektif koşulları varolduğu halde, bilimsel sosyalist politik hareketin halihazırdaki subjektif konumu böyle bir önderliğe elvermemektedir. Bu durum kuşkusuz ki, kendisini ulusal sorunda da göstermektedir. İktidarı alarak sosyalizmi kuracak öncü güç olan işçi sınıfını ve hatta bu sınıfın en dinamik kesimi olan sanayi proletaryasını bile henüz siyasal bakımdan örgütleyip, iktidar kavgasına sevkedebilme düzeyinde bulunmayan bilimsel sosyalist politik mücadele güçleri Kürdistan'daki ulusal demokratik mücadele potansiyelini de mobilize edebilmiş değillerdir.

DEVRİMDE İŞÇİ SINIFI ÖNCÜLÜĞÜNÜN SOMUTLANMASI: POLİTİK ÖRGÜTLENME

Kanaatimizce T.Kürdistanı ulusal demokratik güçlerini olumsuz yönde etkileyen asıl faktör budur. Türkiye işçi sınıfı politik hareketi içinde bulunduğu bu subjektif durumu aşmadıkça, güçsüzlüğü aşıp yüksek bir örgütlenme düzeyine ve bu düzeyin yığınsallığına ulaşmadıkça, işçi sınıfına da, Türk halkına da, Kürt halkına da güven veremeyecektir.

Komünist hareketin kitlelere güven vermesi önce kendi birliğini sağlamasıyla, sınıfın ve diğer emekçi kitlelerin günlük muharebelerine önderlik edebilmesiyle başlar. Sosyalizmin ajitasyon ve propagandasını yapmak, toplumun içinde bulunduğu çıkışsızlığın biricik alternatifinin sosyalizmde bulunduğunu, bunun ise kitlelerin kurtuluşu anlamına geldiğini söylemek yeterli değildir. Kaldı ki, faşizm koşullarında ve bölünmüş güçlerle bu ajitasyonun bile ne ölçüde başarılabildiği ortadadır. Sosyalizmin ajitasyon ve propaganda çalışmalarının, güncel antifaşist mücadeleyle bütünleştirilmesi, işçi sınıfının ileri unsurlarını bilimsel sosyalizme kazandıracak örgütsel çalışmaların güncel antifaşist mücadeleye önderlik edebilecek çalışmalar içinde güçlendirilmesi, antifaşist güçlerin birliği çalışmalarıyla bilimsel sosyalist politik güçlerin birliği çalışmalarının birbirini tamamlayıp güçlendirecek biçimde doğru ve atak taktiklerle yönlendirilmesi, içinde bulunduğumuz subjektif durumun ve güçsüzlüğün aşılmasını getirecektir.

Gerek Türkiye'de, gerekse Türkiye Kürdistanı'nda muazzam bir devrimci ve demokratik potansiyelin bulunduğu aşikardır. Türkiye tekelci burjuvazisinin ise yaşanılan ekonomik, sosyal ve siyasal bunalımını aşamayacağı, tersine krizin giderek daha da kronikleşip derinleşeceği de açıktır. Böyle olunca, geniş yığınların tepkileri, öfkeleri giderek artacak, halklarımızın devrimci potansiyeli daha da yükselecektir. 12 Eylül öncesindeki toplumsal ve kitlesel hareketlilik, 1 Mayıs alanlarını dolduran yüzbinlerce insanın temsil ettiği potansiyel, büyük kentlerden kırlara kadar dört bir köşedeki sosyal ve siyasal mücadelelerin birikimi faşizm tarafından yokedilmiş midir? Belki faşizm politik örgütlenmelere, sendikal ya da diğer mesleki örgütlere büyük hasarlar verdirmiştir, ama kitlelerin içinde bulundukları ekonomik ve sosyal koşullardan kaynaklanan devrimci ve demokratik potansiyeli yokedememiştir, çünkü o koşulları ortadan kaldıramamıştır, devrimci mücadelenin objektif temelini zayıflatabilecek, kitleleri hiç değilse bir süre daha rejime ve düzene bağlayıp oyalayacak, onların hoşnutsuzluklarını azaltacak ekonomik dönüşümleri yapamamıştır. (Esasen faşizmin böyle bir niyeti de hiçbir zaman olmamıştır, tersine derin kriz ortamında sosyal demokratvari

reformlarla yapılamayan bir oyalamanın yerine kitlelerin devrimci atılımlarını şiddet yoluyla bastırmak için gelmiştir ve sadece bunu yapmıştır.)

Şu halde 12 Eylül darbesinden bu yana devrimci ve ilerici güçlerin verdiği politik ve örgütsel kayıplar ne olursa olsun, devrimci mücadelenin objektif temeli daralmamış, tersine genişlemiştir.

Eksik olan, bu temelin oluşturduğu potansiyeli harekete geçirebilecek cephesel bir politik önderliğin ve bunun çekirdeği olacak güçlü bir komünist hareketin bulunmamasıdır.

Ama hiç unutulmasın ki, objektif bir durum önünde sonunda subjektif durumu da belirleyecek özelliktedir. Komünist ve ilerici güçlerin içinde bulundukları subjektif güçlüklerin ilanihaye devam edeceği sanılmamalıdır. Madem ki, asıl belirleyici karakter taşıyan objektif koşullardır, şu halde bu koşullar yaşadığımız subjektif olumsuzluğu mutlaka ama mutlaka aşacaktır. Bizlere düşen ise bu süreci kendi seyrine bırakmamak, tersine hızlandırmaktır.

Bu ise komünist hareketin güçlendirilmesi ve birliğinin sağlanması ile mümkündür.

Türkiye işçi sınıfı hareketini de, diğer emekçi halk hareketlerini de, ve Türkiye Kürdistanı ulusal demokratik hareketini de etkileyecek ve tek bir mücadele cephesini inşa edebilecek asıl faktör budur. Bu cephenin öncüsü olan işçi sınıfının politik önderliği de, her iki ulusun, her iki halkın komünistlerinin politik birliğiyle, yani iki ayrı komünist seksiyon halinde ama tek bir birleşik merkezi yapıda, işçi sınıfı partisinin enternasyonalist ilkeleri temelinde birliğiyle somutlanacaktır. Türkiye ve Türkiye Kürdistanı'nda komünist hareketin birlikte örgütlenmesi, bu hareketin sınıf temelini oluşturacak olan işçi sınıfının Türkiye ve T.Kürdistanı'nda tek bir sınıf halide bulunan burjuvazi karşısında tek bir sınıf olarak kristalleşmiş olmasından ileri gelmektedir. T.Kürdistanı komünistlerinin özerk seksiyonu ise ayrılma halinde Kürt komünistlerinin kendi uluslarına öncülük edebilmesinin (temelleri önceden atılmış ve çatıya kadar örülmüş) maddi somutlanışıdır. T.Kürdistanı'nda komünist nitelikli olmayan, ilerici, antiemperyalist küçük burjuva devrimcisi akımların, ya da ulusal temelde geniş bir yurtsever, ulusal demokratik örgütlenmenin ileride ortaya çıkabilmesi ihtimali ise bilimsel sosyalist hareket açısından örgütsel bir sorun değil, cephesel bir sorundur.

Komünist Ahlak

Alvaro Cunhal
Portekiz KP Genel Sekreteri

Komünist ahlâk da komünist amaçlar ve eylemler kadar yücedir.

Komünist ahlâkın kökleri proletaryanın yaşama ve çalışma koşullarında, sermayeye karşı verilen kavgadadır. Sosyalist devrimin zaferinden sonra, sömürüsüz yeni toplumda da, komünist ahlâkın esas öznel etkeni Marksizm-Leninizmi rehber edinmiş devrimci öncünün eğitici rolünde kendini gösterir.

Komünist ahlâk burjuva ahlâkının antitezidir. Proletaryanın ve onun öncüsünün devrimci gücünün bir bileşeni olarak, dünyayı değiştirmekte bir "maddi güç" işlevi görür. Geleceğe yönelik olarak da bizzat insanın dönüşümünün temel veçhelerini aydınlığa çıkarır.

–1–

Kökeni, karakteri, oluşumu ve gelişimi bakımından komünist ahlâk, esas içeriği kapitalizmden sosyalizme geçiş olan bir çağın devrimci proletaryasının sınıf ahlâkıdır.

Marx, Engels ve Lenin her sınıfa, her döneme, her koşula özgü ve tam da o nedenle "hiç bir zaman hiç bir yerde geçerliliği olmayan" (Engels, *Ludwig Feuerbach ve Klâsik Alman Felsefesinin Sonu*) değişmez, mutlak ahlâk ilkeleri gibi bir kavramın her türlü dayanaktan yoksun olduğunu göstermişlerdir. Uzlaşmaz çelişkili toplumlarda ahlâk, oldum olası, herşeyden önce toplumsal hayatın koşullarınca belirlenen bir sınıf ahlâkıdır. Engels'in vurguladığı gibi, "... insanlar ahlâki düşün-

celerini son tahlilde, bilinçli ya da bilinçsiz olarak, bilfiil içinde yaşadıkları üretim ve mübadele ilişkilerinden edinirler." (*Anti-Dühring*)

Bütün üstyapı gibi ahlâk da görece bağımsız bir biçimde sürekli değişir. Proleter ahlâkı, geçmişte yükselen sınıflardan ve yüzyıllar boyu sosyal adaletli bir dünya, daha mükemmel bir birey özlemiyle savaş vermiş en aydın zihinlerden arta kalan ahlâk mirasında ilerici olan ne varsa kendine alıp özümsemiştir. Bununla birlikte ahlâk için esas olan geçmişin mirası değil, kökü proletaryanın karakterinde, amaçlarında ve tarihi misyonunda yatan yeni'dir. İşçi sınıfıyla burjuvazinin çıkarları arasındaki uzlaşmaz çelişkiye, kapitalizmin çürüyüp can çekişmesini ve proletarya davasının bütün dünyada kaçınılmaz zaferini yansıtan çelişki tekabül eder.

İşçi sınıfının, çalışan yığınların ve ezilen halkların şiddet, baskı, terör ve savaşla hemhal olmuş bir devlet makinası aracılığıyla sömürülmesi olgusu burjuvazinin ahlâk ölçülerini ve davranışlarını, onun amansız bencilliğini ve bireyciliğini, halkın kaderini umursamazlığını, aç gözlü ihtirasını ve talancılığını, sınır tanımaz pervasızlığını, vicdansızlığını, tüm kültürel, manevi değerleri salt bir meta derekesine indirgemesini belirler. Kapitalizmin genel krizi derinleştikçe burjuvazi tüm ahlâki standartlardan soyunur, gittikçe daha ahlâk dışı bir tutuma sarınır. Bir yandan sömürülenler arasında miskinliği ve koşullara uyum göstermeyi yaygınlaştırmak için dinsel ahlâktan yararlanırken, öte yandan yığınlar ve halklar üzerinde sömürüsünü sürdürüp arttırmaya elveren herşeyi yasallaştırmaktan hiçbir zaman geri durmaz.

Proletaryaya gelince, onun da devrimci gücünün esas etkenleri ahlâkının en önemli veçhelerini belirler.

Proletaryanın en çok sömürülen sınıf olma durumu, büyük çaplı üretimdeki rolü, sayıca gücü, çıkarlarının ve amaçlarının toplumsal gelişmenin nesnel yönüyle çakışır olması ve –*Komünist Manifesto*'daki ifadesiyle– proleterlerin bir devrimde yitirecekleri zincirlerinden başka birşey yokken kazanacakları bir dünya olması onların kararlılığını, militanlığını, örgütlülüklerini, birlik ve dayanışmalarını, karşılıklı yardımlaşmalarını, disiplinlerini, davaya bağlılıklarını ve fedakârlıklarını, kendi güçlerine ve geleceklerine güvenlerini açıklar. Bütün bunlar proletaryayı "gerçekten devrimci bir sınıf", Lenin'in vurguladığı gibi (*Toplu Eserler* –ingilizce– Cilt 30, s. 115) "sonuna kadar devrimci olabilecek" yegane sınıf yapar.

Proletaryanın ahlâk ilkeleri, kimilerinin iddia ettikleri gibi, "bireyi yığın içinde hiçliğe" mahkum etmez; tersine, onu sınıfının ahlâk gücüyle takviye ederken aynı zamanda toplumsal bilincini ve kendi özgün benliğini öne çıkarır. Toplumsal açıdan bakıldığında, proletaryanın ah-

lâkça yetkinleşmesi her zaman bireyin yüceltilme ve kemale erdirilme süreci olmuştur.

Proletaryanın "tüm çalışan ve sömürülen insanların" önderi olarak üstlendiği rolün (Lenin) hem proleterlerin, hem de yığınların eğitiminde ve ahlâkça gelişmesinde özel bir yeri vardır. Proletarya yalnız kendisinin sömürülmesine karşı savaşmakla kalmaz, *hangi sınıf* sözkonusu olursa olsun *her türlü* despotizm, baskı, şiddet ve gasp durumu"na karşı tepki gösterir. (Lenin, *Toplu Eserler*, Cilt 5, s. 412). "Proletarya ancak bütün çalışan ve sömürülen insanların öncüsü olarak, sömürücüleri alaşağı etme mücadelesinde onların önderi olarak öne çıktığı ve davrandığı zaman... gerçekten devrimci bir sınıftır" der Lenin bir başka yerde de (Cilt 31, s. 153).

Sömürülenlerin önderi ve koruyucusu olma rolü proletaryanın ve onun öncüsünün dürüstlük, dayanışma, fedakârlık gibi ahlâki meziyetlerini güçlendirir. Proleter olmayan sınıf ve katmanlar (özellikle köylüler ve şehir küçük burjuvazisi) üzerinde proletaryanın etkinliği kendi dar sınıf görüşlerini aşmalarında onlara yardımcı olur.

Proletaryanın siyasi rolünün hayata geçirilmemesi ahlâk alanını kaçınılmaz olarak etkiler. Proletaryanın önder rolünün önemsenmemesi burjuvazinin ahlâki etkinliğine alabildiğine kapı açar. Sekterlik, diğer sömürülen, ezilen sınıf ve katmanların çıkarlarını umursamazlık proleter ahlâkının temellerini çürüten tutumlardır.

İşçi sınıfı daha ileri siyasi bilince ulaştıkça, hedeflerini gerçekleştirdikçe, örgütlülüğünü kemale erdirip kurtuluşu için mücadelede yeni yeni kazanımlar, zaferler elde ettikçe proleter ve komünist ahlâk sınıf mücadelesi içinde gelişir.

İlk aşama, bilimsel sosyalizmin doğuşu öncesidir. Marx ve Engels, o sıralarda proleter ahlâkının kendiliğinden ve içgüdüsel olarak belirdiğini, işçilerin yaşama ve çalışma koşullarından doğruca çıktığını, burjuva ahlâkının bir antitezi olarak geliştiğini ısrarla belirtmişlerdir. O dönemde, sömürücü burjuvazi tarafından ezilen proletaryanın ahlâkı herşeyden çok "onun bu egemenlik karşısında duyduğu öfkenin ve ezilenlerin gelecekteki çıkarlarının" ifadesiydi. (F.Engels, *Anti-Dühring*.)

Bilimsel sosyalizmin doğuşuyla proletaryanın mücadelesinin amaçları, proletaryanın tarihi misyonu açıklığa kavuşunca ikinci aşamaya varıldı. Marksizm sınıf ahlâkı yaratmaz; onun yaptığı, sadece, sınıf ahlâkını açıklığa kavuşturmak, formüle edip sistemleştirmek, geliştirmektir; sınıf ahlâkını ona yabancı olan herşeyden arındırmak, hergünkü mücadeleye bağlamak ve proletaryanın, Marksist-Leninist teori uyarınca gerçekleştirmesi gereken devrimci değişiklikleri gözönünde tutarak yerli yerine oturtmaktır.

Üçüncü aşama, yeni tip bir proleter partisinin kurulması, Leninci

bir devrimci öncünün ortaya çıkmasıyla başladı. Yeni parti yeni tip devrimciler yetiştirdi. Onların ahlâki meziyetleri proletaryanın ayırdedici özelliklerinin ifadesiydi; o ahlâki meziyetler de sınıfı ve yığınları çok derinden etkiledi, hâlâ etkiliyor.

Dördüncü aşamaya Ekim Sosyalist Devrimiyle ve proletaryanın iktidarı ele geçirmesiyle girildi. Sömürülen ve baskı altında tutulan proletarya egemen sınıf oldu. Üretim araçlarının toplumsal mülkiyeti, çakışan çıkarlarının birleştirdiği dost sınıflardan oluşan bir toplum, sosyalist demokrasi, ulusların, her ırkdan yurtdaşların, kadınların ve erkeklerin eşitliği ahlâkın gelişmesi için daha öncekilerden bambaşka, yepyeni bir nesnel temeldir şimdi. İktidar bir kez proletaryanın eline geçtikten sonra artık yeni insanın, yeni toplumun kurucusunun oluşturulması âcil görev olmuştur.

Komünistler, devrimci öncüsü oldukları sınıfın ahlâkının en önde gelen temsilcileridirler. Komünist ahlâk ilkeleri proletaryanın çıkarları, özlemleri ve amaçlarıyla her bakımdan tam uyum içindedir. Devrimci eylem aracı olarak bu ilkeler kapitalizme ve sömürüye son verip sosyalizmi ve komünizmi kurma mücadelesine hizmet etmektedirler.

–2–

Partinin politik fikirleri, devrimci pratik ve günlük eylem proleter komünist ahlâkın gelişmesinin, zenginleşmesinin güçlü etkenleridir.

Politik fikirler insanların zihniyetini ve davranışını etkiler, ahlâk kavramlarına ve dolayısıyla davranış eğilimlerine, alışkanlıklarına biçim verir.

Proletaryanın mücadelesinin ve tarihi misyonunun hedeflerinin gerçekleşmesi insan için yeni bir hayat kavramının doğmasına yol açar; bu kavram yeni bir ahlâkta ifadesini bulur. Sömürüye ve sömürücülere, baskıya ve baskıcılara, asalaklığın her çeşidine asla taviz vermez bir tutum; adaletsizliğe itiraz; ve milliyete, ırka, cinsiyete bakılmaksızın bütün insanların eşitliğine saygı, politik amaçlara bağlanması kaçınılmaz ahlâki kavramlara dönüşürler.

Ekim Devrimi –onu izleyen bütün diğer muzaffer sosyalist devrimler gibi– emekçi halkın uğrunda mücadele verdiği talepleri hayata geçirdi, işçi sınıfının örgütlülüğüne ve devrimci eylemine büyük ivme kazandırdı ve bütün ülkelerin proletaryasının, en başta da onun öncüsünün toplumsal bilincini ilerletmesine ve kendi ahlâk ölçülerini yerleştirmesine yardımcı oldu.

Her ülkede devrimci sürecin ve yeni toplumun ayırdedici özelliklerini belirleyen –ve belirleyecek olan– özel koşullar geçerlidir. Bununla birlikte, kendi esas belirgin özelliği bakımından sosyalizm –Sovyetler

Birliği ve öteki sosyalist ülkelerde varolduğu biçimiyle– tüm sömürülenlerin ve ezilenlerin uğrunda mücadele ettikleri idealdir, kendi öz geleceklerinin prototipi, ilk örneğidir. 1917 öncesinde olduğu gibi teorik bir öngörü değildir bu artık, tarihi bir başarı, uluslararası proletaryanın çok büyük bir kazanımıdır. Bu kazanımın cazibesi ve inandırıcı gücü en muhteşem üstyapıdan bin kat üstündür. Bir mücadele aracı olarak sosyalizmin, gerçekten varolan sosyalizme karşıt düştüğü her yerde proletarya ve öncüsü ideolojik, politik, ahlâki planda zaafa uğrar ve zedelenir.

Bütün ülkelerde proleter ve komünist ahlâk, mücadelenin birçok ülkede gerçekleşmiş olan bir toplumsal düzen için sürdürülmekte olmasından muazzam güç kazanmaktadır; ve çalışan insanlar, Sovyetler Birliği ile öteki sosyalist ülkeleri bu mücadelenin karşılıklı dayanışma ve proletarya enternasyonalizmiyle sımsıkı bağlı oldukları esas kalesi saymaktadırlar.

Marksizm-Leninizmin bir bileşeni olan proletarya enternasyonalizmi, özünde, bir dünya görüşü, bir politika ve bir ahlâk sistemidir.

Bütün ülkelerin emekçi halklarının temel çıkarlarının aynı oluşu, emekçi halkların birliği, dayanışması ve karşılıklı yardımlaşması, sosyalist ülkeler ve çok çeşitli, değişik koşullarda mücadele veren komünist partiler arasındaki kardeşçe dostluk ilişkileri ve işbirliği, ulusların ve halkların eşitliğine saygı, aralarında gittikçe sıkılaşan bağlar ve anlık özel çıkarların ortak çıkarlara tâbi kılınması, hep, proletarya enternasyonalizminin belirgin özellikleridir. Bunlar partinin politikası ve emekçi halkın mücadelesi için esin kaynağıdırlar, insanların ahlâkını ve davranışlarını da etkilerler.

Burjuva milliyetçiliği, şovenizm, ulusal dar kafalılık, dışa kapalılık ya da politik ve ideolojik otarşi, kendi yağında kavrulma, ahlâk alanında bencil duygu ve görüşlere, ulusça ya da ırkça üstünlük kuruntusuna, ortak çıkarın dikkate alınmamasına yol açar. Buna karşılık proletarya enternasyonalizmi soylu kavramlar, duygular ve eylemler için, kollektivizm ve kardeşlik için engin bir kaynaktır; hangi ülkeden, ırktan ya da ulustan olursa olsun bütün emekçi halkları ve komünistleri ortak çıkar uğruna her türlü fedakârlığa sevkeder.

Politik idealler ve hedefler proleter ahlâkını gayrete getirir; devrimci eylem de o ahlâkın ilerlemesinde belirleyici rol oynar.

Devrimci pratik davranış ve karakter en iyi okuldur. Yerel koşullara, devrimin aşamasına ve başka durumlara göre farklı biçimler göstermekle birlikte, her zaman için belirli bir hedefe yönelik ciddi, sürekli, ısrarlı bir mücadeledir. Militanlık, mücadele şevki, "bir an durup dinlenmeme" eğilimi (Marx), birlik, yoldaşlık, dayanışma, fedakârlık, düşüncede sıradanlığı ve evet-efendimciliği reddetme, başarılardan ve ye-

nilgilerden ders çıkarma yeteneği, toplumsal gelişme yasalarını özümsemiş olmaya dayalı sağlam iyimserlik ve —en zor durumlarda ve acı yenilgi anında dahi— geleceğe sarsılmaz güven... bunlar bütün ülkelerde komünist davranış özellikleridir.

İşçi sınıfına ve yığınlara önderlik eden komünistler politik ileri görüşlülüklerini de, ahlâki güçlerini de her zaman ispat etmişlerdir; dünya devrimci süreci ancak bu sayede ileri aşamalara ulaşmıştır. Ekim Devrimi'nden bu yana her sosyalist devrimden önceki çetin ve karmaşık mücadele, öncünün yüklendiği muazzam fedakârlıklar olmaksızın başarı kazanamazdı. Proleter devrimi, büyük bir ortak davaya sonuna dek bağlı milyonlarca komünistin fedakâr gayretleri sayesinde uzun bir yolu katedegelmiştir. Sınıf çatışmalarında, devrimlerde, silahlı mücadelede ve haklı savaşlarda can verenler, sınıf düşmanı tarafından cezaevlerinde ve toplama kamplarında ölümüne işkence edilen ya da katledilen kadın-erkek onca insan, proletaryanın Marksizm-Leninizmden esinlenen en ileri savaşçılarının ahlâk üstünlüğünü gözler önüne sermişlerdir.

Bugün dahi düzineyle ülke var ki —Haiti, Guatemala, Paraguay, Brezilya, Portekiz, İspanya, Yunanistan, Güney Afrika, Sudan, Endonezya, İran, Şili ve daha niceleri—(*) oralarda komünist olmak, sürekli baskı altında yaşamak, tutuklanmak, işkenceye uğramak demektir; bir çok durumlarda da idamı ya da yol ortasında katledilmeyi göze almayı gerektirir. Yıllar yılı illegalitede yaşamak, her türlü zorluğa ve tehlikeye katlanmak için insan ahlâkça son derece dayanıklı olmalıdır. Böylesi koşullarda komünist kardeşlik ve dayanışmanın değeri ölçülemeyecek kadar büyüktür. Cezaevinde gaddarca işkenceye uğrayan bir komünist, fizik dayanıklılığının ölümle sınırlı olmasına karşılık, ahlâkça dayanıklılığına sınır olmadığını, kimsenin onun direnme gücünü kıramayacağını dosta düşmana gösterir.

Marksizm-Leninizm, mücadelede önderliğin devrimci öncüde olduğunu tespit etmekle birlikte, , "kahraman kurtarıcılar" kabilinden küçük burjuva anlayışlarına karşıdır. Komünistlere göre tarihi yığınlar yapar ve işçi sınıfı kapitalizmin mezar kazıcısıdır. Öncünün görevi sınıfın ve yığınların toplumsal bilincini ve militanlığını yükseltmek, onları eyleme seferber etmek, zafere götürmektir. Öncünün bu görevi yerine getirme yeteneği, bir devrimci yükseliş anında ve bir devrimci durumda, proleter ve komünist ahlâkın yığınları sardığı, yığının ahlâk ölçülerinin öncünün ölçüleri düzeyine yükseldiği zaman ortaya çıkar.

Lenin şunu hep vurgulamıştır: "... bir devrimin olması için işçilerin çoğunluğunun (ya da hiç değilse sınıf bilincine ermiş, düşünen, politikada aktif işçilerin çoğunluğunun) devrimin gerekliliğini tam kavramış ve onun için ölmeye hazır olmaları... şarttır." (Cilt 31, s. 85.)

(*) Yazının ilk yayınlanış tarihi 1974'tür.

Devrim için vazgeçilmez politik etkene, bu nedenle, çok önemli bir ahlâki etkenin eşlik etmesi zorunludur: öncünün kendini feda etmeye hazır olma tavrı yığınlarca benimsenmelidir. Gerçek devrimlerin ayırdedici göstergelerinden biri, bütün sosyalist devrimlerde görüldüğü üzere, en ön safta döğüşen savaşçıların ahlâki niteliklerinin yığınlara da geçmesi, kahramanlığın bir yığınsal fenomen olup çıkmasıdır. Emperyalist tahakkümden kurtuluş yolunda halkların verdikleri büyük savaşlarda da bu böyledir. Ekim Devrimi'nde, ilk işçi-köylü devletinin dış müdaheleye karşı mücadelesinde ve Sovyetler Birliği'nin Hitler istilasına karşı büyük muzaffer savaşında da aynısı görülmüştür. Daha başka örnekleri de var: İspanya'da patlak veren savaş; İkinci Dünya Savaşı sırasında Yugoslavya, Bulgaristan, Polonya, Arnavutluk, Fransa, İtalya, Belçika ve diğer ülkelerin gerilla savaşları; Doğu halklarının Japon emperyalizmine karşı mücadelesi; Çin ve Küba devrimleri; Vietnamlıların ve diğer Çin Hindi halklarının, Kore halkının emperyalist saldırıya direnişleri; ulusal bağımsızlıklarını savaşarak elde eden Cezayir ve daha birçok başka ülke. Günümüzde de (1974) sömürgeci baskıya karşı halkların savaş verdikleri Angola, Gine-Bissau ve Mozambik.

Kimi küçük burjuva ideologların iddia ettikleri gibi iktidarın ele geçirilmesiyle devrim sona ermez. Sosyalizmi ve komünizmi inşa eylemi de devrimci bir pratiktir. Bu pratik proletaryanın öncüsünü daha öncekilerden hiç de aşağı kalmayan zor görevlerle yüz yüze getirir.

Burjuva iktidarını devirmek için emekçi halkı örgütlemek ve mücadelede ona önderlik etmek için proletarya, Lenin'in deyişiyle, "kahramanlığın şahikası"nı göstermek zorundadır. Ama Lenin şunu da eklemiştir: yeni ekonomik kuruluşta yığınlara önderlik etmek "ilk seferde olduğundan daha zordur, çünkü bunun bireysel kahramanlık gayretiyle gerçekleştirilmesi imkansızdır; *her günkü* basit çalışmada son derece sürüncemeli, ısrarlı ve zor yığınsal kahramanlığı gerektirir." (Cilt 29, s. 423)

Sosyalizmi ve komünizmi inşa insanlık tarihinin en zor görevi, en önemli devrimci çabası ve en büyük destanıdır. Yeni toplumda, toplumsal gelişme sürdükçe içeriği daha da zenginleşen proleter ve komünist ahlâk doğrultusunda yığınları eğitmek gitgide daha çok önem kazanır. Ahlâki ilkelerin işlevi ve eylem alanı büyür. Nitekim, buna uygun olarak, SBKP komünizm kurucularının ahlâk düsturunu programına almıştır. Komünizm davasına bağlılık, kendi sosyalist yurdunu ve diğer sosyalist ülkeleri sevme, çalışmaya yeni bir yaklaşım, kollektivizm ve yoldaşça yardımlaşma, birbirine insanca saygı, dostluk ve kardeşlik, ulus ya da ırk kökenli nefrete tahammülsüzlük ve bütün ülkelerin emekçi halklarıyla dayanışma gibi temel ilkeler orda bir bir sayılmıştır. Sosya-

list ülkelerin diğer kardeş partileri de, keza, ahlâk ilkelerine büyük önem vermektedirler.

Ezilen proleterlerin uğrunda mücadele ettikleri, özgür proleterlerin de inşa etmekte oldukları daha güzel dünya artık birbirine kardeş olan ve ortak dava için çalışıp uğraş veren daha güzel insanların yaşadığı bir dünya olmalıdır.

–3–

Proletaryanın devrimci politik öncüsü komünist partisi aynı zamanda onun ahlâk öncüsüdür. Komünist partisi, üyelerinde proleter ve komünist ahlâkı geliştirir, işçi sınıfının ve bütün sömürülenlerin, ezilenlerin ahlâk ölçülerinin yükseltilmesinde belirleyici rol oynar. Parti bu eğitici işlevini politik yönlendirmeleri, sloganları ve günlük faaliyetleriyle yerine getirir.

Doğru bir politika eğitici bir etkendir, komünistlerin ahlâk gücüne güç katar. Bunun tersi, oportunizmin etkinliğidir. Sağ-kanat oportunistlerin anlık çıkarları ve "mümkün hedefler"i savunmaları, temel amaçlardan yüzgeri etmeleri, ilkesel konularda tavize sapmaları halkın militan şevkini ve fedakârlık ruhunu zedeler, düşünce ve davranışlarında burjuva etkisinin yolunu döşer. "Sol"-kanat oportunizmi, özellikle sekterlik, yığınları hor görme tavrını besler, bireyciliğe prim verir, dayanışmayı aksatır.

Partinin örgütsel ilkelerinin de sınıf öncüsü ve sınıfın kendisi üzerinde güçlü ahlâki etkisi vardır.

Bu Leninci ilkelere saygı, partinin düşünce ve eylem birliğinin, doğru politik çizginin ve yanlışları düzeltebilme yeteneğinin esas şartıdır. Ayrıca parti kadrolarının ahlâki eğitiminde çok önemli rol oynar. Azınlığın çoğunluğa, alt organların üst organlara uyması, disiplin, eleştiri ve öz-eleştiri, kollektif çalışma parti üyelerinin karakter ve davranışlarının ayırdedici özelliklerini ortaya çıkarır: birbirine karşı yoldaşça tutum, alçak gönüllülük, sadakat, karşılıklı güven, başkalarının görüşlerine saygı, kendi görüşlerinde içtenlik gibi.

Buna karşılık revizyonizm ve Leninci örgüt ilkelerinden sapma moral yıkıcı etki yapar. Parti, eğer demokratik ilkelerin çiğnendiği, üyelerin susturulduğu ve "üst" kademelerin "alt" kademelerce eleştirilmesine meydan verilmediği, yukardan emir buyurmanın olağan yönetim yöntemine dönüştüğü bir duruma sokulursa, yetkiyi kötüye kullanma, sorumsuzluk, olanla yetinme, gerçeklere gözünü yumma, evet-efendimcilik gibi tavırlar gelişir. Anarşist görüşler (ideolojik çoğulculuk, aşırı eleştiri, üst organ kararlarına uymama, fraksiyon faaliyetinin meşrulaşması) teşvik görürse bireycilik başgösterir, birlik ve kollektivizm aksar, sorumsuz-

luk, kendinden hoşnutluk alır yürür. Bu tür sapmaların ahlâki sonuçları her zaman bedeli ağır ödenen olumsuzluklar yaratır, çünkü birçok parti üyesinin çalışma ve davranışında kökleşen bir çeşit "stil"e dönüşürler; bunlardan kurtulmak büyük gayretlere, uzun zamana mal olur.

Partinin eğitim çalışmalarının bu alanı son derece geniştir, insan davranışının hemen her veçhesini kapsar. Bir parti üyesi elinden geleni en iyi bir biçimde yerine getirse bile onun işte, ailede, özel hayatta ahlâki davranışına önem vermemek yanlıştır. Bir komünistin ahlâki tutumu sadece kendisini ilgilendirmez; partinin faaliyetini ve itibarını etkilemesi bakımından bütün partiyi ilgilendirir.

Başkalarına iyi örnek olma, komünistlerin yığınları etkileyebilmelerinde en etkin bir araçtır. Değişen koşullarda emekçi halkın çıkarlarını hiç yılmadan savunan alçak gönüllü ciddi parti üyeleri, illegalde çalışarak en korkunç işkencelere gözlerini kırpmadan dayanan komünistler, halkları uğruna ölen komünist askerler ya da gerillalar, sosyalist emek kahramanları, hep, mücadele yolunu aydınlatan örnek alınacak kişilerdir; yaptıklarıyla partinin saygınlığını ve etkisini artırırlar, yeni yeni savaşçıları partinin saflarına çekerler.

Ekim zaferini hemen izleyen yıllardan söz ederken Lenin, emekçi halkın çıkarlarına bağlılığın, düşmana karşı savaşma şevkinin, zor durumlarda üstün metanet ve cesaretin yığınları son derece güçlü etkilediğini belirtir ve "işçiler ve köylülerin öncüleri hakkında besledikleri *iyi duygular ve güven* tek başına *mucizeler yaratabilir* olduğunu göstermiştir" der (Cilt 30, s. 72). Bütün bu ülkelerin işçi sınıfı hareketleri tarihinde şu ya da bu dönemde, şu ya da bu ölçüde komünistler tekrar ve tekrar böyle mucizeler yaratmışlardır.

Partinin izlediği politik çizginin ve sloganlarının doğruluğunu kendi deneyimlerinde sınayan yığınlar, komünistlerin temsil ettiği ahlâk düzeyine de –onların aynı zamanda en geniş anlamda bir bireysel davranış örneği olan sadakat, militanlık ve metanetine, burjuva ahlâk kavramlarına ve bunlardan doğan pratiklere onurla direnmede gösterdikleri örneğe– yakın bir ilgi duyar, bundan özellikle etkilenirler. Proletaryanın öncüsü, burjuva ahlâkının yığınlar üzerinde etkisine dair kendi yargısını dile getirirken, yığınlar da öncünün ahlâki davranışını yargılarlar. Komünistlerin davranışı yığınların yargısını haklı çıkarmalıdır.

Komünistleri hiç yanlış yapmayan "saf" varlıklar olarak görmek ütopyacılıktır. Lenin'in de vurguladığı gibi, "Marksizmi eski, ütopyacı sosyalizmden ayıran, ütopyacı sosyalizmin yeni toplumu eli kanlı, sefil, aç gözlü bakkal burjuvazinin ürettiği yığınsal insan malzemesinden değil, özel seralarda, limonluklarda yetiştirilmiş üstün erdemli insanlardan inşa etmek istemesidir." (Cilt 28, s. 388). Devrimleri yapanlar ideal varlıklar değil, kapitalizmin olumsuz ahlâki etkilerine ve yönetici sınıf-

ların, yani sömürücülerin ahlâki egemenliği altında yaşayan uzlaşmaz çelişkili sınıflara bölünmüş toplumların yüzlerce yıllık geleneğiyle beslenen, her yerde hazır ve nazır bin türlü manevi etkiye maruz insanlar yaparlar. Böyle olduğu kesin, ama bu demek değil ki, eğitim çalışmalarından sarfı nazar edebilir. Tersine, parti bundan ötürü daha da büyük sorumluluk altındadır.

Parti, üyelerini, ortak çıkara sonuna dek bağlı en seçkin, en aydın kişiler arasından seçer. Bununla birlikte partiye, iktidarda da olsa, legal ya da illegal bir örgüt de olsa, yetişmeleri ve davranışları az ya da çok kusurlu insanlar da katılır. Parti, eleştiri ve öz-eleştiri yoluyla, böylelerinin hatalarını düzeltmelerine, kusurlarını gidermelerine yardımcı olur. Sağlam, dürüst, sadık, fedakâr, cesur, alçakgönüllü savaşçıları, Lenin'in sözünü ettiği mucizeleri yaratabilecek örnek insanları saflarında yetiştirir.

Sosyalizm ile emperyalizm arasında mücadele ahlâk alanında da sürüp gitmektedir. Emperyalizm proletaryayı ve ilericileri ahlâkça güçsüz düşürmek ve çürütmek için muazzam imkanları seferber etmektedir. Hizmetine koştuğu dönekler ve revizyonistlerden de yararlanarak sosyalist ülkelere karşı sürdürdüğü azgın antisovyet karalama kampanyasıyla komünist idealleri gözden düşürmeye, sosyalist devrimin kendilerine umdukları şeyi vermediğine, mevcut sosyalizmden onlara bir hayır gelmeyeceğine emekçileri inandırmaya çalışmaktadır. Emperyalizm böylece emekçileri kurtuluşları için mücadelede umutsuzluğa düşürmek, dayanışmalarına, birlik ve bağlılıklarına, kendi davalarına inançlarına ket vurmak istemektedir.

Emperyalizm, aynı zamanda, yığınların ahlâkını çökertmek, onları mücadeleden saptırmak için elinden geleni ardına koymuyor. Burjuva ve küçük burjuva alışkanlıklar, zevkler edinmiş bir "işçi aristokrasisi"ni besleyeduruyor. Çok ince yöntemler kullanarak paranın, "tüketim toplumu" değerlerinin yüceltilmesini teşvik ediyor, "seks özgürlüğü"nü müstehcenlik kıstasına, boşuna ve canice şiddeti bir "korkusuzluk" idealine dönüştürüyor. Bencilliği azdırmak ve ahlâkı çökertmek için her propaganda aracını, her sanatsal ifade biçimini kendine araç ediyor. Yığınla kitabın, filmin ve piyesin "kahraman"ları gangsterlerdir, çılgın caniler, toplumun süprüntüleridir. Resimde, heykelde insan canavar suretinde gösteriliyor. Emperyalizm yığınlara kötümser, esrara gömülü bir dünya görüşü aşılamaya, kendi yuvarlandığı uçuruma onları da birlikte sürüklemeye çalışıyor. Emekçilerin sınıf ruhunu ve sınıf tavrını yıpratıp yok etmek, onları –ve özellikle genç kuşağı– devrimci öncülerinin politik yolgöstericiliğinden, proleter ve komünist ahlâkın etkinliğinden uzak tutmak için her çareye başvuruyor.

Bu yıkıcı propaganda araçlarının gücünü ve etkinliğini küçümsemek

yanlıştır. Ama kapitalist toplumda bu ahlâk bozucu faaliyete karşı çıkılamayacağını sanmak ya da, daha kötüsü, esas olan politik eylemdir, ahlâk sorunu sonra gelir diyerek burjuvazinin ahlâki ya da ahlâk dışı kurallarını tevekkülle kabullenmek daha büyük bir yanlıştır. Kapitalist ülkelerde proletaryanın yaşama ve çalışma koşulları, her zaman, sınıf ahlâkının olumlu unsurlarını kendiliğinden ortaya çıkaran etkenlerdir. Yığınları mücadeleye katan, ideolojik savaşı sürdüren, geleceği güvenle açıklayan, Sovyetler Birliği ile diğer sosyalist ülkelerin başarılarını örnek gösteren Leninci devrimci öncü, yığınları burjuva etkisinden kurtarıp proletaryanın yüce ahlâk ilkeleri doğrultusunda eğitme durumundadır.

Burjuva ve proleter komünist ahlâk arasında çatışma, devrimin başarı kazanmasıyla son bulmaz. Sosyalist ülkelerde geçmişin ahlâk gelenekleri ve alışkanlıkları kuşaklar boyudur etkisini duyurmaktadır. Burjuva ahlâkının o ülkelerde, gittikçe çözülmekle birlikte, hâlâ daha nesnel bir temeli vardır. Burjuva ahlâkı kitle iletişim araçları ve uluslarası işbirliği ve turizm geliştikçe artan ilişkiler yoluyla dışardan da sızmaktadır. Sosyalist ülkelerde de burjuva ahlâkıyla savaşmak gerekiyor. Bununla birlikte nesnel koşullar ve öznel etkenler, tüm nüfusun yaşadığı hayatın esas içeriği –yeni toplumu inşada yaratıcı emek ve partiyle devletin eğitici gayreti– yığınlar içinde proleter ve komünist ahlâk ilkelerini gitgide öne çıkarmakta, içeriklerine yeni boyutlar katmakta, hümanist değerlerini artırmaktadır.

Proleter ahlâkın hümanizmi, herşeyden çok, proletaryanın çıkarlarının ve amaçlarının tüm insanlığın çıkar ve amaçlarıyla çakışmasından, proletaryanın tarihi misyonunun insanların yüzyıllardan beri sömürenler ve sömürülenler olarak uzlaşmaz sınıflara bölünmelerine son verip sınıfsız bir toplumu kurmak olmasından ileri gelir. Komünizmde proletaryanın sınıf ahlâkı, gelişmesinin ilk kökenlerini korumakla birlikte, giderek ortak, kardeşçe çıkarlar çevresinde birleşen tüm insanların ahlâkı, Engels'in sözünü ettiği "gerçek insan ahlâkı" olacaktır.

Marksist-Leninist ideallerin ve proleter komünist ahlâkın hümanist niteliği, proletaryanın ve onun devrimci öncüsünün mücadele amaçları başarıya ulaştıkça, sosyalist toplumun ve kurulmakta olan komünist toplumun gerçekliğinde kendini göstermektedir.

World Marxist Review, Ocak 1974 sayısından çevrilmiştir.

Diktatörlüğe Karşı Birlik: Mücadele Yolları ve Biçimleri

Luis Corvalan
Şili KP Genel Sekreteri

1985 Eylül'ünde halkın tüm Şili'yi saran güçlü mücadelesi Pinochet diktatörlüğünü temellerine kadar sarstı ve tüm dünyada geniş yankı uyandırdı. Faşist rejim çok zor günler yaşıyor. Protesto günleri yeni bir durumun yaratılmasına yardım etti. Sağ kanattan dostlarının pekçoğu şimdi Pinochet'i terketmiş durumdalar. Mevcut açmazdan bir çıkış yolu bulmaya çalışan Pinochet hükümeti üyeleri arasında anlaşmazlıklar su yüzüne vuruyor, ordu içinde çekişme var.

Eylül 1973 darbesi, sözde Şili'yi komünizmden ve ekonomik krizden "kurtarmak" bahanesiyle tezgahlanmıştı. Gerçekte ise, darbe, emperyalizm ve iç gericiliğin yarattığı güçlüklerin başarıyla üstesinden gelerek, bağımsız bir ekonomi kurmakta olan bir demokratik hükümeti devirmiştir. Oniki yıl sonra, görülen şudur; diktatörlük Komünist Parti'yi yok etmeyi başaramadığı gibi, faşist cunta gözlerimizin önünde çözülürken, Parti, muhalefetin en militan gücünü, etkisi sürekli artan bir güce dönüşmüş bulunuyor.

Şikago Okulu'nun neo-monetarist politikasını uygulayarak ve IMF'nin dayatmalarına boyun eğerek ülkemizi ekonomik krize sokanın da diktatörlük olduğu konusunda hiçbir kuşku yok. İşgücümüzün % 30'dan fazlası işsizdir; gerçek satınalma gücü ve iç pazara yönelik üretim şiddetli düşme göstermiştir. Ticari satışlar düşmüştür, oniki yıl önce dört milyar doları aşmayan dış borç, şimdi 23 milyardır. Pinochet yönetimi sırasında ülke, yalnızca ABD ve diğer gelişmiş kapitalist ülkelere sattığı ürünler ve onlardan aldığı malların fiyatları arasındaki büyüyen

fark nedeniyle 40 milyar dolara kadar kayba uğramıştır.

Bugün Şili, Salvador Allende zamanında sahip olduğu uluslararası bağımsızlıktan yoksundur. Yapısal kriz her zamankinden şiddetlidir ve pekçok radikal dönüşümleri, hepsinden ziyade de, esaslı bir hükümet değişikliğini gerektirmektedir. Partimiz, bu nedenle, geniş bir koalisyon temelinde, gerekli antiemperyalist dönüşümleri hayata geçirmeye, silahlı kuvvetler dahil devlet organlarını demokratikleştirmeye, ekonomiyi canlandırmaya ve Şili halkının karşı karşıya olduğu sorunların cesaretle üzerine gidebilmeye muktedir ilerici demokratik bir hükümetin kurulmasını savunmaktadır. Bu hükümet, bilahare sosyalizme geçişin temellerini atacaktır.

Diktatörlüğün yerini açıkça burjuva türü demokrasi alırsa, bu tür bir hükümet kitlelerin acil ihtiyaçlarına cevap veremeyeceği gibi, ülkeyi krizden çıkaramayacak olmasına da rağmen, mevcut faşist rejimle karşılaştırıldığında ilerici bir adım olacaktır. Yine de, Şili KP, böyle bir yönetimi, ülkenin ve halkın gerçek çıkarlarına uygun tüm hareketlerinde destekleyecektir. Aynı zamanda daha derin dönüşümler ve ileri demokrasi için savaşmayı sürdüreceğiz.

Salvador Allende'nin düşmanlar ve muhalifler arasında her zaman ayrım yaptığını hatırlayalım. O, ikincileri farklı fakat antagonist olmayan tutum alanlar olarak görürdü. Bugün, Şili KP'ni yok etmeye, komünizme son vermeye ve komünistleri fiziksel olarak ortadan kaldırmaya çalışmış ve hâlâ çalışan Pinochet ve kliği bizim düşmanlarımızdır. Muhaliflerimiz ise –Allende'nin sınıflandırmasına göre– görüşleri bizimkilere göre hem farklılık, hem uygunluk gösterenlerdir. Onlar, bizim sosyalizme adanmışlığımızı paylaşmıyorlar, ama yakın gelecek ve orta vadeli beklentilerle ilgili olarak hedeflerimizde onlarla birleşiyoruz. Bunlar çoğunlukla ilerici ve diktatörlüğe karşı savaşan güçlerdir. Emekçilerin ve ulusun çıkarlarını yükseltmede, demokrasiye mümkün olan en kısa sürede dönüşü sağlamada bunların pekçoğuyla ortak hareket ediyoruz.

Bu türden kimi muhaliflerle resmi ilişkilerimiz pek iyi değil. Bunlarla saygı çerçevesinde toplantı ve görüşmeler yapıyoruz. Ne ki, Komünistlerden yerine getirilmesi imkansız taleplerde bulunuyorlar. Bizden politik hattımızdan vazgeçip, Demokratik İttifak'ın[1] ve onun yeni sağ-kanat müttefiklerinin bir uzantısına dönmemizi istiyorlar. Aleni ve özel görüşmelerde, diktatörlüğe karşı mücadelede güç kullanmayı reddetmeye, mücadelemizin bazı biçimlerini terketmeye, yalnızca barışçı yöntemler kullanmaya zorlanıyoruz. Kendi politikamızı izlemek yerine, diğer partilerin, hepisinden ziyade Hristiyan Demokratların dayatmalarını izlememizde ısrar ediliyor. Aynı zamanda, fazla öne çıkmamamız yolunda talepler de var; Parti'nin ön planda varlık göstermesinin demokrasiye dönüşe zarar verebileceği öne sürülüyor.

Şilili Komünistler, halk ve diktatörlük arasında belirleyici bir cepheleşmenin en olası gelişme olduğu inancındadırlar. Şili KP MK'nin son plenumuna sunulan Politik Komisyon raporunda belirtildiği gibi, "biz bunun tüm nüfusu, siyasi ve sosyal güçlerin çoğunluğunu ve belki de silahlı kuvvetlerin diktatörlüğe muhalefet eden bölümünü içine alan kitlesel bir ayaklanma biçimini alacağına inanıyoruz. Ülkeyi gerçekten felce uğratacak bir genel başkaldırma durumundan, ana yerleşim merkezlerinde sanayi proletaryasının, öğrencilerin, orta tabaka ve köylülerin belirleyici katılımıyla halk hareketinden söz ediyoruz. Bu hareket diktatörlüğü felce uğratacak, onun baskı güçlerinin ahlâki ve siyasi çözülüşünü hızlandırmaya yardım edecek etkili darbelerle desteklenmelidir. Bu süreç, ülkenin başlıca politik merkezlerinin kitlelerce ele geçirilmesiyle doruğa ulaştırılmalıdır."(2)

Diğer taraftan, toplumsal güçlerin Şili İşçileri Ulusal Merkezi tarafından başlatılan seferberliği sürüyor, şiddete dayanmayan aktif eylem ve sivil itaatsizlik görüşleri Sosyalist Blok(3) partileri ve Demokratik İtifak'ta yol alıyor. Tüm faaliyet alanlarında, ülke çapında bir grev, Pinochet'in ülkeyi kontrol etmesini imkansızlaştıracak bir grev önerisi de muhalefet içinde geniş destek buluyor. Bu durum 26 Temmuz 1931' de İbanez diktatörlüğünün düşmesine yol açan ulus çapındaki itaatsizlik hareketini hatırlatıyor. Pekçok insan, bu tecrübenin tekrarlanabileceğine inanıyor.

Şili KP'ne göre, bir ayaklanma ihtimali üzerine görüşümüz, yukarıda belirtilen değerlendirme ve düşüncelerin yanısıra, şematik olarak "şiddete dayanan" ya da "şiddete dayanmayan" diye tanımlanamayacak bir özgün hattın ayrıntılı bir biçimde oluşturulması için gerekli belli başlı tüm unsurları içermektedir. Pratikte, bu hat iki şıktan birine daha yakınlaşabilir, devrimci hareketin çapına, kitlelerin kararlılığı ve militanlına, ordunun davranış ve düşüncesinde olabilir değişikliklere ve kritik anlarda alacakları konuma göre az çok "şiddete dayalı", az çok "şiddete dayanmayan" bir hat olabilir.

Mücadelenin barışçı ve silahlı biçimlerini ayıran Çin Seddi yoktur. Bunlar ne antitezdir, ne de uzlaşmazdırlar; aksine karşılıklı olarak birbirlerini bütünlerler. Bir ayaklanma ve halk hareketinden söz ediyoruz. Diğerleri sivil itaatsizlik ve ülkeyi yönetilemez hale getirmek sorununu yükseltiyorlar. Burada esas fark nedir? Fark varsa, bu bir nüanstır. Biz her iki yaklaşımı da diktatörlüğe karşı devrimci konumlardan savaşma kararlılığının ifadeleri olarak görüyoruz. Sosyal süreçlere katılanların tümü, bir dereceye kadar, birbirlerinden öğrenirler, kitlelerin pratik eyleminden doğan tecrübeyi özümser, iyice öğrenirler.

Komünist Parti, diğer ihtimalleri de gözardı etmemek gereğiyle birlikte, mevcut durumun sonucunun öngörülerimize yakın olacağına ina-

nıyor. Aldatıcı olarak tümden reddettiğimiz tek ihtimal, Pinochet'le anlaşmaya varma ihtimalidir. Aynı zamanda, zorbanın uzaklaştırılması koşuluyla silahlı kuvvetlerle bir anlaşmaya varmak imkansız olmayacaktır.

İç gericilikle danışıklı dövüş halinde 1973 darbesinin mimarlığını yapan ABD emperyalizmi, Şili'de olayların izlediği seyir, özellikle Halkçı Demokratik Hareket (MDP) ve Komünist Parti'nin artan etkisi karşısında yine ciddi bir ilgi göstermektedir. Doğru, Beyaz Saray'ın özel temsilcisi Laghorne Motley Washington'a dönüşünde, kendini beğenmiş bir tarzda "Şili'nin güvenilir ellerde" olduğunu açıkladı. Ama halkımızın mücadelesinin geçen aylarda ulaştığı boyutun ABD yönetimini telaşlandırdığına dair her emare var. Kimse, Reagan yönetiminin Şili'nin işlerine yalnızca sorunlarımızın gerçekten demokratik çözümünü engellemeye çalıştığı için karıştığı hayaline kapılmamalıdır. Emperyalizm, kendi çıkarlarını etkilemeyecek yüzeysel reformlarla radikal dönüşümlerin önünü tıkama gayretindedir ve Pinochet ile işbirliğini mümkün olduğunca sürdürecektir. Merkez ve sağ kanat politikacılar yine de şu ya da bu illüzyona kapılarak yanılmaktadırlar. Elbette, Washington'un müttefikleri vardır, kulları ve kuklaları da vardır. Fakat bunları bile keyfine göre kabul ettiremez ya da yerinden atamaz. Şili'de emperyalistlerin emrini yerine getirmeye hazır bir diktatörü yerleştirmek üç yıllık çaba gerektirdi. Zamanla, himaye altındakinin burnu öylesine büyüdü, iktidarın tadını aldı ve artık onsuz yaşayamaz hale geldi ki, şimdi Pinochet'i yalnızca halk devirebilir.

Kitlelerin mücadelesi ve muhalefet güçlerinin uyumlu hareketi şimdi, temel, merkezi ve belirleyici unsurlardır. Diktatörlüğe son verebilecek olan, bu mücadele ve bu harekettir. Rejimin derinleşen krizinin şiddetlenmesinin ardında yatan temel faktör bunlardır. Hareketimizin doğru gelişmesinin temeli bunlar olmuştur ve yakın gelecekte şartlar nasıl değişirse değişsin, yine bunlar olacaktır.

Lenin devrimci şiddet olmaksızın Rus proletaryasının muzaffer olamayacağını kaydetmişti. Ama şunu eklerken de en az o kadar doğruydu: "Devrimci şiddet yalnızca gelişmesinin belirli aşamalarında, yalnızca belirli ve özel koşullarda devrimin zorunlu ve meşru bir silahıydı ve bu devrimin daha derin ve sürekli bir özelliği ve zaferinin şartı, proleter yığınların örgütlenmesi, emekçilerin örgütlenmesiydi ve öyle olmaya devam etmektedir. Devrimin en iyi muharriki, onun zaferinin en derin kaynağını oluşturan, milyonlarca emekçinin bu örgütlenmesidir."(4)

Bize yol gösteren bu ilkedir. Bir başka deyişle, en önem taşıyanın kitlelerin hareketi olduğu; şiddet kullanımı, bunun derecesi ve uygun olup olmadığının özgün koşullara bağlı bulunduğu görüşündeyiz. Bunun anlamı, tiranlığı tüm halkın yeraldığı bir mücadele olmaksızın ortadan kaldırmanın mümkün olmadığı; en büyük ihtimal olarak gördüğü-

müz ulusal ayaklanmanın yalnızca objektif olarak başka bir yol kalmadığı, halkın bunu anladığı ve kaçınılmaz olarak kabul ettiği zaman fiilen gerçekleşeceğidir.

Son birkaç yılda, halk mücadelesinin pratiği Komünist Parti'nin vardığı sonuçları doğruluyor. 1983 Mayıs'ından bu yana düzenlenen protesto günleri, bu çatışmalar sırasında mahallelerde ortaya çıkan barikatlar, Şili'nin elektrik şebekesinde meydana gelen aksamalar, önceden belirlenmiş gün ve saatlerde düzenlenen "tencereli" ve diğer yürüyüşler, grevler, yüksek ve orta dereceli okulların işgali, polisle sokak çatışmaları –bütün bunlar, mücadelenin yüzbinlerce ve bazen milyonlarca insanı kapsayan biçimleridir. Eğer halk, böylesi bir harakete böylesine kitlesel çapta katılıyorsa, bu, doğrudan doğruya, hareket, yığınlar tarafından yaratıldığı, onların mücadelesinden doğduğu, onların istek, duygu ve çıkarlarıyla uyum halinde olduğu içindir. Eylemlerin pekçoğu barışçı ya da barışçı denebilecek nitelikte olmasına rağmen, protesto, çoğu kez rejimin baskı güçleri ile sert çatışmaya dönüşüyor. Eylemleri "barışçı" olup olmamalarına bakmaksızın acımasızca bastıran diktatörlük açısından durum pek farketmiyor. Güvenlik kuvvetleri, halkın, ölülerini doğru dürüst gömmesini ve mezarlık ziyaretini dahi engelliyor. Karanfil ve mum, yaşama hakkı için mücadelenin sembolü haline geldiği için, sokakta karanfil ya da mumla yürüyen insan gördüler mi saldırıyor, tutukluyorlar.

Kadın-erkek her Şililinin karşı karşıya olduğu seçim, şiddete dayalı mı, yoksa barışçı metodları mı kullanmak değil, zorbalığa karşı savaşıp savaşmamaktır.

Bu açık gerçekleri görmezlikten gelen kimi muhalefet temsilcileri, "kaynağı ne olursa olsun" şiddeti mahkum etmeye devam ediyorlar. Bu, en hafif tabirle, garip bir tutumdur. Şimdi şiddetin uzlaşmaz muhalifi olanların pekçoğu ya askeri darbeyi desteklediler, ya da o sırada halkımıza yöneltilen kanlı kıyım ve vahşi baskılara ses çıkarmadılar. O günlerde ve diktatörlüğün ilk yıllarında, sol partilerin yanısıra, duyulan az sayıda protesto sesini yükselten, Katolik Kilisesi ve bazı Hristiyan Demokratlar, özellikle Bernardo Leighton ve Radomiro Tomic'ti.

Biz Şilililer Şili'nin, tarihinde nispeten az darbe olan ve devlet işlerinde nispeten sakin bir Latin Amerika Cumhuriyeti olduğunu iddia etmekten hoşlanırız. Bu iddialarda bir dereceye kadar gerçeklik payı vardır, ama çoğu yanı masaldır. Şiddet, bütün demokratik hükümetler zamanında bile çeşitli ölçülerde vardı hiç kuşkusuz. Araucania'nın ateş ve kılıçla "sindirilmesi"ni, Başkan Balmaceda'ya karşı ordu destekli donanma ayaklanmasını, ya da Şili işçi sınıfının Santa Maria'daki kitlesel katliamından, El Salvador, Pampa Irigoin ve diğer pekçok yerdeki katliama kadar, tekrar tekrar maruz kaldığı zulüm ve insanlıkdışı kırımı ha-

tırlatmak yeterlidir[5] Nihayet, Latin Amerika tarihinin en acımasız ve en kanlı darbelerinden biri olan, Pinochet diktatörlüğünü getiren Eylül 1973 faşist darbesinden daha inandırıcı ne olabilir?

Şili tarihine dönersek, şiddetin hemen her zaman egemen sınıflar tarafından başlatıldığını görürüz; bugün de olan aynı şeydir. Ama bu yadsınamaz olgu karşısında, tüm eleştiri tutkularını halkın rejime, onları açlığa ve baskıya sürükleyen rejime karşı haklı nefretinden kaynaklanan eylemlere yöneltenler var.

Şiddet uzlaşmaz sınıfların olduğu tüm toplumların tabiatında vardır. Sömürücüler kendi bencil çıkarlarını korumak, kârlarını ve imtiyazlarını tehdit eden kurtuluş hareketleri ve sınıf eylemlerine karşı koymak için şiddetin kaba kuvvetini kendi halklarına karşı kullanırlar. Buna karşılık, halklar, belli zamanlarda, baskının boyunduruğundan kurtulmanın başka bir yolunu göremezse, şiddete başvurmaya zorlanır. Spartaküs ve onun öncesinden bugüne, bu hep böyle olmuştur. Ne burjuvazinin önderliğinde yapılanların en önemlisi olan Fransız Devrimi, ne de insanlık tarihinde sosyalizme dönüş noktası olan Ekim Sosyalist Devrimi istisnaydı.

Bu olguları kim inkar edebilir? Kim halkı hedef alan şiddeti savunabilir, destekleyebilir ve halk faşist bir rejime karşı mücadelede şiddete başvurduğunda onu eleştirebilir? Bunu yapanlar, herşeyden önce, şiddeti reddetmediklerini ya da gözyumduklarını açıkça şöyle ortaya koymuş oluyorlar: duruma, şiddete hangi sınıfın başvurduğuna ve şiddetin kimi hedeflediğine bakarak karar veriyorlar.

Biz daha halkın ayaklanma hakkından ve mücadelenin değişik biçimlerinin meşruiyetinden söz etmeye başlamadan, bize, tüm demokratik güçler arasında anlayışın, ancak biz Şili Komünistleri, Leninizmi —ve neticede Marksizmi— terkeder ve Sovyetler Birliği'ne saldırırsak mümkün olduğu söylenmişti. Bugün vurgu başka yana kaymıştır. Merkez-sağ muhalefet şiddet ve değişik mücadele biçimleri konusunun Halkçı Demokratik Hareket ve özellikle Komünistlerle anlaşmaya varılmasının önünde bir engel olduğunu iddia ediyor.

Muhalefetin bu çevreleri ile sözkonusu konularda ve başka konularda da farklılıklarımız olduğu doğrudur. Ama hedef, yaşanılan anın ana talebi —ülkemizde demokrasi— için ortak mücadele adına, farklılıklara bakılmaksızın birliği sağlamaktır.

Sürekli tekrarladığımız bir başka inkar edilmez gerçek, tecrit edici tutumların üstesinden gelmenin, tüm politik yelpazedeki muhalefet güçleri arasında anlayışı sağlamanın ve tiranı devirmek ana hedefini pekiştirmenin önemli olduğudur, çünkü kör ya da sağır olmayan herkes için Pinochet'in gitmesi gerektiği gün gibi açık.

Halkçı Demokrat Hareket, Şili Solu'nun en ileri ve militan kesimle-

rini temsil ediyor. O olmaksızın, problemlerimizin çözümü için hiçbir formül tam olarak gerçekleşemeyecek, ya da gerekli kitle desteğini sağlayamayacaktır.

Komünistleri ve en yakın müttefiklerini tecrit etme politikası halkın istek ve çıkarlarına aykırıdır; bu nedenle toplumsal temeli yoktur. Aksine, daha geniş birlik fikri her yerde öne çıkıyor. Mahallelerde, sendikalarda, yüksek ve orta dereceli okullarda, sanat çevrelerinde, mesleki ve diğer birliklerde boy veriyor. Gençliğimiz bize yine parlak bir örnek sundu. Demokratik birlikler halinde çalışan gençliğin politik örgütleri aynı zamanda tüm halk güçleri ve diktatörlük muhaliflerinin birliği için bir çağrı olan bir ortak eylem anlaşması imzaladılar.

Demokratik İttifak, sağ kanadının gericilere ödün verilmesini isteyen baskısı altındadır. Komünistlere karşı ayrımcılık politikası bu ödünlerden biridir. Yine de Demokratik İttifak üyeleri arasında Birleşik Sol ile anlaşmadan yana olan çok sayıda savunucusu vardır. Örneğin Radikal Parti Haziran 1985'teki konferansında, o sırada kurulmakta olan Sivil Cephe çerçevesinde, kimsenin dışarıda kalmayacağı bir birlik politikasının uygulanması için bir süre belirlemişti. Kısa süre sonra gerçekte yurttaşlık hakları cephesi olan Onbirler Grubu denilen oluşum ortaya çıktı ki, bunda Halkçı Demokratik Hareket partileri ve diğer bazıları yer almadılar. Ondan önce Carlos Briones'in önderliğindeki eski Sosyalist Parti'den seçkin bir sosyalist olan Ricardo Lagos, Demokrat İttifak' ın Ulusal Parti ile temasa geçmesi halinde, hemen ertesi gün Komünistlerle bir ittifak kuracağını açıkça ifade etti. Demokratik İttifak temsilcilerinin yalnızca o partiyle değil, daha da sağdaki Ulusal Birlik Hareketi'yle, hatta Francisco Bulnes gibi tek tek gericilerle biraraya geldiğini ve ortak zemin bulduğunu biliyoruz. Bu arada, Komünistlerle vaad edilen temaslar rafa kaldırıldı. Partiler ya da kişiler hakkında fikrimizi belirtmeden, sadece olguları sıralıyoruz. Dahası, bu parti ve kişilerin niyet ve beyanlarında samimi olduklarına; olayların başka yönde gelişmesi karşısında kayıtsız olmadıklarına ve her halde konumlarında ısrar edeceklerine inanıyoruz.

Sol partiler tüm muhalefet güçleriyle karşılıklı anlayış ve ortak eylemi desteklemektedirler. Aynı anda Hümanist Parti ve Demokratik Uzlaşmazlık grubunun siyasi bağı olmayan kişileri tarafından da atılmıştır. Gelişmelerin seyrinin, sol partilerin ve (hiç kimsenin dışlanmayacağı) birliğin tüm savunucularının karşılıklı temasları güçlendirip, geliştirmelerine yolaçması ihtimal olmanın da ötesindedir ve bu durum, böyle bir anlaşma arayışındaki rollerini güçlendirmeye yardımcı olacaktır.

Geçen yılın Eylül eylemlerinde halkımız ne görkemli dersler verdi! Olayları bir özetleyelim: Şili İşçileri Ulusal Merkezi, 4 Eylül'de yeni bir protesto günü düzenlenmesi çağrısında bulundu. 26 Ağustos'ta, onbir

partinin Tam Demokrasiye Geçiş Anlaşması imzalamış olduğunu herkes biliyordu. Bu anlaşma, kitlelere yakın ve onlarca anlaşılır olan politik önerileri içeriyordu ama en önemli unsurdan –Pinochet'in derhal gitmesi talebinden– yoksundu. Anlaşma, emekçilerin hakları için verdiği mücadeleyi görmezden gelmekte, mülkiyet sorununa burjuva kriterleriyle yaklaşmakta ve diğer temel konuları belirlemekten kaçınmaktadır.

Bu aracın kimi meziyetleri ve krizin mümkün olduğunca çabuk aşılması yolundaki genel istek sayesinde, anlaşma, elde edilenin demokrasiye doğru bir zafer yürüyüşünü başlatmaya yeteceğine inanan küçük ve orta burjuvazinin geniş kesimlerinde kimi hayaller yarattı. Hemen tüm haber ajansları merkez ve sağ-kanat muhalefetin önde gelen liderlerini saran canlılık üzerine yorum yaptı. ABD Dışişleri Bakanlığı anlaşmayı onayladı. Kardinal Fresno bir anlaşmaya varıldığı için Tanrı'ya ve onbir partinin liderlerine şükranlarını sundu; halkı 4 Eylül'de düzenlenmesi planlanan protesto eylemlerine katılmamaya çağırdı. Demokratik İttifak bir çağrı yayınlayarak halkı, yalnızca anlaşmayı desteklediğini belirten bir kağıt imzalamaya çağırdı ve öğleden sonra saat 2'ye kadar eve dönmelerini istedi. Gerçekte ne olduğu ise iyi biliniyor. Gelişmeler farklı bir seyir gösterdi. 4 Eylül'deki ulusal protesto günü, o güne dek yapılan en büyük eylem, diktatörlüğün oniki yılı boyunca kitlelerin en geniş militan seferberliği oldu.

Sağlam ve kesin bir tutum alması ve esas düşmanı gözden kaçırmaması Halkçı Demokratik Hareket'in büyük başarısıdır. Hareket, bir dizi çok önemli hususu eksik bıraktığı ve diğer eksiklikleri olduğu için, onbir partinin anlaşmasını imzalamadı, ama imzalayanların yolunu da tıkamadı ve ortak eylem fırsatları bulma çabalarını sürdürüyor. Bu yaklaşım, 4 Eylül'ü muhalefetin tüm akımlarının ve çeşitli sosyal tabakaların hep birlikte katıldığı bir protesto eylemi kılmaya yardımcı oldu.

İşçilerin en temsili, pluralist ve en geniş sendikal birliği olan İşçilerin Ulusal Merkezi birliğe ulaşmada önemli bir rol oynamaktadır. Eylül eylemleri sırasında pasif kalmayı reddeden ve ücretli emeğin çıkarını ön planda tutan liderleri takdir edilmelidir.

Özetlersek, şiddet konusundaki farklılıkların, demokratik akımların paylaştığına inandığımız ahlâk kuralları ya da hümanizm ilkeleri ile hiçbir ilişkisi yoktur. Farklılıklar, daha çok, muhalefetin geliştirdiği çeşitli siyasi projelerin sınıf karakteriyle ilgilidir. Tutarlı devrimci konumlardan kalkarak, Halkçı Demokratik Hareket, sosyalist açılımlı bir ileri demokrasiyi savunmaktadır. Sosyalist Blok sosyalist-yönelimli demokratik bir rejimden yanadır; Demokratik İttifak burjuva tipi az çok "ilerici" bir demokratik rejim önermektedir. Yanısıra, kısa süre önce Onbirler Grubu'na katılan sağ-kanat güçler arasında partimizin ve müttefiklerinin faaliyetlerine yasak konulması isteklerini saklamayanlar vardır; bu, on-

ların siyasi projelerinin anti-demokratik niteliğini ifade etmektedir.

Diktatörlüğün devrilmesinin alacağı biçim ve kullanılacak yöntemlerin şu ya da bu projenin uygulanma imkanı, ya da bir başka deyişle, değişimlerin niteliği, derinliği ve etkinliğiyle doğrudan ilişkisi vardır. Burjuva Batı Avrupa basını Onbirler Grubu'nun projesini "ılımlı" ya da "düzenli" bir geçiş olanağı olarak niteliyor. Bu değerlendirme tesadüfi değildir, çünkü Şili'nin sağ-kanat ve merkez liderlerinin bizzat izledikleri politikanın ve beyanlarının güncel içeriğiyle yakından ilgilidir. Ancak bunların önerileri tek olanak değildir. Kendi payımıza, biz, diktatörlüğü devirmenin en kısa yolunun onunla yüzyüze çatışmaya girmek olduğunu, faşizmin yenilmesinin ülkemizde devlet yapısı ve tüm diğer alanlarda uzun vadeli dönüşümlere geçiş için en iyi olanakları yaratacağını belirtmiş bulunuyoruz.

Muhalefetin kendi içerisinde de, bir tarafta burjuvazi (son tahlilde, finans oligarşisi), diğer tarafta proletarya ve orta tabakalar olmak üzere, sosyal değişmeyi yönlendirme ve Şili'nin geleceğini şekillendirmede hegemonya, üstünlük ve önderlik için bir mücadelenin sürdüğü de kabul edilmelidir. Yukarıda sözünü ettiğimiz siyasi projelerdeki şiddet ve farklı eylem yöntemleri dahil tüm diğer konulardaki farklılıklar, bu mücadelenin yansımasından başka bir şey değildir.

Şili KP 1984 Ulusal Konferansı raporu sosyo-politik bir hareket içinde hegemonya için mücadelenin nesnel ve kaçınılmaz bir olgu olduğunu ifade etmektedir. Bu mücadelenin sonucu rakip güçlerin çatışmalarıyla çözümlenemez; ancak ortak düşmana karşı ortak mücadele içinde ve pratikte her gücün konumlarının sürekli kıyaslanması ile belirlenebilir. Bu durumda ve her zaman için nihai sözü söyleyen halk olmalıdır.

Muhalefetin önündeki temel soru şudur: Pinochet'in alaşağı edilmesi için ortak bir plan ve ortak mücadele taktikleri belirlemeye ve diktatörlüğün yerini alacak geçici hükümetin görevlerini ortaklaşa formüle etmeye mi çabalayacağız, yoksa her parti bugün yaptığı gibi kendi yolunda kendi projesini yürütüp, yalnızca geçici kimi anlaşmalarla mı yetinecek?

Komünistler, yalnızca diktatörlüğün devrilmesi için, kararlılıkla ortak bir plan ve ortak taktiklerin araştırılmasından yanadırlar, doğal olarak her partinin kendi kimliğini koruma hakkına sahip olduğu anlayışıyla.

Şili KP Merkez Komitesi'nin Gabriel Valdes'e(6) mektubunda yaptığı, faşist diktatörlüğe karşı zaferin somut yolunun ortaklaşa oluşturulması önerisi, aşırı sağ kanat dışında tüm muhalefeti birleştiren ortak faktörleri dikkate aldığımızda makul ve gerçekçidir. Binden fazla sendika liderinin katıldığı Ağustos 1985 toplantısında oluşturulan Şili İşçileri Ulusal Merkezi siyasi platformu tüm demokratik güçler için bir

anlaşmaya ulaşma temeli olabilir. Kardinal Fresno'ya yollanan 6 Eylül 1985 tarihli mesajında kaydedildiği üzere, Parti, Onbirler Grubu'nun belgesinde şart koşulan acil önlemlerin yanısıra nüfusun yoksul kesimlerini derinden etkileyen sefalet, açlık ve işsizlik durumundan kaynaklanan diğer talepler önerilen ortak eylemin hedefi olabilir.

APSI dergisinin yaptığı bir söyleşide Andres Zaldivar[7] diktatörlerin ömür boyu iktidarda kalmaya gayret ettiklerini söylüyor. Bunların iktidarı ancak "Tanrı halkları hatırlayıp, onları tiranlardan kurtardığında ya da halklar kendileri bunları devirdiğinde" sona ermektedir. Bu amaca ulaşmanın iki yolu vardır: diktatör ya silah zoruyla alaşağı edilir ya da kitlelerin hareketlenmesi ve sosyal baskıya dönüşen başkaldırıyla. Bu, ortak zemin bulmak için tartışılması ve üzerinde durulması gereken ilginç bir görüştür. Andres Zaldivar'ın Pinochet'in kendi isteğiyle istifa etmeyeceği ve bu nedenle kitle seferberliği ve sivil itaatsizliği rejime karşı çıkmanın bir yolu, diktatörlük üzerinde "sürekli ve artan bir baskı süreci" olarak görmesi açısından da önemlidir.

Eğer tüm demokratik güçler kısa bir sürede bir anlaşmaya varamazlarsa, eğer her biri başka herşeyi reddederek kendi projesine sarılıp kalırsa, rejime etkili darbeler indirmek ve onu "köşeye sıkıştırmak" için mevcut elverişli durumu yitirme riskiyle karşılaşacağız.

Ulusun, bu gerekli uyumlu çaba olmaksızın da diktatörü alaşağı edebileceğini düşünenler var. Evet, bu da mümkündür. Halkın ızdırabı, milyonların açlığı ve sefaleti, adalete olan özlem ve zorbalığa duyulan nefret Şili'yi gerçek bir volkana dönüştürdü. Güçlü bir sosyal patlamanın mümkün olduğu yolunda yeterince işaret var. Diğer yandan, "düzene uygun" ve "ılımlı" çözümden yana kesimler arasında çileden çıkmışcasına bir faaliyet var ve rejimin son gerçek destek kaynağı silahlı kuvvetler içerisinde diktatöre karşı hoşnutsuzluk hissedilir şekilde artıyor. Her halükârda, en geniş demokratik güçler arasında anlaşmaya varma konusu gündemde kalmaya devam ediyor, çünkü parçalanma yönündeki eğilim öne çıkarsa, duruma hakim olunamayacaktır.

Koşullar ve bizden istenen fedakarlıklar ne olursa olsun, biz Şili Komünistleri, kitlelerle bağımızı ve müttefiklerimizle yakın temasımızı koruyarak, faşist diktatörlüğe karşı mücadelenin ön saflarında kalacağız. Aynı zamanda, bu mücadelenin bir parçası olarak, ilkelerimizi, sınıf temeline dayanan hattımızı, militanlık ve diktatörlüğe karşı tüm demokratik güçlerin birliği politikamızı yükseltmeye devam edeceğiz.

Halkın çıkarları Şili KP'nin izlediği politikanın en yüksek ve yegane amacıdır. Faşizme, işkenceye ve siyasi suçlara son verecek ve insan haklarına gerçekten saygı gösterecek bir sistemi bunun için savunuyoruz. Halkın egemenliğini sağlayacak ve onun, ülkemizin geleceğini özgürce belirlemesini mümkün kılacak bir demokratik rejim için çalışıyoruz. Teo-

ride olduğu kadar pratikte de, en istikrarlı demokratik parti biziz. Zorbalığa en kısa sürede son verebilecek etkili bir eylem birliği için tüm ilerici akımlarla anlaşmak istiyoruz.

Olayları, en istenilir doğrultuda yönlendirme fırsatı halk kitlelerinin, her şeyden önce işçi sınıfının ellerindedir. Eğer bu gidiş ileri demokratik bir rejime yol açarsa, Komünist Parti hiçbir ilerici akımın dışlanmayacağı, toplumsal güçlerin mümkün olan en geniş ittifakı politikasını sürdürecektir, çünkü Şili'nin ihtiyaç duyduğu dönüşümler ülkemiz halkının çoğunluğunun katılımını ve ortak mücadelesini gerektirmektedir.

World Marxist Review, Ocak 1986

---

(1) Demokratik ittifak Hristiyan Demokrat, Sosyal Demokrat ve Radikal partilerle, sağ-kanat Cumhuriyetçiler, eski Sosyalist Parti'nin bir kesimi ve Liberal Hareket'ten oluşmaktadır. -Ed.

(2) Partido Comunista de Chile, Boletin del Exterior, no. 71, 1985, s.37. Şili KP'nin politikasıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Hugo Fazio, "Halkın Kitlesel Başkaldırısına Doğru", WMR, no. 10, 1984.

(3) Sosyalist Blok, Sosyalist Parti'nin bir bölümü, Sol Hristiyanları, Birleşik Halk Eylemi (MAPU) ve MAPU—İşçi ve Köylü Partisi'nin bir bölümünü içine almaktadır. -Ed.

(4) V. I. Lenin, Toplu Eserler, cilt 29, s.89-90.

(5) Araucania, Şili'nin güneyinde Kızılderili —Araucanolar— nüfusunun yaşadığı bir bölgedir, bu halk üçyüz yılı aşkın bir süre (1536—1882) İspanyol sömürge yönetimine karşı ve sonra da Şili burjuva hükümetlerine karşı hakları için silahlı mücadele vermiştir; ülkeye yabancı sermaye sızmasına karşı çıkan ilk devlet başkanı Jose Manuel Balmaceda (1840—1891) gericilerin zalim bir darbesiyle devrildi ve intihar etti; Iquique'deki Santa Maria'da 1907 yılında, Allende hükümetinden önce de El Salvador, Pampa Irıgoin ve başka yerlerde emekçi kitlelerin üzerine ateş açıldı. -Ed.

(6) Şili Hristiyan Demokrat Partisi'nin ve Demokratik İttifak partileri koalisyonunun başkanı.

(7) Hristiyan Demokrat Parti eski başkanı; Aralık 1982'de Hristiyan Demokrat Enternasyonal başkanlığına seçildi. -Ed.

Uzayın Askerileştirilmesi Engellenmelidir!

Birleşmiş Milletler tarafından Uluslararası Barış Yılı ilan edilen 1986'da günümüzün en hayati sorunu olan barış ve onun ayrılmaz tamamlayıcısı silahsızlanma çeşitli boyutlarıyla ve en geniş kapsamıyla tartışılıyor. Sorunun çekici halkası bugün, hiç kuşkusuz, emperyalizmin uzayı silahlandırma girişimi ve bu girişime karşı çıkmak olarak belirmektedir. Çünkü uzayın militarizasyonu yalnızca silahlanma yarışında yeni bir aşamanın dayatılması demek olmuyor, silahsızlanma yolunda atılmış ve atılacak tüm adımları etkisiz kılma anlamını taşıyor. Aşağıda yayınladığımız ve ERTAN YÜKSEL tarafından hazırlanan belgesel derleme uzayın silahlandırılması girişimleri, bu girişimin boyutları ve muhtemel sonuçlarını ele almaktadır.

"Stratejik Savunma Girişimi" (SDI) tanımlaması ardında ne gizlidir?

Washington'un önde gelen temsilcileri tarafından şimdi sık sık kullanılmakta olan "Stratejik Savunma Girişimi" (Strategic Defence Initiative: SDI) tanımlaması nispeten yenidir. ABD Başkanı Reagan, 23 Mart 1983'de yaptığı bir konuşmada, uzay silahlarının geliştirilmesi ve yapımı için kapsamlı bir programın başlatılmasına yeşil ışık yaktığında taraftarları bunu, o günlerde sinemalarda rağbet gören bir Hollywood filminin adına nazire olarak, "Yıldız Savaşları"na hazırlık olarak nitelendirmişlerdi.

"Yıldız Savaşları" adı, ABD'nin ileri gelen çevrelerinin kendi aşırı silahlanma çabalarını sadece yeryüzünde artırma değil, uzaya da yayma ve gökyüzünü bir cehenneme çevirme planlarıyla eş anlamlı olarak, bütün dünyada kullanılmaya başlandı. İki yüzlü büyük laflarla, bütün halkların bizatihi varlıklarını tehdit eden uzay silahları ile donanmayı, bir Hollywood oyununun sahnelenmesi gibi gerçekleştirme ile eş anlamlı olarak kullanılır oldu. Bu tehlikeli planlara karşı gerek kendi ülkesinde, gerekse dünyada yükselen protesto fırtınası sonucu Başkan'ın kendisi, bu adı terkederek, onun yerine zararsız olduğuna inanılan demagojik "Stratejik Savunma Girişimi" tanımlamasını kullanmaya özen gösterdi.

Bu, niçin demagojik ve aldatmacaya yol açan bir tanımlamadır?

Bu tanımlama demagojiktir, çünkü ilk olarak Sovyetler Birliği'nin nükleer füze silahlarıyla yapacağı öne sürülen bir saldırıya karşı, "kozmik şemsiye" ile savunulacağı görüşüne dayanmaktadır. Buna göre Amerikan uzay silahları, sadece ABD ve halkını korumaya hizmet edecektir. Ama buna karşılık daha yıllar önce, ilk atom silahını kullanacak ülke olmayacağını söyleyerek, uluslararası hukuka göre güvence veren ilk ülke Sovyetler Birliği olmuştur ve dünyada hiç kimse daha kurulduğu ilk günden ideolojik, toplumsal, sosyal ve insancıl nedenlerle, aktif bir barış politikası güden bir ülkeden korunmak için "kozmik şemsiye"ye ihtiyaç duymamaktadır. Şimdiye kadar, ilk atom silahını kullanmama sözünü vermeyi reddeden ise ABD'dir. SDI tanımlaması, bu gerçeklerin üzerini kapatmaya ve kamuoyunu aldatmaya yönelik en önemli unsur olmaktadır.

ABD'nin uzayı silahlandırma programının ana özelliğine ve amacına bakıldığı zaman belirgin bir şekilde ortaya çıkan, onun saldırganlığıdır. Çünkü füze savunma silahları kalkanı ardında Sovyetler Birliği ve onun müttefiklerine karşı ilk nükleer darbeyi indirme olanağını yaratma amacı yatmaktadır. Alçak olarak kademelendirilmiş ve iyi koordine edilebilen bir füze ve uydusavar silah sistemi ile, ABD'nin bir atom saldırısına karşı hazır bekleyen Sovyetler Birliği'nin stratejik silah sistemi daha saldırının başlangıç döneminde, hedefe yönelik uçuş anında veya hedefe varmazdan önce tahrip edilecek veya en azından etkisizleştirilecektir. Pentagon'daki generaller, Sovyetler Birliği'nin ondan sonra karşı darbede bulunacak hiçbir veya çok az olanağı kalacağını açıkça hesaplayabilmektedirler. Onlara göre Sovyetler Birliği ve diğer ülkeler, ABD'nin nükleer darbe tehdidine başeğmeli ve politik olarak baskı altında tutulmalıdır.

ABD'nin uzayı silahlandırmasındaki ana amaç üzerinde konuşan ABD'nin önde gelen askeri ve siyasi çevreleri, hiçbir şüpheye yer bırakmamışlardır. Örneğin daha Reagan'ın "Yıldız Savaşları" konuşma-

sından birkaç gün sonra, Hava Kuvvetlerine bağlı Uzay Sorunları Dairesi Başkanı Tümgeneral John H. Storrie, ABD Temsilciler Meclisi'nin bir komisyonunda şunları açıklamıştır: "Atmosferde olduğu gibi, karada ve denizde yaptıklarımızın aynısını, uzayda da yapacağız. Yani savaş yapmaya ve savaşı kazanmaya hazırlanıyoruz." Pentagon'daki Bakan yardımcılarından Edward Aldrige de hiçbir dolambaçlı ifade kullanmadan şöyle konuşmuştur: "Uzayı denetleyen bir ulusun, dünyayı da denetleyeceğini görmek için hayal gücümüzü özel olarak zorlamamıza gerek yoktur." Bu tür sözlerin daha çok örneği aktarılabilir. Ama sadece bu ikisi bile bizi şu sonuca ulaştırabiliyor. Sözüm ona "Stratejik Savunma Girişimi", günümüzde insanlığa açıkça meydan okuma demektir.

Uzayın askerileştirilmesinin önlenmesi niçin Sovyet-Amerikan görüşmeleri için anahtar bir sorundur?

SSCB ve ABD Cenevre görüşmelerine hazırlanırken şu noktalar üzerinde anlaşmışlardı: Uzayın askerileştirilmesini önlemek ve yeryüzündeki silahlanma yarışına son vermek için etkin bir uzlaşma ortamını oluşturmak. Öte yandan uzayın askerileştirilmemesi ile stratejik ve orta menzilli silahların sayısında indirime gitmeyi öngören anlaşmalar arasında yakın bir bağlantı olduğu gerçeği vardır. Eğer uzayın askerileştirilmesine karşı herhangi bir önlem alınmazsa –uzaya yerleştirilmesi planlanan silah sistemlerinin 10 yıl veya daha sonra kullanılmaya ancak hazır olacağına bakmaksızın– etkileri tüm olarak hangi çapta olacağı tahmin edilemeyen yeryüzündeki ve uzaydaki silah tekniklerinin geliştirilmesine razı olunacaktır.

Çünkü uzay silahları, güvenlik politikası ve askeri teknoloji açısından yeni bir nitelik oluşturmaktadır. Gerçekleştiği takdirde, savaş tehlikesi artacak ve uluslararası güvenlik azalacaktır. Günümüzde stratejik dengenin değerlendirilmesinde hareket edilecek nokta şu olmalıdır: ABD ve Sovyetler Birliği'ndeki muazzam nükleer silah potansiyeli, uzay silahlarından korunmada, dolaysız hiçbir yarar sağlamamaktadır.

Sorun uzay silahlarının etkisinden korunmakla sınırlı değildir. Aksine bir saldırı halinde, yokedici karşı darbeye yol açma yeteneği ile ilgilidir. Bu ise günümüzün varolan koşullarında "olası bir saldırganı daha saldırmadan ilk darbe ile durdurmak" seçeneği, yani nükleer savaş tehdidinin tırmandırılmasıdır. (SDI'nin uluslararası güvenliği sağlamak ve güçlendirmek için daha iyi olanaklar yaratacağına ilişkin iddiaya ise daha sonra değinilecektir.)

ABD'nin, Washington'un çabaladığı gibi kendi nükleer saldırı sistemi ile birleşerek, güçlü bir nitelik ve nicelik artışı sağlaması halinde, ABD füze savunma sisteminin kurulmasının nasıl saldırgan bir karakter

alacağı ortaya çıkacaktır. ABD yönetiminin MX füzelerinin yerleştirilmesi için uyguladığı baskı, bunun bir başka kanıtıdır.

Gözden kaçırılmaması gereken bir diğer nokta da, uzay silahlarının tamamiyle yeni etki yapma ilkelerine dayandığıdır. Pentagon'daki sorumlu bakanlık sekreteri De Lauer, ilk atom bombasının geliştirilmesini sağlayan "Manhattan Projesi" için ekonomik büyüklük sırasına göre 8 büyük teknolojiye önceden sahip olmak gerektiğini belirtmişti. O zamanlar bu program için 150 binden fazla bilim adamı, mühendis ve uzman çalışmış ve 2 milyar dolardan fazla paraya mal olmuştu. (bugünkü fiyatlarla bunun 10 katı).

Böylesi boyutlara sahip bir program, zorunlu olarak, durdurulamayan kendi dinamiğini geliştirir ve kimse bunun ne zaman sona ereceğini bugünden kestiremez. Uzaya silah yerleştirmenin yaratacağı büyük tehlikeyi ifade etmek için seçilecek kelime ne kadar güçlü olursa olsun, yine de çok zayıf kalmaktadır. Uzayın askerileştirilmesinin önüne geçilmesi ise bütün bu nedenlerle, Cenevre'deki Sovyet–Amerikan görüşmelerinin anahtar sorunu olarak belirmiştir.

SBKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri Mikhail Gorbaçov, 7 Nisan 1985 günkü Pravda'da yayınlanan söyleşisinde şöyle demişti: "ABD ile birlikte görüşmelerin konusu ve amaçlarını kararlaştırmış bulunuyoruz ve bunlar özetle şöyledir. Silahlanma yarışını uzayda başlatmamak ve yeryüzünde de sona erdirmek, sonunda tamamen yok edilmeleri amacıyla nükleer silahlarda köklü bir indirime gitmek. Şimdi bu anlaşılan noktalar gerçekleştirilmelidir. Bu görüşmeler önemlidir. Üzerinde şu nedenle duruyorum, çünkü Sovyet-Amerikan ilişkilerinin nereye kadar gelişeceği ve genelde dünyadaki gelişmenin nereye kadar gideceği konusunda şimdi karara varılmalıdır. Önümüzdeki seçenek şudur: Ya her yönden silahlanma yarışı sürdürülecek ve savaş tehlikesi artacak, ya da herkes için genel güvenlik ve dengeli bir barış sağlanacaktır."

Uzay silahları, kıtalararası füzeler ve orta menzilli nükleer silahlar arasında ne gibi bir ilişki sözkonusudur?

1969'da stratejik silahların sınırlandırılmasına ilişkin Sovyet-Amerikan görüşmeleri (SALT) başladığı zaman, ABD görüşmelerin sadece 5000 kilometreden fazla menzilli olan stratejik silahların (füze ve bombdıman uçaklarını) kapsamasında diretmişti. Daha az menzilli olan nükleer silah taşıyıcılarının görüşme dışında bırakılmasını istemişti. Sovyetler Birliği, görüşmelerin yapılabilmesi için bu öneriyi kabul etmişti. 1983 Sonbaharından başlayarak Batı Avrupa'ya Pershing-II ve Cruise füzesi tipinde orta menzilli nükleer silahların yerleştirilmesi ile durum temelden değişmiştir. Çünkü bu Amerikan nükleer silah taşıyıcıları sadece

menzillerine bakılarak orta menzilli olarak değerlendirilebilir. Ama karakter ve tahrip güçleri açısından Sovyetler Birliği'nin topraklarının iç bölgelerine kadar erişebilen ileri stratejik silahlardır. Orta menzilli Sovyet füzelerinin ise Atlantik'i aşıp ABD topraklarına erişmesi sözkonusu değildir.

Bunun sonucu şudur: Stratejik silahlar bugün sadece menzillerine göre değerlendirilemezler. Silahın stratejik işlevi –yani başka bir devletin toprağındaki yaşamsal tesisleri tahrip etme olasılığı– onun değerlendirilmesinde esas ölçü olmalıdır.

Bu değerlendirme daha önce yapılan stratejik ve orta menzilli silahların sınırlandırılması ve azaltılmasına ilişkin görüşmelerde de kullanılmıştır. Yapılan özel görüşmelerle daha hızlı ve daha kolay bir şekilde anlaşmaya varılacağı ümit edilmiştir. Avrupa'da stratejik ABD füzelerinin konumlandırılmaya başlanmasından sonra açıkça ortaya çıkmıştır ki, bu silahlarla ilgili olarak görüşme yapılırken, onların karşılıklı ilişkileri de gözönünde bulundurulmalıdır.

Sovyetler Birliği'nin ısrarları sonucu zamanın Sovyet Dışişleri Bakanı ve günümüzdeki SSCB Yüksek Sovyeti Prezidyumu Başkanı Andrey Gromiko ile ABD Dışişleri Bakanı Schultz arasında 7-8 Ocak 1985'de varılan anlaşmaya göre, Cenevre'deki görüşmelerde kıtalararası nükleer silah taşıyıcıları ile orta menzilli füzeler sorunun bir bütün olarak görüşülmesi kararlaştırıldı. Eşitlik ve eşit güvenlik ilkesine bağlı kalınacaksa bu sorunlardan biri diğerinden ayrı olarak çözümlenemez.

Bu uzay silahları için de geçerlidir.ABD'nin planladığı uzay silahlanması konusuna değinilmeden ne stratejik silahlar, ne de orta menzilli nükleer silahlar konusu görüşülebilir. Eğer uzayın askerileştirilmesine engel olunmazsa silahlanma yarışında nitelik olarak yeni bir tur başlayacak ve bu durum saldırı silahları ile teşvik edilecektir. Eğer uzay silahlarıyla, stratejik silahlara ilişkin silahlanma yarışında tamamen yeni bir ufuk açılacaksa, şimdiye kadar varolan kara, hava ve denizden atılan nükleer silahları azaltmanın ne anlamı olacak?

Uzay silahlarla doldurulacaksa, yeryüzündeki durum, eskisine kıyasla daha karmaşık ve daha tehlikeli bir hal alacak. Her üç konu da aynı anda birleştirilmezse –yani uzayın askerileştirilmesinin engellenmesi, stratejik silahlar ve orta menzilli nükleer silahların sınırlandırılması ve azaltılması konuları bir arada ele alınmazsa– Sovyet-Amerikan görüşmelerinde hiçbir ilerleme kaydedilemeyecektir. Bu, görüşmelerden sonuç almak için vazgeçilemez bir koşuldur. Ancak bu koşul yerine getirilirse, o zaman bugün varolan stratejik denge daha düşük bir düzeyde güvence altında tutulabilir. Halkların barış ve güvenlik içinde bir yaşam sürdürme istemine de denk düşen budur.

Reagan'ın "uzay şemsiyesi" gerçekten savunmaya hizmeti mi hedefliyor?

ABD tarafından amaçlanan uzayın askerileştirilmesi planları, "kazanılabilir" bir nükleer savaş stratejisinin ayrılmaz bir parçasıdır. 30 Mayıs 1982 günkü New York Times gazetesinde bazı bölümleri yayınlanan Pentagon'un 1984-1988 yıllarını kapsayan belgelerinde bu strateji "boyun vurma, başsız bırakma" adı verilen esasa dayanmaktadır. Bununla kastedilen "Sovyetler Birliği'nin politik ve askeri liderliğine ve ayrıca haberleşme bağlantılarına darbeler indirmektir" şeklinde tanımlanıyor.

Belgede daha sonra şu talepler sıralanıyor: "ABD yeni silahlar geliştirmelidir. Sovyetler Birliği'nin bu silahlara karşı durması çok zor olmalıdır. Bu silahlar olağanüstü yüksek maliyet taşımalı, askeri yarışın daha da hızlanacağı yeni alanlar açılmalı ve Sovyetler Birliği'nin şimdiye kadarki yatırımları değersizleştirilmelidir". ABD Silahlı Kuvvetleri'nin başta uzay olmak üzere silahlanmada yeni alanlar yaratması istenmektedir.

Pentagon tarafından hazırlanan "kazanılabilir" bir atom savaşının stratejisi öncelikle şu silahlanma programına dayanmaktadır:

1. İlk darbe silahları:

Bunlar özellikle hedef şaşırmayan sistemler olup (Pershing-2, değişik uzun menzilli kanatlı füzeler, Trident 1 ve 2, stratejik bombardıman uçağı B-1 B ve Stealth) bunlarla Sovyetler Birliği'nin yeraltında konumlandırılmış karadan atılan nükleer füzelerinin karşı bir darbe için kullanılmazdan önce sürpriz ilk darbeyle yokedilmesi amaçlanmaktadır. Bu silahlarla aynı zamanda SSCB'nin politik ve askeri liderlikten yoksun bırakılması yani, başsız bırakılması hedeflenerek, karşı darbe için hiçbir komutun verilememesi öngörülmektedir.

ABD kendi stratejik saldırı potansiyelini durmadan artırmaktadır. Stratejik nükleer patlayıcı taşıyan başlıkların sayısı, gelecek 7 yıl içinde 12 binden 20 bine yükselecektir. 1986 yılı sonunda ilk MX füzeleri kullanışa hazır olacaktır. 1989 sonunda Trident-2 füzeleri, "ohio" sınıfı atom denizaltılarına yerleştirilecektir. B-1 B bombardıman uçağı, sürekli olarak imal edilecektir. Yeni stratejik bombardıman uçağı "Stealth" ve yeni kıtalararası füze "Midgetman" için hazırlıklar vargüçle ilerlemektedir.

Bu ilk darbe silahları, uzay silahları olarak düşünülmüştür ve düşünülmektedir. "kalkan" görevi –sözde ana görevi budur– görecek bu muazzam atom "kılıc"ı, istendiği anda kullanılabilecektir.

2. Uzaya yerleştirilecek stratejik saldırı silahları:

ABD'nin uzaya yerleştirmeyi planladığı stratejik saldırı silahları, kara, deniz, atmosfer ve uzaydaki cisimlerin yokedilmesini amaçlamaktadır. ABD, böylece, daha füze harekete geçer geçmez bunu kaydeden karşı erken uyarı sistemini, uydusavar silahlarla devre dışı bırakarak, gerçekten sürpriz olacak ilk darbeyi vuracaktır. Aynı anda, karşı tarafın uydulara yerleştirilmiş bilgilenme ve haberleşme sistemi yokedilecektir. Beklenmedik ilk darbe ile, karada yerleştirilmiş bütün Sovyet füzelerinin yok edilip edilemeyeceğinin garantisi yoktur. Ayrıca Sovyetler Birliği denizaltılardan gelecek füzelere karşı da kullanabileceği füzelere sahiptir. Bu füze "savunma" silahları, Pentagon strateji uzmanları için bir atom savaşını "yapılabilir" ve "kazanılabilir" kılmak için ek ve ihmal edilemez bir unsur olmaktadır.

Sovyet stratejik füzelerini çeşitli hareket aşamalarında, çeşitli araçlarla yoketmeyi amaçlayan bu silahların geliştirilmesi yanında, ABD bu gün bile yeryüzüne yakın uzay bölgelerinde sıcak savaş sürdürebilmek üzere hazırlık yapmakta ve uzaydan yerdeki hedefleri vurmaya yönelen sistemler geliştirmektedir. International Herald Tribune gazetesi 12 Mart 1985 günü, Pentagon'un alışılmış " savunma" terimleri ile donanmış ayrıntılara yer verirken; "Başkan Reagan tarafından bir füze saldırısına karşı oluşturulması planlanan koruyucu kalkan, müthiş bir saldırı savaşında da rahatlıkla kullanılabilir. Bu görüş, Reagan'ın hayali programının gerek savunucuları, gerekse eleştiricileri tarafından kabul edilmektedir.

"Bu koruyucu kalkan" gerçekten kurulup, tam olarak geliştirilirse, uzmanların görüşüne göre, savunma amaçlı olduğu söylenen sistem, birçok önemli saldırı işlerini de görebilir" demektedir.

ABD'nin "Stratejik Savunma Girişimi" gerçekten yeryüzündeki nükleer silahları yok etmeyi mi amaçlamaktadır?

Washington, "Yıldız Savaşları" kavramına kuşku ile bakan müttefiklerini ve endişeye kapılan dünya kamuoyunu bu kavrama alıştırmak için, sık sık uzayın silahlanması ile yeryüzünde nükleer silahların azaltılabileceği iddiasını ileri sürmektedir. Örneğin ABD Savunma Bakanı Weinberger, Şubat 1985'de F.Almanya'nın Münih kentinde yapılan savunma konulu bir toplantıda şöyle diyordu: "Son olarak SDI, en büyük hedefimiz olan nükleer silahları tam olarak yok etme ümidimize ulaşmada tek yolu açabilir." Silahlanmanın denetimi görüşmelerindeki ABD özel danışmanı olan Paul Nitze de ABD'nin uzayı silahlandırmasının, nükleer silahların devre dışı bırakılmasında gerçek bir çaba oluşturduğunu öne sürmüştür. Başkan Reagan ise, bu yolla dünyanın atom silahlarından arındırılacağını" hayal etmektedir!

Bu tür iddialar bazı çok somut soruları ortaya çıkarmaktadır:

Eğer "Stratejik Savunma Girişimi" gerçekten yeryüzündeki nükleer silahların varlığına karşı tedavi aracı ise, niçin Pentagon'un strateji uzmanları kendi nükleer silah cephanelerini sınırsız büyütmekte ve gelecek yüzyıla kadar uzanan bir süre için yeni nükleer füzeler, atom silahı taşıyan bombardıman uçak filosu ve denizaltı filoları planlamaktadır? Niçin Cenevre görüşmelerindeki ABD delegasyonu başkanı Max Kampelman ABD Senatosunda MX füzelerinin yapımının sürdürülmesine karar verilmesi için bizzat özel çaba harcadı? Niçin sürekli olarak daha fazla sayıda nükleer başlıklı Pershing-II füzesi ve Cruise füzeleri Batı Avrupa'ya yerleştirilmektedir? Zaten bu yerleştirmeler ile Avrupa'daki denge bozularak, Avrupa halkları için dolaysız bir nükleer tehdit yaratılmadı mı?

Bu sorulara verilecek yanıtlar da çok somut olacaktır:

Washington uzayın silahlandırılmasına hız vermiştir. Çünkü ABD, SSCB ve sosyalist sistem karşısında askeri üstünlük sağlama çabasındadır. Bu planlar, kara, hava ve denizden atılan atom silahlarıyla ilk darbeyi vurma stratejisine dayanmaktadır.

Dünyaca ünlü bilimadamları "Dünya Bilimadamları Federasyonu" adına yaptıkları açıklamada, "Yıldız Savaşları" programının gerçek etkilerini şöyle değerlendirmişlerdir:

"Yıldız Savaşları ihtimali, yeryüzündeki askeri harekatların uzaya taşınacağı anlamına asla gelmememelidir. Aksine, uzayda yer alacak olaylar, gezeğenimizi yok edecek, bütün canlıları öldürecek olan bir nükleer çatışmayı başlatabilecektir."

"Barış İçin Sorumluluk – doğa bilimcileri uzayın askerileştirilmemesi uyarısında bulunuyorlar" konulu Götingen Kongresi'ne katılanlar da benzer bir görüş belirtmişler ve bu planların sadece "herşeyi yok edecek bir atom savaşının çıkma olasılığı"nı artıracağını vurgulamışlardır.

Aslında bir atom savaşı tehlikesini ortadan kaldırmak ve yeryüzündeki nükleer silahları toptan yok etmek için daha az masraflı ve en önemlisi daha az tehlikeli olanaklar vardır. Sağlıklı bir insan aklı, silahların azaltılmasından önce en azından varolanın sayısının daha da artırılmasından vazgeçilmesini öngörür. Böyle bir sağduyuyla Sovyetler Birliği şu öneriyi yapmışır: SSCB ve ABD, görüşmeler süresince uzay saldırı silahlarının yapımına, bu silahların araştırma ve geliştirilmesi çalışmalarına, onların deneme ve yerleştirilmesi de dahil olmak üzere bir moratoryum uygulamalıdır. Her iki ülke, stratejik saldırı silahlarının sayısını dondurmalıdır. Aynı anda, Avrupa'ya Amerikan orta menzilli füzelerinin yerleştirilmesi ile Sovyetler Birliği'nin buna karşılık olarak aldığı önlemlere son verilmelidir.

Sovyetler Birliği iyi niyetini kanıtlamak için Nisan 1985'de, orta menzilli füzelerin yerleştirilmesi konusunda tek taraflı olarak moratoryum uygulamış ve Avrupa'da aldığı diğer önlemleri hayata geçirmeyi ertelemiştir. Bu moratoryum Kasım 1985'e kadar sürecek ve devamı ABD'nin Sovyet örneğini izleyip izlemeyeceğine bağlı olacaktır. Sovyetler Birliği, Cenevre görüşmelerinden iyi sonuç alınmasının ön koşullarını yaratmak üzere Hiroşima'ya atom bombasının atılmasının 40. yıldönümü olan 6 Ağustos 1985'de nükleer denemelere moratoryum koymaya hazır olduğunu duyurmuştu. (Nitekim SSCB, 1985 yılı sonunda sona eren bu süreyi, ABD'nin uymamasına rağmen 1986'dan başlayarak önce üç ay, sonra bir kez daha, 6 Ağustos 1986'ya kadar uzatmış bulunuyor.) Dahası Sovyetler Birliği 1974 ile 1976 yılları arasında SSCB ve ABD arasında imzalanan, yeraltı nükleer denemelerinin sınırlandırılması ve nükleer yeraltı patlamalarının barışçı amaçlarla yapılmasına ilişkin anlaşmaları –ki ABD tarafından henüz onaylanmamıştır– yürürlüğe koymayı önermiştir.

Başka ülkeler yapmadığı sürece, uzaya uydusavar silah yerleştirmemeye ilişkin Sovyetler Birliği'nin moratoryumu da yürürlüktedir. Bütün bu Sovyet öneri ve tek yanlı örnek davranışlarına rağmen, ABD şimdiye kadar ya yan çizmiş, ya da dayanaksız, tutarsız gerekçelerle bunları reddetmiştir. ABD ayrıca, nükleer silaha ilk başvuran olmama ve nükleer silah denemelerinin durdurulmasını hedefleyen SSCB ve sosyalist ülkelerin önerilerini de kabul etmemektedir.

Sovyet hükümeti, yanlış anlaşılmaya meydan vermeyecek biçimde uyarıda bulunmuştur: Uzayın militarizasyonu planlarının gerçekleşmesi halinde, nükleer silahların ne azaltılması, ne de yok edilmesinden söz edilebilir. M.Gorbaçov, 7 Nisan 1985 günü Pravda gazetesi ile yaptığı söyleşide şöyle demiştir: "Nükleer silahların yapımı, konvansiyonel silah tiplerinin nasıl ortadan kaldırmamış ve aksine hem nükleer, hem de konvansiyonel silahlanma yarışını zorlayıp ilerletmişse, uzay silahlarının yapımı da aynısına yol açacaktır: yani silahlanma yarışı daha da yoğunlaşacak ve yeni alanları da kapsayacaktır."

SDI'nin en azılı savunucularından olan Edward Teller bile, F.Alman gazatesi Die Zeit'ta yayınlanan bir konuşmasında (28.6.1985), ABD yönetiminin söyledikleriyle gerçekler arasındaki farklılığı eleştirmiştir.

Sovyetler Birliği her zaman stratejik silahlanmada büyük indirimlere nasıl ulaşılabileceğine ilişkin gerçekçi ve derhal başvurulacak yolları göstermiştir. Uzayın askerileştirilmesinin engellenmesi üzerine bir anlaşma aynı zamanda yeryüzündeki nükleer silahların azaltılması için de uygun koşulları yaracaktır. Sovyetler Birliği sadece stratejik nükleer silahlar sorununu görüşmeye değil, bu silahları büyük oranda azaltmaya

da hazırdır. Tabii ki bu eşitlik ve eşit güvenlik ilkesine bağlı kalınarak gerçekleştirilebilir.

ABD'nin uzay planları, askeri ve stratejik denge ile bağdaşıyor mu?

ABD'nin uzayı silahlandırma planı, açıktır ki uluslararası güçler dengesinin askeri bileşenini, yani askeri ve stratejik dengeyi ABD lehine kökten değiştirme ve dünyada belirgin ve tartışmasız bir askeri üstünlük sağlama hedefini gütmektedir. ABD'de bu doğrultuda verilmiş ve hiç de yanlış anlamaya yol açmayacak demeçler vardır. Örneğin ABD Hava Kuvvetleri Uzay Komutanlığı başkan yardımcısı korgeneral Henry, açıkça şöyle demiştir: "Uzay, gelecekte sonucu belirleyecek savaş meydanı olacaktır." ABD Başkanının askeri-politik danışmanlarından olan Colin S.Gray, "uzay, kuvvetlerin idareli kullanıldığı bir bölge değildir" başlıklı bir makalesinde, Reagan'ın "Yıldış Savaşları Konuşması"na doğrudan atıfta bulunarak şunu vurgulamıştır: "Yerden atılan nükleer taşıyıcı sistemlerinin belirlenmemiş olan konumunun aksine, uzayda, sonucu tayin edici bir zafer olasıdır."

Burada gözden uzak tutulmaması gereken husus "Yıldız Savaşları" kavramının ABD silahlanma planlarında tek başına yer almayıp, askeri ve stratejik düşünceler bütününde gerçekleşecek sadece son bir yapıtaşı olduğu; "yapılabilir" ve "kazanılabilir" bir nükleer savaşa ait silahlanma tekniğine ilişkin projelerin bir parçası olduğudur. ABD, 1946 ile 1981 arasındaki 35 yılda silahlanma için yaklaşık 2,3 milyar dolar harcamıştır. Bakanlık uzmanları tarafından yapılan hesaplamalara göre, ABD'nin yığınak yaptığı nükleer silahların yıkım gücü, 600 bin tane Hiroşima'ya ve İkinci Dünya Savaşı gibi 2400 tane savaşa yol açabilecek güçtedir.

Ama sadece 1982 ile 1989 yılları arasında, silahlanma yarışı sarmalını daha da yükseltmek için 2,6 milyar doların daha harcanması öngörülmüştür. Bunun büyük bir kısmı, nükleer saldırı silahlarının daha fazla sayıda üretilmesi ve planlanan uzay silahlanmasına hizmet edecektir. Bu ise hâlen var olan askeri-politik denge üzerinde olumsuz, ağır etkilerde bulunacaktır.

Askeri üstünlük kazanmaya ilişkin Pentagon görüşü bir kez daha İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde Washington'un "atom değneği"ni tekeline alarak, bunu çok uzun bir süre elinde tutabilmek için yaptıklarını akla getiriyor. Uzayın askerileştirilmesi halinde, stratejik eşitliğin sağlanması çok daha karmaşıklaşacaktır.

ABD, füze savunma sistemlerinin sınırlandırılmasına ilişkin 1972 tarihli Sovyet-Amerikan anlaşmasının uzatılmamış olduğunu ve buna dayanan saldırı ve savunma silahları arasındaki karşılıklı ilişkiyi, dünya

halklarından gizlemektedir. Sovyetler Birliği Savunma Bakanı Mareşal Sergey Sokolov, 5 Mayıs 1985 günü TASS ajansıyla yaptığı bir söyleşide şu açıklamayı yapmıştır: "Geniş tutulmuş bir füze savunma sisteminin yaratılması ile taraflardan birinin stratejik konumu zedelenecek ve diğer tarafı ya stratejik saldırı silahlarını artırmaya, ya da bunu uydusavar araçlarla güçlendirerek durumunu düzeltmeye zorlayacaktır. Büyük bir olasılıkla her ikisi de birlikte yapılacaktır." Bunun sonucunda hem uzayda, hem de yeryüzünde denetimsiz bir silahlanma yarışı başlarken, uluslararası durum da tamamen bozulacaktır. Yeryüzünde nükleer bir savaş tehlikesi dramatik bir biçimde artacaktır. Çünkü:

- Uzay silahları teknik açıdan çok karmaşık olup arıza yapabilmektedir. Yani sadece teknik bir hata yüzünden çatışma başlayabilecektir.
- Uzay silahları, olağanüstü tehlikeli bir biçimde "zaman"a bağlıdır. Çünkü bir saldırıdan önceki uyarı zamanı, bu silahlarla sadece bir dakikanın parçacıkları kadardır. İlk darbeyi vurmak isteyen için büyük askeri bir avantaj sağlamaktadır. Bu nedenle ABD'nin eline geçecek uzay silahları, bunalım durumlarında, özellikle denge bozucu olarak kabul edilmelidir.
- Uzay silahları, silahlanmanın sınırlandırılması ve silahsızlanmaya ilişkin bütün alanlarda, özellikle denetim alanında çok karmaşık sorunlar yaratmaktadır. Bu nedenle politik ve askeri güvenin oluşmasına ters etkide bulunmaktadır.

ABD'nin uzay planlarının gerçekleştirilmesi halinde Sovyetler Birliği ve müttefikleri, gerekli olan karşı önlemleri alacak ve askeri-stratejik denge daha yüksek ve daha tehlikeli bir düzeyde korunacaktır. Bundan ise kimse kazançlı çıkmayacak, aksine herkes zarar görecektir.

Bu nedenle Sovyet önerileri, silahlanma yarışını uzaya hiç mi hiç taşımamayı ve yeryüzünde de sona erdirmeyi hedeflemektedir. Bu öneriler nükleer silahların anlaşmalarla belirtilecek şekilde azaltılması ile birleştirilirse, askeri-stratejik denge gittikçe daha düşük düzeylere çekilecektir.

"Yıldız Savaşları" için yapılan hazırlıklardan kimler kazanç sağlamaktadır?

2 Haziran 1983 günkü International Herald Tribune gazetesi şöyle yazıyordu: "Arasıra başgösteren barış korkularına rağmen, hiçbir ticaret dalı silahlanma işi kadar dallanıp budaklanmıyor. Yıldız Savaşları denilen proje yarım milyar dolarlık bir ticareti müjdeliyor." Ama bu, ilk maliyet tahminleriydi ve Başkan Reagan'ın "Yıldız Savaşları" konuşma-

sından 9 hafta sonra söyleniyordu. Aradan geçen süre içinde yapılan kesin hesaplamalar, bunun 2,5-3 katına yükseldiğini gösteriyor.

Sadece hazırlık çalışmaları ve uzay silahları için tek tek sistemlerin geliştirilmesi yolunda resmi verilere göre gelecek beş yıl içinde 25-30 milyar dolar harcanacaktır. 1985/86 bütçe yılında 3,7 milyar dolar ayrılmıştır. Bilimadamları sadece "füze kalkanı" için araştırma ve geliştirme maliyeti olarak, gelecek sekiz yılda 60-70 milyar doların harcanacağını hesaplamaktadır.

Bu projeden kâr sağlayan en başta 10 büyük ABD silah tekelidir ve bunlar bütün Pentagon siparişlerinin üçte birini almaktadırlar. Uzay silahı üretecek olan tekellerin hisse senetleri, daha şimdiden artarak, en düşük değere indiği 70'li yıllara oranla 6 ilâ 38 kat yükselmiş bulunuyor.

Amerikan ekonomi dergisi "Fortune", daha 1981 sonbaharında ABD Savunma Bakanı Casper Weinberger'in uzay saldırı silahları talebini öne sürdüğü bir konuşmasından alıntı yaparak şöyle yazmıştı: "Gelecekteki bu hükümet programı, daha şimdiden bu alanda en önemli geliştirme çalışmaları yapmış olan silah şirketlerine, yani McDonnel Douglas Martin Marietta, Boeing, Hughes Aircaft ve diğerlerine yüz milyonlarca dolar getirecektir."

Uzay silahlanması üzerine çalışan bu tekeller yanında Rockwell International, Lockheed, Thompson Ramo Woodridge Inc., Eaton ve Helionetics firmaları da Pentagon'un uzay silahlarına ilişkin siparişlerini karşılamaktadır. Lazer toplarının çoğu San Francisco ile San Diego arasında yer alan laboratuvarlarda üretildiğine göre, ABD askeri-sanayi kompleksinin ana çekirdeğini oluşturan "Kaliforniya Kabilesi"nin politik rolü de ortaya çıkar. Aynı şekilde, ilk havada üstlendirilmiş füzesavar uydunun Dallas'daki Ling-Temco-Vaught şirketinde yapılmış olması da bir rastlantı değildir. Yani bugün ABD'de Teksas'ın silahlanma ve finans oligarşisi, Kaliforniya'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır.

Bakanlık dairesi komutanlık mevkii ve silahlanma sanayiinin yönetim büroları arasındaki personel değişiminde "döner kapı etkisi"ne tipik bir örnek gerekirse, Pentagon'un şimdiki Araştırma Dairesi Başkanı olan Richard De Lauer'in kariyerine bakılabilir. De Lauer, Washington'daki ABD Savunma Bakanlığı'ndaki görevine atanmadan önce Kaliforniya'nın Redendo Beach'indeki Thompson Ramo Woodridge Ing. (TRW) adlı silah tekelinin baş işletmecilerinden biriydi.

Avrupa'da pek bilinmeyen silah firmalarından biri de Helionetics İnc.'dir. Şimdiye kadar atom bombaları için yapıtaşları üreten ve erken davranıp lazer silahları konusunda uzmanlaşmış olan bu firmanın görevlisi ve aktif adamları arasında "Yıldız Savaşları" kavramının manevi yönlendiricisi ve "Hidrojen bombasının babası" Edward Teller, Reagan'

ın kişisel dostu Robert Grey ve uzay silahlanmasının azılı savunucularından Amiral Thomas B.Hayward da vardır.

International Herald Tribune, 29 Nisan 1983 günü şunları yazıyordu: "Lazer firması Helionetics, milyonlarca dolar tutarında sermaye hissesini hem önde gelen bilimadamlarına ve askeri uzmanlara, hem de Reagan yönetimiyle ilişkileri olan diğer kişilere dağıtmıştır. Bu hisselerden alan kişiler arasında Edward Teller de vardır." Esas mesleği yanında bu şirketin direktörlüğünü de yapan Teller, bir süreden beridir "danışmanlık parası" olarak günde 1000 dolar almakta olup, 800 bin dolarlık hisse senedine sahiptir. Teller'in ek olarak 40 bin hisse senedi daha aldığı söyleniyor. Helionetics'e ait bir adet hisse senedinin borsada 1981' de değeri 3 dolar iken, 1985'de 6 kat değer kazanmış bulunuyor.

Araştırma çalışmalarının gelişmesi Pentagon'un belirttiğinden çok daha ileri aşamadadır. Çünkü bu çalışmaların bir kısmı yıllardır hem devlet labaratuvarlarında, hem de silah tekellerinde yürütülmektedir. Örneğin Rockwell International ve TRW, on yıldan fazla bir süredir lazer silahları üzerinde çalışmakta olup bazılarını da denemişlerdir.

Litton Industries şirketinin 14 araştırma bölümünden 9'u, SDI silahları ile ilgili olarak çalışmaktadır. Lockheed Missiles and Space Co., Astronautics (uzaycılık) adında yeni bir bölüm oluşturmuştur. Aerojet-General ise, uzay silahları için "çok yönlü özel grup"unda en iyi mühendislerin çalışmalarını koordine etmektedir.

Pershing-II füzelerini üreten Martin Marietta da halen yeni yakalayıcı füzeler üzerinde çalışılmaktadır. Bu tekel, hedefe varmazdan önce yönlendirilebilen topçu mermisi "Copperhead" gibi "akıllı kurşun" denen mermilerin üretiminde kazandığı tecrübeden yararlanmaktadır. Los Angeles'deki Rocketdyne şirketi, güçlü füze motor takımının yapımında kazandığı tecrübeyi, elektro manyetik atış rampaları ile kimyasal lazerin geliştirilmesinde kullanıyor.

Pentagon, 1983 baharında beş üniversite ile, "uzayda nükleer olmayan enerji üretimindeki belli sorunlar" üzerinde araştırma yapılması için 19 milyon dolarlık bir araştırma programı bağlamıştır. Kimyasal ve röntgen ışınlı lazerler yanında, Rockwell ve TRW, "ışın demetleri üzerine yüklenmiş parçacıklar" (lazer ile hızlandırıcının birlikte kullanılması) konusunda çalışmaktadır. "Yıldız Savaşları" için yeni süper bilgisayarların geliştirilmesinde IBM, Honeywell ve TRW büyük çabalar harcamaktadır.

Bütün bunlar göstermektedir ki, ABD'de sürdürülmekte olan uzaya yerleştirilecek parçalarla uydusavar sistemlerin yaratılmasına yönelik "araştırmalar" daha şimdiden bilimsel araştırmaların çerçevesini çoktan aşmış bulunuyor. Gelecekteki uzay saldırı silahlarının tek tek

bileşenlerinin belirli deneme modelleri üzerinde daha şimdiden çalışılmaktadır.

ABD Birleşik Uzay Komutanlığı'nın yeni başkanı olan General Abrahamson'un, planlanandan iki yıl önce yani 1987'de lazer silahlarıyla uzayda ilk denemelerin yapılacağını söylemiş olması boşuna değildir.

Avrupalılar, ABD'nin planladığı uzay silahlarından ne yarar umabilirler?

Kısaca söylemek gerekirse hiçbir yarar söz konusu değildir. Çünkü;

● "Yıldız Savaşları" kavramının daha önce tanımlanan politik ve askeri denge üzerine, silahlanma yarışını hızlandırma ve sonunda nükleer bir felaket tehlikesini artırma üzerine olumsuz etkileri dünyadaki bütün insanlar için geçerlidir. Ama özellikle Avrupalılar için, kıtanın coğrafi durumu, nüfusunun yoğun olması, altyapısının etkilenebilirliği ve devletlerarası ilişkilerin dengeli olmasından büyük ölçüde etkilenmesi yüzünden bu yansıma daha fazla önem taşımaktadır.

● ABD politikacıları kendi bölgeleri için bir "şemsiye"ye sahip olmak inancındaysalar, kendi "şemsiye"lerine güvenerek bir nükleer savaşı başlatabilirler ve Batı Avrupalıları "yağmurda" bırakabilirler. Batı Avrupalılar için böylesi bir "şemsiye", örneğin orta menzilli füzelerin kısa uçma süreleri gibi bir çok nedenlerle zor gerçekleşebilir. Ayrıca Washington'un hesaplamalarına göre, bir nükleer savaşın "kabul edilebilir bedeli" olan 20 milyon ABD yurttaşının ölmesine, Batı Avrupa'nın kayıpları dahil değildir. Bunu da hesaplamak ABD'deki bazı kişiler için her halde boşuna(!) zaman kaybıdır.

Batı Avrupalı politikacıların daima özellikle tehlikeli olarak belirttikleri şey, yani "Batı Avrupa'nın çözülmesi" aynen gerçekleşecektir. Kısaca, NATO'nun ABD'li ve Batı Avrupalı üyeleri için farklı olan güvenlik konusu, yaşanan gerçeklik haline gelecektir.

● Uzayın askerileştirilmesi ve yeryüzünde silahlanma yarışının daha da hızlandırılması, uluslararası politikada askeri etkenin rolünü kaçınılmaz olarak artıracaktır. Bu durum, NATO'nun askeri yönden en güçlü devleti olan ABD'nin devletlerarasındaki ilişkilerde, sorunların çözümünde Batı Avrupalı ve öteki devletlerin zararına davranmasını getirecektir. Bunun için yeterince deneyim geçirilmiştir.

● ABD'nin uzay planları olağanüstü pahalı bir girişimdir. İlk araştırmalar için 26 milyar dolar öngörülmüştür. Öyle görünüyor ki ABD, kısmen dolaysız, kısmen dolaylı yoldan yüksek faiz politikası aracılığıyla diğer ülkeleri de bu projeye çekecektir. Bunun sonuçları konusunda bizzat ABD Merkez Bankası Başkanı Paul Volcker şu uyarıyı yapıyor:

"Dünyadaki tasarrufların büyük bir kısmını bizde toplarsak, dünyanın diğer bölgelerindeki ekonomik büyümeyi engellemiş oluruz."

ABD'nin SDI projesinin adını duyar duymaz Batı Avrupalı politikacılarının çoğunun tüylerinin diken diken olması boşuna değildir. Sadece az sayıda Batı Avrupalı politikacı, uzayın askerileştirilmesinde "basamak" olmak için kendi düşüncelerini yaymaya çalışmaktadır. Bunun için uzay silahları araştırmalarından yeni bilimsel ve teknik bilgi elde ederek ekonomik kazanç sağlanabileceği gerekçesi bile öne sürülmektedir. Oysa ABD'nin müttefikleriyle böyle bir işbirliğine girme niyeti yoktur.

Örneğin Bremen'deki "İleri Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü" (PIW)'nün yaptığı bir araştırmada şu sonuca varılmıştır: "SDI programına büyük çapta katılım, F.Alman sanayii için yarar bir yana zararlı bile olacaktır. F.Almanya halen, Münih'teki İfo Enstitüsü ve "5 Büyük" lerin istatistiklerine göre en yeni teknolojilerde uluslararası rekabet gücüne sahiptir. Bunun nedenlerinden biri, ihracatı yapılan malların büyük ölçüde çeşitliliğidir. Önemli işletmeler askeri araştırmalara yönelirse, ihracat mallarımız azalacak ve dıştan etkilenebilecektir. Dahası var: ABD hükümeti 'askeri yönden kritik' sınıflamasıyla gelecekte SDI programının sivil artık ürünlerinin ihracatını bile yasaklayabilir. Buradaki sanayii öncekinden daha fazla olarak sınırlanacaktır." (Vorwaerts, Bonn Nr. 23/1985)

Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin tanınmış bilimadamı Prof.Dr. Baron von Ardenne, 9 Nisan 1985 tarihli Neues Deutschland gazetesinde çıkan bir yazısında şu saptamayı yapmıştır: "Geçtiğimiz on yılların tecrübeleri bize şunu öğretmektedir ki, ABD'nin silahlanmasına her katılım, halkların ve insanların çıkarına sadece zarar vermiştir. Batılı bilim ve ticaret adamları, birçok kez şikayette bulunarak sürecin ABD için tek yönlü çalıştığını, ortaklarının ise sadece yan sorunlarla ilgilenebildiğini, Amerikalıların yeni teknolojiyi hep kendilerine sakladıklarını söylemişlerdir. ABD'nin daha şimdiden katılacak ülkeleri saptadığı, aslında bunlara birbirinden bağımsız yan görevler verileceği anlaşılmıştır. Böylece bu alanlarda zaten ABD'den daha önde olan ilgili ülkeler projenin genel çapı hakkında aydınlatılmamış kalacaklardır. ABD' nin önde gelen silah tekelleri, kullanılan bütün bilgileri kendi ellerinde toplayıp güvence altında tutarken, aynı zamanda piyasada bulunan istenmeyen Batı Avrupalı ve Japon rakiplerini yok etmektedirler."

ABD'nin getirdiği "Yıldız Savaşları" için ayrı ayrı araştırma projelerine katılma önerisi, Avrupa'nın ileri gelen kapitalist ülkeleri, Japonya ve diğer devletlerin bütün entellektüel ve ekonomik potansiyelini kendi maceracı stretejisi için kötüye kullanmayı ve ilk kurban olarak da onları öne sürmeyi amaçlamaktadır yalnızca. Bunun açığa çıkması

önemlidir, çünkü, ABD'nin uzayda kuracağı bir saldırı sisteminin araştırma ve geliştirme çalışmalarına katılmama, objektif olarak gelecekteki bir dünya felaketinde kendisini suçlu duruma getirmemeyi sağlayacaktır.

SSCB Savunma Bakanı Mareşal Sergey Sokolov 5 Mayıs 1985 günü TASS ajansıyla yaptığı bir söyleşide şunları söylemiştir: "Uzay silahlarının yaratılmasının hem ABD'nin kendisinin, hem de müttefikleri için daha az güvenlik demek olacağı bilinmelidir. Böylesi bir sonuç, 'Yıldız Savaşları'na girişenler ile bu tahrikçi programa katılmayı teşvik edenlerce unutulmamalıdır."

Bu görüş bugün Avrupa'daki sorumlu ve gerçekçi düşünen birçok politikacı tarafından da savunulmaktadır. Örneğin İsveç hükümetinin Haziran 1985'te yaptığı dış politikaya ilişkin bir açıklamada şöyle deniyordu: "Uzaydaki nükleer silahlara karşı geçit vermez bir savunma hattı yaratma çabasıyla güvenliğe erişmek olası değildir. Yeni silah sistemleri daima daha yeni askeri karşı-araçların üretilmesini doğurmaktadır." İsveç eski Başbakanı Olaf Palme, ABD'nin "hafife alınamayacak derecede güvenlikli bir silah sistemi oluşturma" çabalarını, "sonunda daha büyük güvensizliğe yolaçacak amaçsız arayışlar, bir hayal" olarak nitelendirilmiştir.

Tanınmış Amerikalı fizikçi ve Nobel ödülü sahibi Hans A.Bethe, ABD'nin uzayı silahlandırmasının sonuçlarını şu isabetli sözlerle tanımlamaktadır: "Avrupa'da daha az güvenlik olacaktır. Hem bizim için, hem de Ruslar için daha az güvenlik olacaktır." (Die Wahrheit, B. Berlin, 2.7. 1985) Bethe, Batı Avrupa ülkelerine, ABD'nin SDI araştırmalarına katılmama ve bunun yerine uzayın barışçı amaçlara yönelik kullanılmasına ilişkin projeleri desteklemeleri çağrısında bulunmuştur.

Uzay silahlarının geliştirilip üretilmesi, 1972 tarihli "Anti-balistik füzeler" (ABM) anlaşmasına aykırı mıdır?

Füzesavar sistemlerini sınırlandırmak için 26 Mayıs 1972'de imzalanan SALT-I Anlaşmasıyla SSCB ile ABD, her iki tarafın da birbirinden ayrı iki bölgede (başkent ile kıtalararası nükleer füzelerin konumlandırıldığı bölge arasındaki füze sayısını) sınırlandırma yükümlülüğünü (100'den fazla füze bulundurmama) üstlenmişlerdir. Ama bunun yanında 3 Temmuz 1974'te her iki ülke tarafından imzalanan ek bir protokolle, her iki tarafın da (başkent ve diğer bölge arasında seçme yaparak), birindeki sistemden vazgeçmeleri kararlaştırılmıştır. Anlaşmanın 4. bendi 1. paragrafında, imza koyan tarafların hiçbir füze savunma sistemini veya onun bileşenlerini denizde, havada, uzayda veya karadaki hareketli sistemler üzerine kurmamaları, denememeleri ve bulundurmamayı üst-

lenmişlerdi. Anlaşmanın 1. bendi 2. paragrafında her iki tarafın da bütün ülkeyi kapsayan füzesavar sisteme sahip olması yasaklanmıştı.

Günümüzde bu anlaşmanın önemi çok büyüktür. Zira stratejik silahların sınırlandırılmasına ilişkin olan imzalanmış ve yürürlükte bulunan bu anlaşma, belirli nükleer silah sistemlerinin geliştirilmesi, denenmesi, yapımı ve yerinin değiştirilmesine karşı, bir uluslararası hukuk önlemini oluşturmaktadır.

Sovyetler Birliği, bu anlaşmanın sözüne ve özüne daima bağlı kalmıştır. Pentagon'un "Yıldız Savaşları" kavramı, ABM Anlaşması'na karşı olduğu gibi 3 Temmuz 1974 tarihli protokolü de açık bir şekilde zedelemektedir. Çünkü kapsamlı ve tamamen yeni tipte bir füzesavar sisteminin geliştirilmesini, denenmesini ve kurulmasını amaçlamaktadır.

ABD Başkanı Reagan 23 Mart 1983 tarihinde belirttiği ve kendisi tarafından uzayda bir savunma sistemi oluşturulması görevinin verildiğine ilişkin konuşmasının ABM Anlaşması'ndaki yükümlülüklere uygun düştüğünü, bunun anlaşmanın 2. bendindeki füzesavar sistemlerin tanımlamasına açıkça uyduğunu söyleme çabası (ki burada sadece karşı füzelerden, onların atış rampalarından ve ona ait telsiz ölçüm istasyonlarından söz edilmektedir), bu anlaşmanın açıkça anlamına ters düşmekle kalmayıp, anlaşma metnindeki tanıma da ters düşmektedir. Çünkü anlaşma metninde, "balistik füzeler veya onların unsurlarıyla mücadelede kullanılan sistem" denmektedir ve bu unsurlar da *halen* üç tanedir (karşı füzeler, atış rampaları, telsiz ölçüm istasyonları).

Bu şekilde o zaman (1972'de bilinen bu tür sistemlerin tek biçimi tanımlanmıştı. Ama "halen var olan" deyimi eklenerek durum açıklığa kavuşturulmuştu. Böylece anlaşma imzalandığında, daha henüz bilinmeyen veya görüşülmemiş bu sistem tiplerinin de kapsanması amaçlanmıştı. Bu, yukarıda sözü edilmiş bulunan ve deniz, kara veya uzayda konumlandırılmış her türlü sisteme genel bir yasak getiren anlaşmanın 5. bendinde açıkça onaylanmış ve teknik gelişmelerin de hesaba katılması gerektiğinden, uzatılmaması halinde de geçerli olmasını sağlamıştı.

Bu nedenledir ki ABD Savunma Bakanı Weinberger'in kendisi de, ABD'nin uzayı silahlandırmasının ABM Anlaşması ile uyuşup uyuşmadığı konusunda kuşkusunu belirtmiştir. AFP ajansı, 7 Eylül 1984 günü Washington'dan şu haberi vermekteydi: "ABD Savunma Bakanı Casper Weinberger, ABD tarafından uzayda lazer silahları ile bir 'stratejik korunma kalkanı' oluşturulması halinde bunun, Sovyetler Birliği ile ABD tarafından imzalanmış füzesavar sistemleri sınırlandırma (ABM) anlaşmasına ters düşüp düşmediğinin araştırılması gerektiğini söylemiştir"

Reagan yönetiminin önde gelen temsilcileri, ABM Anlaşması'nı çiğnemelerini haklı göstermek için Sovyetler Birliği'nin de uzayda aske-

ri araştırmalar yaptığını öne sürmektedirler. Bu konuda Mareşal Sergey Sokolov 5 Mayıs 1985'te şu açıklamayı yapmıştır: "Bizde araştırma çalışmaları yapılmaktadır, bu arada askeri çerçevede de çalışılmaktadır. Ama bu çalışmalar uzay saldırı silahlarının geliştirilmesi doğrultusunda değil, uzayda konumlandırılmış erken uyarı, keşif, haberleşme ve denizcilik sistemleriyle ilgilidir... SSCB bitim süresi belirtilmemiş olan 1972 tarihli anlaşmadan vazgeçmemiştir, ona uymayı sürdürmektedir."

Washington'un uzayı askerileştirme planları, sadece ABM Anlaşması'na ters düşmemekte, ayrıca 27 Ocak 1967'de imzalanıp 10 Ekim 1967'de yürürlüğe giren, ay ve diğer gök cisimleri de içinde, uzayın araştırılması ve kullanımında devletlerin uymak zorunda oldukları ilkelere ilişkin çok taraflı anlaşmaya, uzayın barışçı kullanımına ilişkin olarak BM 39. Genel Kurulunca kabul edilen karara, halen yürürlükte bulunan SSCB ve ABD arasındaki ikili anlaşmalara, 29 Mayıs 1972 tarihli ikili ilişkilerin temellerine ilişkin anlaşmaya ve 22 Haziran 1973 tarihli nükleer savaşın önlenmesine ilişkin sözleşmeye de ters düşmektedir.

ABD'nin, uzayı silahlandırmama konusundaki BM kararlarına saygısızlığı ve uymak zorunda olduğu uluslararası yükümlülüklerini açıkça ihlali, sonuçta, Washington'daki yönetimin uluslararası hukuk düzenini hiçe saydığının yeni bir örneğini oluşturmaktadır.

Sovyetler Birliği'nin uzayın silahlandırılmasına karşı olması, onun bu alanda halen bilimsel-teknik ve teknolojik açıdan geri olması yüzünden midir?

Pentagon'un propagandacıları bu konuda her türlü mantığa ters düşen ve aslında birbirini dışlayan "gerekçeler" kullanmaktadırlar. Bir yandan SSCB'nin modern füzesavar silahları büyük çapta geliştirdiğini ve ABD'nin bir "lazer boşluğu" karşısında kaldığını yazıyorlar. Öte yandan da resmi araştırmalar yayınlayarak, Sovyetler Birliği'nin optik sistemler, Sensor'lar, havacılık ve bilgisayar tekniğinde ABD'den 10 yıl geride olduğu sonucuna varıyorlar.

Her ikisi de yanlıştır. SSCB'nin önde olduğuna ilişkin uyarılar, Krasnoyarsk'ta dev bir radar tesisinin kurulmakta olduğu ve yerden atılan yeni savunma füzelerine ilişkin "haberler", ilk önce kendi planlarını haklı çıkartmayı amaçlamaktadır. Bu şu esasa göre yapılıyor: Washington'un daha şimdi planladıkları Moskova'da zaten vardır. Ne var ki SSCB'nin uzay silahlarına ilişkin hiçbir planı yoktur ve bu çok iyi biliniyor. Bu nedenle şaşırtmacaya başvuruluyor: Ya "Ruslar" çok kapsamlı bir füzesavar sistemi kurmak üzeredirler veya kurmuş bulunuyorlar. Bunun kanıtı olmadığından, Sovyetler Birliği'nin Moskova çevresinde hem sınırlı bir füzesavar sistemine, hem de hava savunma sistemine sahip olduğunu hatırlatıyorlar! Bunu söylerken de, birincisinin ABM

Anlaşması'ndaki koşullara tamamiyle uyduğundan, ikincisinin de konuyla bir ilgisi olmadığından hiç mi hiç söz etmiyorlar.

Öte yandan Sovyetler Birliği'nin "bilimsel-teknik geriliği" veya belli teknolojik sorunları "çözme yeteneğine sahip olmadığı"na ilişkin iddialar, bir insanın ömrü kadar uzun bir süredir, antikomünist propaganda malzemesi olarak kullanılmaktadır. Ne var ki, bu doğrultudaki bütün söylenenlerin, kendi kendini aldatmadan öte birşey olmadığı da uzun zamandan beridir kanıtlanmaktadır.

Başkan Reagan, 23 Mart 1983'de Beyaz Saray'da yaptığı "Yıldız Savaşları" konuşmasından sonra, Kennedy'nin eski ekonomi danışmanı ve meşhur Massachusetts Teknoloji Enstitüsü Başkanı Prof.Jerome Weisner şu açıklamayı yapmıştı: "Uzayda harika silahlara ilişkin sözler, Rusların Amerikan teknolojisiyle atbaşı gidemeyeceklerine ilişkin büyük yanılgının bir sonucudur. Başkan Reagan'ın buyurduğu gibi, uzayda yoğun bir araştırma ve geliştirme programını planlarsak, Ruslar da aynısını yapacaktır."

1930'lardan beridir nükleer fiziğin öncülerinden olan Sovyetler Birliği, 1949'da sadece ABD'nin atom bombası tekelini kırmamış, bu alanda, ilk nükleer enerji santralını ve dünyanın ilk buz kırıcısını yaparak barışçı amaçlarla kullanımı gerçekleştirmişti. Aynı amaçla Sputnik uçuşunu ve Yuri Gagarin'in uzayın kapısını tıklatmasını gerçekleştiren odur. Öte yandan ABD'nin bir dizi stratejik meydan okuması gözlenmiştir: Stratejik bombardıman uçağı (1948), uçak gemilerinde taşınan atom bombardıman uçağı (1950), ileri üslerde atom bombardıman uçağı (1953) denizaltında taşınan uzaktan güdümlü silahlar (1954) ve hücum bombardıman uçağı (1957). ABD, bunların hepsini de ilk yapan ülke olmuştur. Çok başlıklı ve tek tek yönlendirilebilen atom başlıkları ile daha uzun menzilli Marsch başlıkları için de aynı durum söz konusudur. ABD bütün Sovyet uyarılarına rağmen bu tehlikeli silahları geliştirmeyi sürdürdükten sonradır ki SSCB, 1970'li ve 1980'li yılların ortasında bu silahları üretmiştir.

Dünyada her dört araştırmacıdan biri, bugün Sovyetler Birliği'nde çalışmaktadır. Sovyetler Birliği insanın 8 ay süreyle uzayda çalışmasını sağlayan teknik donanımı geliştirmiştir. Sovyetler Birliği'nin bilim adamları, 500 derece (santigrad) sıcaklıkta ve 100 atmosferlik basınç altında iniş yapabilen, toprak örneklerini inceleyen, renkli panorama resimleri çekebilen ve sonuçları 50 milyon km. uzaklıktan yeryüzüne gönderebilen otomatik araçları Venüs gezegenine göndermiştir. Böylesi bir ülke, her türlü bilimsel-teknik meydan okumaya karşı duracak güçtedir. Lazer araştırmaları alanında da Sovyetler Birliği ön sıralarda yer almaktadır. Bu alanda quantum fiziğindeki çalışmaları ile lazer için gerekli temelleri oluşturan Fizik Nobel Ödülü sahibi Nikolai Bassov ile

Aleksander Prohorov gibi parlak bilimadamlarına sahiptir. Moskova Lebedev Enstitüsü'ne mensup profesörler olan A.V.Vinogradov ile I.I.Sobelman, röntgen-lazer ışınlarıyla çalışan dünyanın ilk araştırmacıları arasındadırlar.

1984'deki "Doğal bilimciler uzayın askerileştirilmemesi için uyarıda bulunuyorlar" konulu Göttingen Kongresi'nde konuşan Marburg'lu fizik profesörü ve lazer uzmanı Jürgen Altman bu konuda şöyle demişti: "Sovyetler Birliği lazerfüzyon araştırması alanında çok aktiftir. Şimdiye kadar diğer alanlarda olduğu gibi eminim bu alanda da ABD'nin olası bir askeri üstünlüğünü kolayca aşabilir, ki ABD'nin uzaydaki ışın silahlarında bir üstünlüğünden söz bile edilemez."

Sovyetler Birliği'nin uzay silahlarına karşı olması, onun her hangi bir silah tekniği veya askeri-bilimsel alanda geri kalmışlığı yüzünden değil, sadece ve sadece uzayı gelecekteki bir savaş alanı olmaktan ziyade, bir işbirliği alanı olarak görmesi yüzündendir. Sovyetler Birliği bunu, uzay çağının başladığı ilk günden beri kanıtlamaktadır. Daha 15 Mart 1958'de, ilk Sputnik uydusunun uzaya atılmasından 4 ay sonra, ilk 4 uydu uzayda dolanırken SSCB, Birleşmiş Milletler Örgütü'ne bir öneri götürerek, "Uzayın barışçı amaçlar için kullanılması, yabancı topraklar üzerindeki askeri üslerin kaldırılması ve uzay araştırmalarında uluslararası işbirliği için bir anlaşma" imzalanmasını istemişti. ABD'nin direnmesi ile karşılaşıp sonuca ulaşamayan bu ilk girişimler bile, SSCB'nin uzayın olası bir askerileştirmesi durumunda doğacak tehlikelerin, yeryüzünde saldırgan davranışlara yolaçacak karşılıklı etkilerini çok önceden gördüğünü göstermektedir.

Sovyetler Birliği ve Varşova Paktı'na üye diğer ülkeler, ne yeryüzünde, ne de uzayda üstünlük sağlama peşindedirler. M.Gorbaçov 26 Nisan 1985 günü yaptığı bir konuşmada şöyle demiştir: "Biz, kimin daha yüksek nükleer bir duvar kuracağına dair bir yarışma içinde değiliz. Ama askeri-stratejik dengenin bozulmasına da izin vermeyeceğiz. Varşova Paktı ülkelerinin ortak kesin tavrı budur." Gorbaçov 26 Haziran'da Dnepropetrovsk'teki konuşmasında da bunu en açık bir biçimde tekrarlamıştır: "Sovyetler Birliği, uzaydan gerçek bir tehlike ile karşıkarşıya kalacak olursa, etkin bir şekilde karşı koymak için olanakları yaratacaktır. Bu konuda –bütün kararlılığımla söylüyorum– kimsenin şüphesi olmasın."

Uzayın askerileştirilmesinin engellenmesi çabaları başarısız kalacak olursa, silahlanma yarışının yeni bir aşaması hem uzayda, hem de yeryüzünde başlayacaktır. Bir nükleer felaket tehlikesi artacak ve politik durum daha da bozulacaktır. Sovyetler Birliği, hiçbir şekilde bunu istememektedir. Bu nedenle bağlaşıklarıyla birlikte, uzayın sadece barışçı amaçlar için kullanılması, silahlanma yarışının durdurulması, askeri cep-

heleşme düzeyinin düşürülmesi ve nükleer savaş tehlikesinin azaltılarak, sonunda tamamen yok edilmesi için yorulmadan çaba göstermektedir.

ABD, uzayın askerileştirilmesi için uzun bir süreden beri çaba harcandığını öne sürmektedir. Bu doğru mudur?

Amerikalı politikacılar, gerçek durumun aksine sık olarak şu iddiayı öne sürmektedirler: Uzayın askerileştirilmesi, daha çeşitli askeri amaçlı uyduların ortaya çıktığı zaman başlamıştır ve SSCB o zamandan beri silahlanma yarışını uzayda sürdürmektedir. Ne ki bu iddialar asılsızdır. ABD ve Sovyetler Birliği tarafından uzayda konumlandırılan keşif, haberleşme, erken uyarı, denizcilik ve hava raporu uyduları uzay saldırı silahları değillerdir. Ne SSCB, ne de ABD halihazırda uzayda silaha sahiptir. İnsanlık için tehlikeli olacak uzayın silahlandırılması durumu, uzaydaki veya uzaydan yeryüzündeki hedefleri yok etmeye yönelik saldırı silahlarının yerleştirilmesiyle söz konusu olacaktır. Ondan sonra uzay silahları için yarış başlayacaktır ve ABD bu uzay saldırı silahlarının geliştirilmesi için hazırlıklarını çoktan başlatmıştır.

Modern silah sistemlerinin geliştirilmesi, temel araştırmalardan ve taslaktan seri halinde üretime ve kullanıma hazır hale getirilmesine uzanan ve en ince ayrıntıya inen bütün karmaşıklık, giderek daha çok zamanı gerektirecektir. Bu şekilde stratejik silahlar için 10 ilâ 20 yıl kadar bir zamana ihtiyaç vardır. Yapılması tasarlanan ve tamamiyle yeni teknolojilerle çalışacak olan uzay silahları için de aynı süre, hatta daha fazlası söz konusudur. Bu uzun geliştirme süresi, Sovyetler Birliği için de geçerlidir. Eğer uzayın askerileştirilmesine engel olmak için hiçbir anlaşmaya varılamayacaksa, karşı önlemlerin alınması kararına 10 yıl sonra değil, bugün varılacaktır.

"Yıldız Savaşları" programı için yeşil ışık, resmen ilk defa 3 yıl önce yakılmıştı: Ama lazer ve parçacık ışınları unsurlarına ise, yeşil ışık, silah tekniğinin araştırma, geliştirme ve denenmesi için 20 yıl önce yakılmıştı. Bazı kararlara varmak için, önceden bir dizi sonucun ortaya konması gerekiyordu. ABD Savunma Bakanı Caspar Weinberger, 11 Nisan 1983 günü Washington'da Havacılık ve Uzay Yazarları Derneği'nde yaptığı bir konuşmada açıkça şöyle demişti:

"10 veya 5 yıl önce bu olanaklar elimizde yoktu. Bugün mikroelektronik alanındaki muazzam teknolojik devrim, hava, kara ve denizde konumlandırılabilecek ve hareket edebilen füze savunma sistemlerini düşünebilmemize yol açan çok küçük ve çok yüksek verimli bilgisayarların yapılabilmesini sağlamıştır. Bu kapasite, enerji ışınlı silahlar, "akıllı" füzeler ve çok gelişmiş Sensorlar ile birlikte bize füze savunmasının geliştirilmesi için gerekli taslağı hazırlama olanağını vermektedir."

Yani "yıldız Savaşları"nı yönlendirebilmek için politik karar silah tekelleri ve devlet araştırma laboratuvarlarının 10 yıllarca süren çalışmaları sonucu oluşmuş maddi önkoşullara dayanmaktadır. Bu, Sovyetler Birliği yetkililerinin her zaman söylediklerini onaylamaktadır: Araştırma ilk adımdır. Onu, yeni silah tiplerinin denenmesi ve konumlandırılması izleyecektir.

Lazer'in askeri alanda kullanımına ilişkin ilk çalışmalar keşfinden hemen sonra, daha 1966 yılında Kaliforniya'daki Lawrence-Livermore laboratuvarında bu şekilden başlamıştır. Bir zamanlar Edward Teller'in yönettiği bu enstitü, 70'li yıllarda model uçakların, tanksavar füzelerin ve uçakların lazer ışınlarıyla yok edilmesine kadar işi vardırmıştır. Temmuz 1983'de ise Kaliforniya'da "Sidewinder" tipi havadan havaya atılan ve saatte 3200 km. hızla hareket eden 5 füzenin tahribi gerçekleştirilmiştir. Lazer topları, bir uçak üzerine yerleştirilmiş bulunuyordu.

Söz konusu sürecin kanıtı da, yüksek enerjili lazer silahlarının araştırılması için her yıl yapılan harcama miktarının 1973'de 90 milyon dolardan, 1985'de 534 milyon dolara yükseltilmesidir. 1986 için Reagan yönetimince ilk defa olarak 1 milyar dolar ayrılmıştır.

Washington'daki sorumlulara göre, uzayın gerçek ve büyük çaptaki silahlandırılmasına 1984 yılında başlanması gerekiyordu. Çünkü uzayda ilk saldırı silahları 21 Ocak'ta bir uydusavar silahla ve 10 Haziran'da bir füzesavar silahla denenmişti. "Öldürücü uydu" uzaydaki bir hayali hedefe yöneltilmişse de "füze öldürücü" uçmakta olan kıtalararası bir füzenin başlığını tahrip etmişti.

ABD, Cenevre görüşmeleri sırasında uydusavar ve füzesavar silahlarla yaptığı denemeleri sürdüreceğini duyurmuştu. Buna göre ASAT silahları, 1987'ye kadar kullanılır duruma getirilecektir. F-15 avcı uçaklarından iki filo ve onlara uygun uydusavar silahlarla hazırlanması öngörülmüştür. Bütün bu plan ve çabaların, Sovyet–Amerikan görüşmelerinin akışını en ağır bir şekilde zedelemeye yönelik olduğunu göstermek için daha uzun açıklamaya gerek yoktur.

ABD "Stratejik Savunma Girişimi"nin reklamını yaparken uzay silahlarının "insancıl" silahlar olduğunu söylemektedir. Bu iddia doğru mudur?

İnsan yerine silahları tahrip etmek daha iyidir, dendiği zaman bu, kulağa çok hoş gelmektedir. Daha yakından bakılacak olursa, bu iddianın çok yıpranmış olduğu ortaya çıkar. Bu iddia, sadece kamuoyunu yanıltmak ve bu planların insanlık için tehlikesini gözardı etmek için yayılmıştır. Uzay saldırı silahlarının, ABD'nin diğer stratejik silah sistemleriyle birlikte, Washington'un siyasi ve askeri amaçlarına ulaşması-

na yardımcı olması öngörülmüştür. ABD, şimdiye kadar uzaya yerleştirilecek silah sistemlerine yönelmekle, yeryüzündeki nükleer silahları nicelik ve nitelik açısından daha da geliştirmeye son vereceğini asla belirtmemiştir.

Aksine, nükleer silah potansiyelini dondurma önerisi, Washington tarafından kesin olarak reddedilmiştir. Batı Avrupa'ya orta menzilli füzelerin yerleştirilmesi sürdürülmüştür. ABD'nin SSCB gibi nükleer silahı ilk kullanan taraf olmayacağına ilişkin güvence vermesi çağrısı reddedilmiştir. Sadece bundan açıkça anlaşılmaktadır ki, uzayda yerleştirilmesi planlanan silah sistemleri, ABD'nin toptan nükleer silah savaşı senaryosunun sadece bir kısmını oluşturmaktadır. Bir nükleer savaşta silahlar ve insanlar, onlarla birlikte bütün insan uygarlığı yok olacaktır.

ABD'nin uzay planlarına hangi açıdan bakılırsa bakılsın, bunların politik dengeyi bozduğu, uzayda ve yeryüzünde silahlanma yarışını kışkırttığı ve üzerinde anlaşmaya varılan silahsızlanma sözleşmelerini hiçe saydığı görülmektedir. International Herald Tribune gazetesi konuya bu açıdan yaklaşarak 23/24 Şubat 1985'de şöyle yazıyordu: "ABD Başkanı hepsine ne derse desin; Yıldız Savaşları programı, nükleer çağın en sürükleyici ve en az düşünülmüş projesidir."

Ayrıca ABD'nin planlanan uzay silahlarının, sadece nükleer olmayan sistemlerle ilgili olduğu iddiası da gerçek değildir. Genel araştırma ve geliştirme çalışmaları içinde enerjisini "küçük" nükleer patlamalardan alacak röntgen-lazer silahları da vardır. Bu ise ABD uzay planlarının "insancıllığı"nı göstermektedir. 1963 atom denemelerinin durdurulması, 1967 uzay ve 1972 ABM Anlaşmaları'na göre zaten yasak olan uzayda nükleer patlamalar yapma, buna katılmamış birçok insanın yaşamını büyük ölçüde tehdit edecektir. Ama insanlar için dolaysız tehdit çok daha kapsamlıdır.

Amerikan politikacıları ve askerleri uzay silahlarını yeryüzündeki unsurlarla dolaysız mücadelede de kullanabileceklerini açıkça onaylamaktadırlar. Yetenekleri karşı tarafın stratejik füzelerini uçuş halinde yok etmeye yetecekse, bunlar havaalanları ve uçaklara karşı, savaş merkezleri, haberleşme ve komuta araçlarına karşı ve önemli ekonomik kuruluşlara karşı da kullanılabilecektir. Ve kimse, uçuş halinde yok edilecek bir nükleer füzenin yüküyle birlikte, bir büyük kent üzerine düşmesi durumunda ne olacağını bugünden söyleyemez. İnsanların maruz kaldığı dolaysız tehlike her halükârda çok büyüktür.

O halde açıkça ortaya çıkıyor ki, ABD'nin planlanan uzay silahlarının "insana dost" olduğu iddiasının gerçek anlamı, bu silahlanmanın saldırgan hedefler yanında, hayali dünya egemenliği planlarının tehlikelerini gizleme ve insanları yavaş yavaş gelecekteki bir "Yıldız Savaşı" fikrine alıştırmaya yönelik olmasıdır. Böylece ABD'nin uzay programı-

na karşı dünya çapında yer alan barış hareketinin etkisi kırılmak istenmektedir.

Yüz milyonlarca insanın ölümünü açıkça ve canice hesaplayabilen ABD propagandası, Pentagon'un uzay planlarının bir nükleer savaş tehlikesini daha da artıracağını dünya halklarından gizlemektedir. Bütün ülkelerin bilim adamları, sorumluluklarının bilincinde olarak, böylesi bir savaşın sonuçları hakkında şunu açıklamışlardır: Halen varolan nükleer silah potansiyelinin sadece bir parçasının patlaması halinde bile, bütün insanlığın varlığı tehlikeye atılabilecektir. İklimsel, biyolojik ve insan genetiğine ilişkin değişiklikler, yeryüzünün her yerinde etkili olacak ve insanların yaşama temelleri yok olma tehdidiyle karşı karşıya kalacaktır.

Durum saçmadır. Uzayın araştırılması ve barışçı kullanımı bile, insanlığın önemli sorunlarının çözümlenmesi için olağanüstü derecede olumlu olanaklar sunmaktadır. Uzay meteorolojisi, uydularla çevre denetimi ve doğal felaketlerin önceden bilinmesi, hammadde kaynaklarının uzaydan saptanması, bilimsel-teknik ilerlemeyi büyük ölçüde etkileyebilecek yeni araç ve teknolojiler bunlardan sadece birkaçıdır.

Demokratik Alman Cumhuriyeti kozmonotu Albay Dr. Sigmund Jaehn, kendi deneyimine dayanarak bu konuda şöyle diyor: "Uzun zamandan beri, kelimenin tam anlamıyla sıradan işler haline gelen şu işler vardır: Milyarlarca insan 150'den fazla ülkede, 300 tane atılmış ve atılacak haberleşme uyduları aracılığıyla TV seyredip, dinlemekte, telefon konuşması yapmakta, teleks çekmektedir. Yeryüzünün dört bir yanındaki 220 meteoroloji istasyonu, bilgilerini meteoroloji uyduları aracılığıyla doğrudan doğruya almaktadırlar ve gittikçe daha kesin hava tahminleri için kullanmaktadırlar. Son 20 yılda SSCB ve ABD'nin attığı toplam 30 yeryüzü araştırma uydusundan gelen bilgiler, 100'den fazla ülke tarafından yararlı amaçlar için değerlendirilmektedir. Uluslararası işbirliğinin etkinliği konusunda eşsiz bir örnek gösterilebilir: Üçü SSCB ve biri ABD tarafından uzaya atılan ve Uluslararası Deniz ve Hava Kurtarma Servisi KOSPAS/SARSAT'a ait olan dört uydu, geçtiğimiz üç yıl içinde 350'den fazla insanın hayatını kurtarmıştır. Uzay yolculuğu, daha bugünden insan yaşamını kolaylaştırmaktadır. Yarın kansere karşı mücadelede yeni bilgilerin elde edilmesini sağlama ve nükleer enerjiyi denetleyerek barışçı amaçlar için kullanma umudunu yaşatmaktadır.

Ama bunun için temel olan ön koşul, uzayın askerileştirilmesinin önüne geçilmesidir. Aksi takdirde uzayın barışçı kullanımı büyük ölçüde engellenecek ve ölümcül son gelecektir.

Reagan yönetiminin önde gelen sözcülerinin "uzay silahlarının yapılıp yapılmayacağına ancak tasarı aşamasından sonra karar verilecektir" şeklindeki sözleri nasıl değerlendirilmelidir?

Çeşitli tipte uzay silahlarının araştırılma ve geliştirilmesi, deneme ve yerleştirilmesine ilişkin büyük çaplı programa ilişkin temel karar zaten 1984 tarihli "113 numaralı Ulusal Güvenlik Emri" ile verilmiş bulunmaktadır. Bu silah programı, SDI direktörü ve doğrudan ABD Savunma Bakanlığı'na bağlı olan korgeneral James Abrahamson başkanlığında büyük bir hızla yürütülmektedir. Hava Kuvvetleri'nden gelen bu üç yıldızlı general (ABD'nin Vietnam saldırısı esnasında pilot olarak 49 saldırı uçuşu gerçekleştirmişti) büyük silah tekniği planlarının geliştirilmesinde uzun yılların deneyimine sahiptir.

1960'lı yıllarda, nükleer patlamaları gözetlemekte kullanılacak bir uydunun yapılmasını sağlayacak Vela projesini yönetmişti. 1970'li yıllarda General Dynamics firmasının F-16 savaş uçağı programının komutanı, genel denetimcisi ve başkanıydı. Aynı Abrahamson, 1980'li yılların başında da insanlı uzay mekiği proğramından sorumlu kişi idi.

"SDI" kavramına karşı gerek kendi ülkesi ABD'de, gerekse NATO'lu müttefiklerin ülkelerinde görülen tepki, Washington'un beklediğinden çok daha güçlü olmuştur. Sadece Nobel Ödülü kazanmış ABD'li kişiler ile Bilimler Akademisi değil, "Sorumlu Bilim Adamları Birliği"nin (UCS) 100 binden fazla üyesi de bu planlara karşı protestoda bulunmuştur. ABD'nin eski Başkanları, Dışişleri Bakanları, Savunma Bakanları, Başkanlık ve Pentagon Danışmanları dahi dikkat çekici ve uyarıcı seslerini yükseltmişlerdir.

Bu beklenmeyen geniş direniş karşısında ABD Başkanı Reagan ve diğer hükümet üyeleri, uzay silahlarının yapılıp yapılmayacağına ancak, tasarı aşamasından sonra karar verileceği güvencesini(!) öne sürdüler.

Bir yandan ilk tepkileri hafifletmeyi hedefleyen bu iddialar, diğer yandan Cenevre'deki Sovyet görüşmecisi karşısında hayali bir avantaj elde etme ve uzayın silahlandırılmasının hiçbir engelleme olmadan sürdürülmesi isteğine hizmet etmektedir. Başkan Reagan'ın New York Times gazetesi ile yaptığı bir söyleşide, ABD'nin "Yıldız Savaşları" programının "gerçekleşebilirliğinin ortaya çıkması"ndan sonra bu alanda ciddi görüşmelere oturabileceğini söylemiş olmasının başka ne anlamı olabilir ki? Bütün veriler, Washington'un her ne pahasına olursa olsun uzayı kendi yeni silahları için açık tutmak istediğini göstermektedir.

ABD'nin bu sözde güvenceyi veren yetkilileri aslında neye inanmaktadırlar? Füzesavar silahların araştırma ve geliştirme çalışmaları için harcanacak 60 milyar dolar, sadece "uzay silahlarının kullanılması olanaklı mı değil mi" gibi teorik bir soruyu yanıtlamak için mi ayrılmıştır? ABD Savunma Bakanı Weinberger, 13 Ocak 1985 günü CBS yayın kuru-

luşu ile yaptığı bir söyleşide açık açık şunları söylemiştir: "Stratejik Savunma Sisteminin ne araştırma, ne de yerleştirilme aşamasında bir vazgeçme olasılığını düşünmekteyim."

İngilizcede "point of no return" denen, varılan noktadan sonra geri dönüşün olanaksız olduğunu vurgulayan bir deyim vardır. Bu, silah tekniğindeki gelişmeler için de geçerlidir. Öyle bir aşamaya ulaşılır ki, bir yandan başarı görünmektedir, öte yandan da olası düşman bu silaha karşı bir başka silah geliştirmeye başlar. O zaman silahlanma sarmalını durdurmak çok zordur, onun kendi yasalarına uymak zorunluluğu ortaya çıkar.

Edward Teller, Washington'un gerçekten ne istediğini ikiyüzlü bir açıklıkla şu şekilde dile getirmiştir: "Ne yazık ki bugün varılan noktada, uzayda stratejik bir saldırı için geliştirilerek, olgunlaştırılmış hiçbir plan henüz yoktur. Eğer olacak olursa, uzay silahlarını derhal uzaya yerleştireceğiz ve artık sadece araştırma çalışması yapmayacağız."

ABD'nin savaş yanlısı güçlerinin söylediklerini nasıl insafsızca gerçekleştirdiklerini, Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombalarının örneği göstermektedir. Uzun yıllar süren araştırma ve geliştirme çalışmalarını bitirmiş olmalarına rağmen, herhangi bir uyarıda bile bulunmadan ve askeri açıdan hiçbir anlam taşımayacağı halde, Japonya'nın bu iki büyük kentine bombaları atmışlar ve yüz binlerce masum insanı öldürülmüşlerdir. Eğer anlaşmalarla yasaklanması sağlanamazsa, ABD'nin yeni uzay silahları bundan çok daha fazla sayıda insanı öldürecektir.

Dünyanın geleceği için Sovyet Amerikan görüşmelerinin önemi nedir?

12 Mart 1985'de Cenevre'de başlatılan Sovyet Amerikan görüşmeleri, uluslararası ilişkilerin gelecekteki gelişmesi ve halkların barışçı geleceği açısından büyük öneme sahiptir. Burada kapitalist ve sosyalist toplum düzenlerinin en güçlü askeri güçleri aynı masada oturmaktadır. Bütün dünyanın geleceği ve bütün halkların güvenliği, büyük ölçüde her iki ülke arasındaki ilişkilere bağlıdır. Bu görüşmeler sonunda, her iki tarafça kabul edilebilecek anlaşmalara varılacak olursa, insan uygarlığının devamı için ana sorunların çözümü, yani nükleer savaşın önlenmesi ve silahlanma yarışının durdurulması yolunda en önemli adım atılmış olacaktır. Dünya kamuoyunun bu görüşmelerin seyri ve sonuçlarına gösterdiği yoğun ilgi, bunun bir ifadesidir. Sovyetler Birliği ve ABD, silahlanmanın sınırlandırılması veya azaltılması sorunlarına bir çözüm yolu bulurlarsa, dünyanın bir numaralı sorununun tartışıldığı diğer toplumlarda da mutlaka ilerleme kaydedilecektir.

SALT-I Anlaşması'nı buna örnek gösterebiliriz: 1972 yılında bu anlaşmanın imzalanmasından sonra, Cenevre'deki silahsızlanma komitesinin çalışmaları hızlanmış, Viyana'da Orta Avrupa'daki silahlı kuvvetlerin ve silahların azaltılması için görüşmelere başlanmış ve nükleer silah denemelerine ilişkin Sovyet-Amerikan-İngiliz görüşmeleri gibi bazı yeni ikili veya üçlü görüşme turları yapılmıştı. SALT-I Anlaşması'nın imzalanmasından önce, 1971 yılında nükleer ve diğer kitle imha silahlarının deniz dibinde, okyanus dibinde ve altında yerleştirilmesini yasaklayan anlaşmaya varılmıştı.

SALT-I'in imzalandığı yıl, bakterioyolojik (biyolojik) ve toksit silahların geliştirilmesi, üretimi ve depolanmasını yasaklayan ve varolanların yok edilmesine ilişkin konvansiyona varılmıştı. 1977'de askeri ve çevreyi etkileyen diğer maddelerin kullanılmasını yasaklayan anlaşma imzalanmıştı.

Helsinki Sonuç Belgesi de Sovyet-Amerikan ilişkilerinin olumlu yönde gelişmesinin bir sonucu olmuş, SALT-I ve diğer anlaşmalar, örneğin 1968 tarihli atom silahlarının daha da yayılmaması (NPT) ve 1973 tarihli nükleer savaşın önlenmesine ilişkin anlaşmaların olumlu havasından sonra ulaşılmıştı.

Halen Cenevre'de sürdürülmekte olan görüşmelerde önemli anlaşmalara varılacak olursa, şüphesiz bu, silahsızlanma sorunlarının görüşüldüğü diğer toplantılara da olumlu etkilerde bulunacaktır. Çünkü Sovler Birliği ile ABD'nin nükleer silah sorunu, eşitlik ve eşit güvenlik ilkesinin uygulanması, silahlanma yarışının yayılmaması ve durdurulması ile silahsızlanmaya geçiş alanlarındaki politikalarında önemli farklılıklar vardır.

Bu sorunlar üzerinde varılacak bir görüş birliğinden sonra, Sovyet-Amerikan ilişkilerinin iyileştirilmesinde büyük bir adım atılmış olacaktır. Sovyetler Birliği, ABD'nin bazı etkin çevrelerinin, Sovyet-Amerikan ilişkilerindeki ağır gerginliklerin doğal bir durum olduğu yolundaki görüşlerini mahkum etmektedir. Bu konuda M.Gorbaçov 7 Nisan 1985'de şöyle demiştir:

"Cepheleşme, ilişkilerimizin doğal bir hatası değildir. Buna daha çok bir anomali denebilir. Böyle kalması için bizi zorlayan hiçbir neden yoktur. Biz, Sovyet-Amerikan ilişkilerinin iyileştirilmesini sadece olağanüstü önemde bir zorunluluk olarak görmekle kalmayıp, bunun olası olduğunu da görüyoruz. Tabii ki, burada karşılıklı gereklilik söz konusudur."

Her iki tarafın da olumlu bir tavır içinde olacağı, üst düzeydeki bir buluşma şüphesiz SSCB ile ABD arasındaki ilişkilere daha istikrarlı ve yapıcı bir karakter kazandıracaktır. M.Gorbaçov, daha sonra şöyle demiştir: "ABD hükümetine bu buluşmayı hem bizim halklarımız, hem de

diğer ülkelerin halklarının, SSCB ve ABD'nin politik çizgisinin düşmanlık ve cepheleşme olmayıp, karşılıklı anlayış ve barışçı gelişme arayışına yönelik olduğunu anlamalarını sağlama olarak değerlendirmesini öneririz."

İnsanlık, tarihinde ender rastlanan bir yol ayrımında bulunmaktadır. Ya "Yıldız Savaşçıları"nın planlarının durdurulması başarılacak ve uluslararası ilişkilerde temelli bir iyileşmeye varılacak veya bu planlar sürdürülerek, sonucunda uluslararası durum büyük ölçüde kötüleşecek, sosyal hizmetler daha da kısıtlanacak ve nükleer felaket tehlikesi gittikçe artacaktır. Barış hareketleri temsilcilerinin ifade ettiği gibi, dünya kamuoyunun ABD'nin planladığı uzay silahları programına karşı ayaklanması gerekmektedir ve bu mümkündür. İnsanlığın beşiği, yurdu ve ortak mirası olan yeryüzü gezegeni, en başka Washington'daki "Yıldız Savaşları" tehditlerinden etkin olarak korunmalıdır.

Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin Barış Derneği Hitler faşizmine karşı kazanılan zafer ile halkların Nazi barbarlığından kurtuluşunun 40. yıldönümü dolayısıyla şu açıklamayı yapmıştı:

"Azgın saldırgan güçlerin dünya egemenliği hevesi, insanlığı şimdiye kadar görülmemiş ölçüde silahlanma yarışının içine çekme, yeryüzünü kitle imha silahlarıyla doldurma ve gökyüzünü cehenneme çevirme çabaları, dünya çapındaki barış ve silahsızlanma hareketini şimdiye kadar olan en büyük görevle karşı karşıya bırakmaktadır. Bizi birleştiren talep, uzayın askerileştirilmesine asla izin vermemek ve yeryüzündeki nükleer silahsızlanmayı derhal başlatmaktır. Nükleer bir felaket tehlikesini gezegenimizden uzaklaştırmadan, huzur içinde olamayacağız."

Demokratik Alman Cumhuriyeti Bilimler Akademisi Uzay Araştırmaları Enstitüsü Başkanı ve DAC Barış Derneği Uzay Sorunları Danışma Kurulu üyesi olan Profesör Robert Knuth, şu uyarıyı yapmıştır:

"Uzay boşluğunun araştırılması ve kullanılması, insanlığın geleceği için henüz kestirilemeyen perspektifler saklamaktadır. Gittikçe daha fazla sayıda devlet, özellikle gelişmekte olan ülkeler, uzay araştırmaları ve teknolojisi için ulusal olanaklarını sürekli olarak genişletmektedirler. Meteorolojik uydular, uzaydan keşif, haber aktarımı, denizcilik ve kurtarma uyduları vd. bütün dünya halklarının uzay tekniğinden pratik olarak nasıl yararlanabileceklerini etkileyici bir şekilde göstermektedir. Uzayın askerileştirilmesi halinde bütün bu etkinlikler ve tabii ki uluslararası işbirliğinin temeli de yok olacak ve teknik-teknolojik gelişme ağır bir darbe yiyecektir."

Zaman zorlamaktadır. Uzayın askerileştirilmesini engellemek ve atom silahları ile diğer kitle imha silahlarını yeryüzünde yasaklamak ne kadar erken gerçekleşirse, yeryüzündeki bütün halkların barış ve güvenlik içinde yaşaması o kadar yakınlaşacaktır.

Başeğmeyen Şili

Şili'de kanlı darbeden bu yana geçen onüç yıl, Şili halkının faşizme karşı kararlı direnişinin sayısız örnekleriyle doludur. Bugün Şili, faşist diktatörlüğe karşı yükselen halk hareketleriyle sarsılırken, özgürlüğün kazanılması uğrunda verilen mücadelenin çilesi, acıları, kararlılığı ve onuru, ama hepsinden öte yenilmezliğidir yansıyan.

Aşağıda, darbenin daha ilk yıllarında bir grup Şilili komünist ve yurtseverin faşizme karşı hapiste, yeraltında ve sürgünde verilen mücadele üzerine anlattıklarından bir bölümü yayınlıyoruz.

– I –

YOLDAŞLARIMI NEDEN ÖLDÜRDÜLER

"Dava No. 1645
"Karar No. 1007
"Tarih. 18.10.1973
"Sıkıyönetim altında... a) aşağıdaki suçlular; Danilo Gonzales Mardones, Bernabe Cabrea Neira, İsidoro Carillo Torneria ve Vladimir Arenedo Contreras, aşağıda belirtilen suçları nedeniyle ölüme mahkum edilmişlerdir: Bombalarla donatılmış savaşçı grupları örgütlemek, patlayıcı madde imalı, depolanması ve nakliyesi..."

"22 Ekim sabahı şafak sökerken faşistler yoldaşlarımızı kurşuna dizdiler." Şili Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi Norma Hidolgo devam etti: "Kurşuna dizmekle görevlendirilen ilk ekip ateş etmeyi reddetmişti. Bu ekip değiştirildi. Ve yeni ekipteki askerler, ateş etmeyi reddettikleri taktirde kendilerine ateş edileceği söylenerek tehdit edildiler.

"Suçlu sizler değilsiniz. Biz asıl katillerimizin kim olduğunu bili-

yoruz" diyerek seslendi İsidoro Carillo.

"Asıl katiller sizin arkanızda duranlardır, size bizi vur emri verenlerdir. Ateş! Halk da bunu biliyor!"

...Ölmeden önce Vladimir ve İsidoro haykırdılar: "Yaşasın Komünizm!"

İsidoro büyük oğluyla son buluşmasında ona şöyle demişti: "Sevgili Fyodor, kardeşlerine bakmaya ve annene yardım etmeye hazırlanmalısın. Şunu da bilmelisin ki benim hayatta en büyük deneyim Komünist Partisi'dir. Herşeyimi ona borçluyum. Daima Parti'yle birlikte çalış ve ona sonuna kadar güven!"

Faşistler, yoldaşlarımızı meşum "Zeta Planı" komplosunu tezgahlamakla ve bölgemizdeki halkı katletmek planları hazırlamakla suçladılar. Ben de tutuklanmıştım. Ve belediye başkanı olduğum Coronel şehrinin belediye fonlarını bu planın finansmanına harcamakla suçlanıyordum. Bu, işçilere azami güven duyan halkın katledilmesine bir çeşit gerekçe bulmak amacıyla faşistlerin uydurdukları yalandı.

1970'de İsidoro Carillo Torneria (Partimizin Merkez Komitesi üyesi (Lota Schwanger kömür madenlerine genel müdür atanmıştı. Şehir merkezi meydanında başkan Allende bu atanmayı açıkladığı zaman, yaşlı maden işçilerinin gözlerinin yaşardığını hatırlıyorum. Halk kırmızı bayraklar taşıyor ve şarkılar söylüyordu. Onların o gün duyduğu sevinç, İsidoro ve yoldaşlarının katledildiğini işittikleri gün duydukları keder kadar büyüktü. Silahlı muhafızların gözetimi altında çalışan işçiler o gün maden ocaklarında komünist kahramanlar için birkaç dakika sessiz saygı duruşunda bulundular...

İsidoro'nun yönetimi altında maden ocaklarında işçi konseyleri kurulmuş ve üretim artmaya başlamıştı. Madende, iş elbisesi ve eldivenleri imal etmek için kurulan bir fabrikada kadınlara iş imkanı sağlanmıştı. Madenin önceki sahibi Coisino'nun ailesine ait olan parklar ve dinlenme evleri işçilerin mülkü haline getirilmişti.

Halk Birliği Partilerinin de desteğiyle, belediyemizin hudutları içinde daha önceleri hiç el atılmamış maden bölgesinin pek çok sosyal problemini halletmeye koyulduk. Örneğin, önceki hiçbir hükümet halka devamlı akar su sağlamayı aklına bile getirmemişti. İşçi evlerine suyu biz getirdik. Belediye sayesinde, yüz yıldan fazla bir süredir, yağmurlu sezonlarda halkın çamurla boğuştuğu kasabanın sokakları yapıldı. Belediyemiz, şehirde klinikler, okullar, spor alanları ve işçi evleri inşa etmeye başladı. İşçi klüpleri açtık. İşte belediye fonları böyle işlere harcanmıştı. Faşistlerin iddia ettiği gibi bombalara değil. Onların, yoldaşlarımızı katletmelerinin sebebi budur!

O feci günlerde faşizmin, bizim fikirlerimizi boğmak ve tekelci burjuvazinin imtiyazlarını kolla-

mak için her türlü cinayeti işlemekten geri kalmayacağını icraatlarından bizzat görebiliyordum. O günlerde bir başka şeyi daha anladım: Çalışan halkın Partimize yardım etmek için hayatını tehlikeye atmaktan çekinmediğini...

11 Eylül sabahının erken saatlerinde yerel Parti teşkilatımızın maden işçileriyle yaptığı toplantıyı asla unutmayacağım. Arkadaşlarımız işçilere, faşizmin gayesinin çalışan insanların bütün kazanımlarını geri almak olduğunu ve tüm namuslu Şililerin mücadeleye devam etmeye hazır olmaları gerektiğini söylüyorlardı. Madenciler bizi dikkatle dinlediler.

– II –

YERALTI MÜCADELESİNDE BİR MİLİTAN

"Darbe arifesinde, Partimiz Merkez Komitesinin Uluslararası Komisyonunda çalışıyordum..." diye anlatıyor Rosa Barrera. "11 Eylül'de en önemli evrakları yanıma alarak büroyu terk ettim ve Partimden talimat beklemeye başladım. Merkez Komitesi'ndeki görevim tamamen Parti içi çalışmalara yönelik olduğu için adımın polis tarafından bilinmediğini sanıyordum. Daha çok gazeteci olan kocamı düşünüyordum. Buna rağmen darbeden beş gün sonra tutuklandım. Talih eseri, polisin elinde beni suçlayacak hiçbir delil yoktu. O günlerde gözaltına alınan bir kişi, sorgulamadan sonra ya serbest bırakılıyor ya da ortadan kaldırılıyordu. Ben serbest bırakıldım.

"Yeniden Parti'yle ilişki kurma yollarını aramaya başladım. Arzum, mümkün olduğu kadar çabuk yeraltı faaliyetlerine katılmaktı. Fakat Parti yöneticilerinden bir yoldaşa rastladığım zaman o bana, 'tutuklanmış olmam nedeniyle çalışman doğru olmaz. Şimdilik evde kal, normal ve kuşku çekmeyen bir hayat sürdür. Bir süre sonra Parti seninle ilişkiye geçecek' dedi. Parti'nin yeraltı yayınlarından birinde çalışmaya layık görüldüğümü öğrendiğim zaman duyduğum sevinç çok büyüktü. Sürekli olarak kişilerle ilişki kuruyor, görüşmeler ve toplantılar tertip ediyor ve bunlar için uygun yerler buluyordum. Biz bir an önce, özellikle yurt dışı için 'Enternasyonal Bülten' çıkarmaya çaba harcıyorduk. Ayrıca arkadaşlarımızın ülkeyi terk etmesinde yardımcı oluyorduk.

"Parti Bülteni basılmaya başladı ve yurt dışına gönderildi. Elçiliklere sığınmış olanlardan ilk gruplar ülkeden ayrıldı. Biz, Halk Birliği içinde yer alan partilerin temsilcileriyle düzenli olarak toplanıyor ve uluslararası faaliyetlerimizle ilgili meseleleri görüşüyorduk. Dört kişiydik ve işimiz çoktu. Parti yönetimiyle ve bizim çalışmalarımızdan sorumlu yoldaşla doğrudan ilişkinin sağlanmasından yükümlü olan sadece bendim. Bu bana çok büyük bir sorumluluk yüklüyordu. Şehir, tam bir sa-

vaş alanı haline dönüşmüştü. Durumumdan fazla korkmuyordum ama bir gün evden ayrılacağımı ve bir daha kocama ve çocuklarıma geri dönemeyeceğim ihtimalini de daima hesaba katıyordum.

"Görünüşte normal bir ev kadını hayatı sürdürüyordum. Haftada bir iki kere kızımın öğrenim gördüğü okulda öğrencilere Fransızca ders veriyordum. Kocam radyo idaresindeki işini kaybetti ve bizi geçindirmek için oyuncak, futbol topu, şarap satmaya başladı. O sıralar kızım 12, oğlum 10 yaşındaydı. Çocuklarımız anne ve babalarının komünist olduklarını biliyorlardı. Fakat bize hiçbir zaman birşey sormuyorlardı ve benim bazan evden ayrılışıma ve birkaç gün sonra dönüşüme ya da eve geç gelişime şaşırmıyorlardı."

Aylar boyunca Rosa gerginlik ve tehlike dolu bir hayat yaşadı. Bu arada inanılması güç bir kısım görevlerin üstesinden geldi. Yaşadıkça pekçok yoldaşı gibi, gizli çalışmanın ABC'sini öğrendi. Kuşkusuz hataları oluyordu, fakat Parti uğruna çalıştığı için mutluydu.

".... Gizlenme yerlerimizden birisinde tutuklandım. O anda, sanki bütün dünya üstüme çöktü. Bu olaydan kısa bir süre önce grubumuzda Parti evraklarını saklamakla görevli yoldaşımız hastalanmıştı ve dökümanlar benim evimde saklanıyordu. Kızımı bir tehlike anında evrakları imha etmesi için önceden tembihlemiştim. Tutuklanmamdan sonra geçen ilk birkaç saat içinde pekçok şey düşündüm. Acaba kızım benim talimatımı yerine getirebilecek miydi? Onun, oğlumun ve kocamın başına neler gelecekti?

"Birkaç saat sonra, halen işkence merkezi olarak kullanılan, Hava Kuvvetleri Akademisi'ne götürüldüm. Ertesi günü de evime... Benimle eve gelen üniformalılar apartman dairemizi aradıklarında hiçbir suç delili bulamadılar. Kocam da aynı gün tutuklanmıştı. İkimiz birden eve dönmeyince kızım dökümanları yakmış ve küllerini yok etmişti.

"Vedalaşmak için onu kucakladığımda kulağına "Onlara haber ver" diye fısıldamayı başardım. Kimleri kasdettiğimi tahmin edeceğini umuyordum. Kızım umutlarımı boşa çıkarmadı. Bu bizim daha fazla kayıp vermemizi önledi.

"Daha sorgulanmamın hemen başında benim için herşeyin bitmiş olduğu, 20 yıl hapiste yatacağım ve Parti'nin beni unutacağı söylendi. Şayet konuşmayı kabul edersem serbest bırakılacaktım. Sonra hemen işe koyuldular. İşkence başlamadan önce 'gözlerini yum' dediler. Sonra gözlerimi bağladılar. Ellerimi arkamdan kelepçelediler. Beni çırılçıplak soydular, özellikle karın nahiyeme ve göğsüme indirilen darbelerle işkence başladı. Bebek bekliyordum. Birkaç vuruştan sonra kan boşandı, fakat işkenceye devam ettiler. İlk 48 saat boyunca aç susuz ve uykusuz bırakıldım. Sonlara doğru

ayaklarımın üstünde duramaz hale gelmiştim. Tam o sırada işkenceciler kendilerine mola verdiler. Birden yanımda yumuşak bir sesin bana 'Sinyorina, tuvalete gitme izni isteyin onlardan' dediğini duydum. İlk tepkim reddetme oldu. Fakat ses ısrarla tekrar etti; 'Sinyorina isteyin...' Tuvalete giderken sesin sahibi avucumun içine ıslak bir mendil koydu, böylelikle kanı temizleyebilecektim. 'Onlara sakın korktuğunuzu belli etmeyin.' Bu kendisini göremediğim meçhul askerin davranışı o an bana çok şey anlattı.

İşkence esnasında kişi, işkenceden başka hiçbir şey duymaz. Bu kabus tam 14 gün sürdü..."

Bir gün Rosa artık ayağa kalkamadı, çünkü vücudunun sağ tarafı felç olmuştu. Akademi hastanesine nakledildi. Doktorlar ona bebeğini düşürmüş olduğunu söylediler. Ameliyat gerekiyordu. Fakat çok kan kaybetmiş olduğundan doktorlar ameliyata yanaşmadı. Günler sonra biraz kendine geldiğinde Rosa, Akademi'nin bodrumuna takma bir ad altında geri götürüldü ve gözleri tekrar bağlandı. Dört ay boyunca bandaj gözlerinden çıkarılmadı. Rosa kör bir insan gibi yaşamayı öğrendi. Ancak Tres Alamos Kampı'nda ilk defa gün ışığını gördü... Bodruma dönüşünden sonra onu psikolojik olarak çökertmek için işkence metodu geliştirildi. Rosa'nın önünde, haklarında hiçbir şey bilmediği çocukları, başına neler geldiğinden habersiz olduğu kocası için tutuklanma emri çıkartılıyordu.

"Şunu belirtmeliyim ki işkence sırasında duyulan acıyı biraz olsun hafifletebilmek için birden müthiş bir konuşma arzusu duyulabilir. Böyle hissettiğim anlar oldu. Fakat hemen kendimi, konuştuğum takdirde neler olabileceğine düşünmeye zorladım. Yoldaşlarımın çoğu ölebilirdi. Belki ben daha az acı duyabilirdim, ama vicdanım ne olacaktı? Bundan sonra nasıl yaşardım, çocuklarımın ve kocamın yüzlerine nasıl bakabilirdim? Susmanın bedelinin çok ağır olacağını biliyordum, hatta belki ailemi bir daha hiç göremeyecektim. Fakat kendi kendime faşizmin ebedi olmadığını söyledim. Eğer bir gün çocuklarıma, kocama, Parti'ye ve yoldaşlarıma tekrar kavuşabilirsem başımı dik tutacak ve onlara: "Benden bir şey öğrenemediler...' diyebilecektim."

– III –

"GERİ GELECEĞİZ, ANAYURDUMUZ"

"... Mektubunu çok sevdim çünkü mektupta, biz komünistlerin başarması gereken görevi net ve doğru bir anlayışla sergilemişsin. Tavsiyene çok teşekkür ederim, bana çok yardımcı oldu. Bu harikulade kardeş ülkede, Küba'da öğrenim görüyorum. Her şey mükemmel. Sosyalist yarışmada yer alanlardan birisi olarak, önüme koyduğum hedefleri aştım ve

örnek bir öğrenci olarak tanınmaya başladım..."

Bu satırlar faşistlerin vurduğu komünist bir madencinin, İsidoro Carillo'nun oğlu Fyodor tarafından Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde bulunan bir arkadaşına yazılan bir mektuptan alınmıştır.

Cunta'nın zindanlarından birisinde hapis yatmak her yurtseverde fizik ve moral gerginliğin en büyüğüne yol açar. Fakat yakınlarından uzakta sürgün hayatı da, Şilili politik göçmenlerde gözlendiği gibi, kişisel ihtiyaçların ötesinde daha militanlığı ve olanca fedakârlığı gerektirir.

Samuel Riquelme Şili'den ayrılırken Luis Corvalan'ın kendisine söylediği sözlere büyük değer veriyor.

Luis Corvalan'ın diğer sözleri arasında "Muhtemelen bir sosyalist ülkeye gideceksin" dediğini hatırlıyor S.Riquelme. "Orada çalışan Şilili yoldaşlara Parti yöneticilerinin görüşlerini aktarmayı asla ihmal etme... Komünistlerin orada neler yaptıklarını dikkatlice gözden geçirmemiz gerekir. Peki nedir bunlar? İmkanları en iyi şekilde değerlendirebiliyorlar mı? Geri dönüş gününün geleceğini bir an dahi akıldan çıkarmamalıdırlar. Ve bu günü yakınlaştırmak ve Cunta'yı mümkün olduğu kadar erken saf dışı etmek için Sosyalist Parti ile olan birliği güçlendirmeli (teşvik etmeli) ve halkın antifaşist birliğini inşa etmeliyiz. Ayrıca döndüklerinde ülkelerine hizmet edebilmeleri için uzmanların eğitimine de dikkat etmenin önemi vardır. Yurtdışına giden genç Şililere, çocuklara gözkulak olmamız gerekir. Onların ülkelerini unutmamaları için elimizden gelen her şeyi yapmalıyız. Parti'nin ve devrimin, onların mücadeleye aktif olarak katılmalarını isteyeceği gün, er veya geç gelecektir...

"Neler olup bittiğini tekrar tekrar gözden geçirmeliyiz. Başlıca hatalarımızın köklerinin nerede olduğunu bulmalıyız. Özünde mesele şudur ki, biz Lenin'in, her komünist devrimci partinin sınıf mücadelesinin pek çok değişik şartlarına karşı hazırlıklı olmasını ve böylece bir mücadele şeklinden diğerine çabucak geçilebilmesini ifade eden sözlerini gereğince dikkate almadık. Bu nedenle kadrolarımızın ideolojik ve politik seviyelerini hızla yükseltecek bir eğitim uygulamamız şarttır..."

"Biz göçmenler halkın bir parçasıyız" dedi N.Hidalgo. "Ortak bir hedefimiz var, faşist Cunta'yı devirmek. Her Şilili bu hedefe erişmek için kendi payına düşeni yerine getirmelidir. Şilili devrimcilerin, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıflarından ve onların partilerinin çalışmalarından öğrenebilecekleri pek çok şey olduğuna inanıyorum. Sosyalist ülkelerde yaşayanlara gelince, onlar da, reel sosyalizmin gökten inmiş bir hediye olmadığını, fakat komünist ve işçi partilerinin önderliğindeki halkın ağır çalışmasının meyvesi olduğunu kendi gözleriyle görebilirler. Şili'nin özgül şartlarında

kullanmak amacıyla sosyalizmin inşasının devasa tecrübesini derinliğine öğrenmek bizim görevimizdir. Yine proletarya enternasyonalizminin Leninist muhtevası üzerinde olabildiğine yetkinleşmemiz, onu hem öğrenmemiz hem de çocuklarımıza öğretmemiz şarttır. Ülkemizin şu günlerdeki trajik şartlarında ne demeye geldiğini her zamankinden daha kuvvetlice kavradığımız militan proletarya enternasyonalizminin ve kardeşçe uluslararası dayanışmanın değerini bilmek ve yaşatmak başlıca görevimizdir.

"Ülkelerinden ne yazık ki uzakta olan yurttaşlarımın bütün imkanlarıyla ülkede faşizmle savaşanlara yardım etmeleri bir görevdir" diye devam etti sosyalist O.Puccio. "Biz birliğimizi sağlayabildiğimiz ve mümkün olduğunca geniş bir antifaşist cephe oluşturabildiğimiz ölçüde bu yardımın çok önem kazanacağına inanıyorum Başkan Allende faşizme karşı mücadeleye istekli herkesi saflarımıza çağırmamız, tüm sekterliklere ve dargörüşlülüklere son vermemiz gerektiğini söylemişti. Allende'nin, Corvalan'ın, bütün öteki antifaşist mücadele kahramanlarının verdikleri örnekler, tüm zorlukların üstesinden gelmemizde ve tecrit olma tehlikesine karşı direnmemizde bize öğretici olmalıdır."

WMR, 9/1976'dan çevrilmiştir.